

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

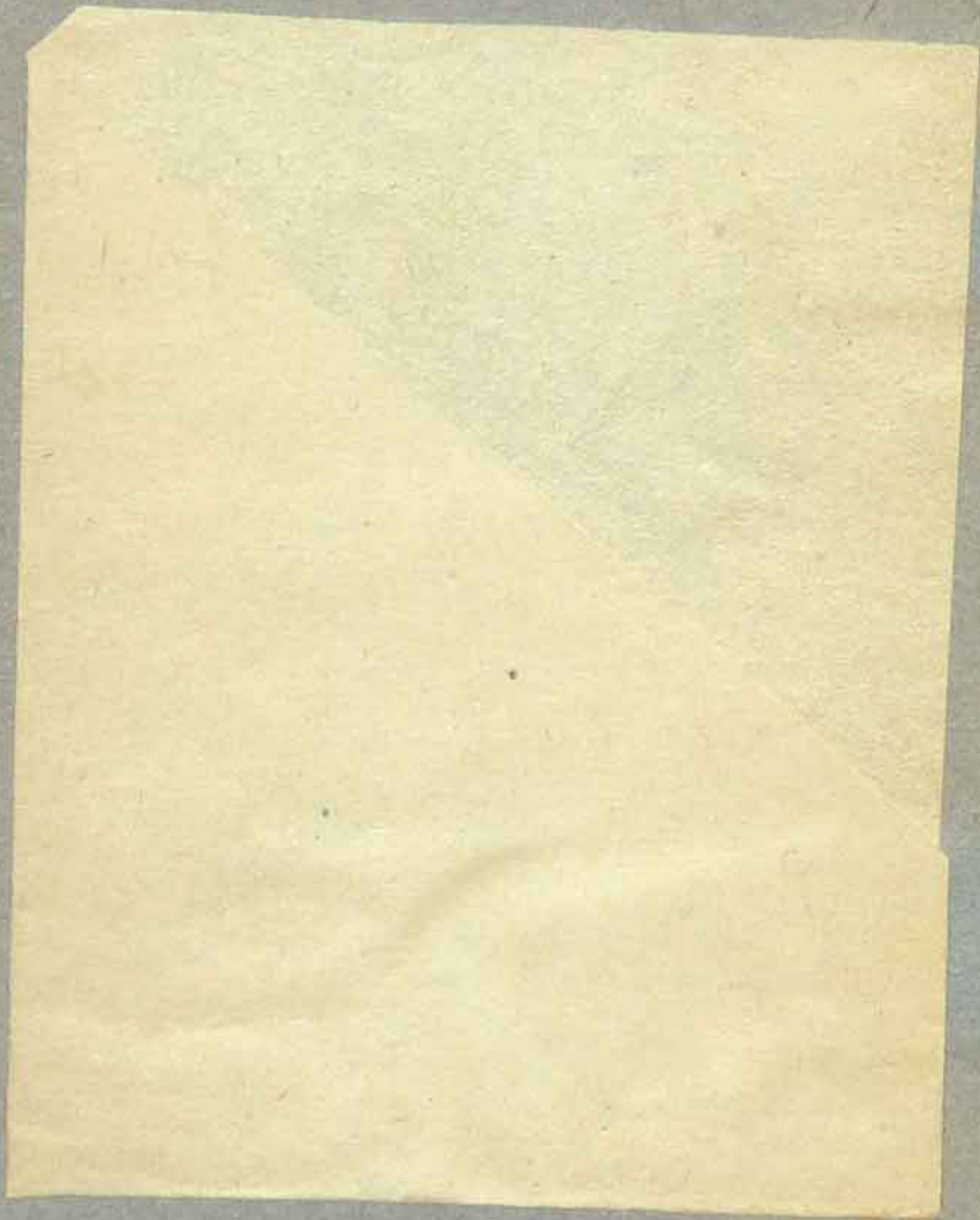
Adapt — remix, transform, and build upon the material

1490

22

9-39

1871

2010

102

ԳԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐԱՑ

22

Հին եի նոյր

Գ-39
Կ

ԿՏԱԿԱԲԱՆԵԱՑ

— 2125 —

ՍՏՈՐԻՆ ԳԱՍՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ի Գ. ԵՂԻՉԷ Վ. ԳԱՖԹԱՆՔԻԱՆ

Ի ՄԻԻԹ. ՈՒԽՏԷՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԻՆՆԱ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆՑ ՏՊԱՐԱՆ

1871

4390

14.03.2013

3872

(12625-58)

17527-58

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՅ

ՄԱՍՆ Ա.

Հ Ը Ն Կ Տ Ա Կ Ա Բ Ա Ն

Աշխարհիս ստեղծողն:

Հ. Ո՛վ ստեղծեց աս աշխարհքս:

Պ. Աստուած ստեղծեց երկինքն ու երկիրն իր մէջի բաներովն ոչընչէ. եւ վեց օրուան (միջոցի) մէջ կատարեց:

Հ. Ի՞նչ կարդաւ կատարեց:

Պ. Առջի օրն ստեղծեց՝ լոյսը. երկրորդ օրը՝ երկնից հասարակութիւնը. երրորդ օրը՝ ջուրը ցածաբն զատեց, եւ հրամայեց երկրին՝ որ տնկեր ու ծառեր յառաջ բերէ. չորրորդ օրն՝ արեւը, լուսինն ու աստղերը. հինգերորդ օրը՝ ձիւրն ու իւրաքանչիւրն. վեցերորդ օրն՝ ամէն տեսակ շոգոտանիներն ու սողունները:

Ք Լ Ո Ւ Թ Ա.

ԱԴԱՄԱՅ ՍՏԵՂԾՄԱՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԶԻՀԵՂԵՂ

(4000 — 2345 Բ. Յ.)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Թ Ա.

Ադամայ ստեղծողն:

Հ. Աստուած մարդն երբ ու ի՞նչպէս ստեղծեց:

Պ. Ա՛յցերորդ օրը՝ բոլոր արարածք ստեղ-

ծելէն ետքը, Աստուած զմարդն ստեղծեց՝ գետնէն հող առնելով, ուստի մարմինը կազմեց, եւ անոր կենդանի հողի մը տուաւ. անունն ալ Ադամ դրաւ:

Հ. Աինն ի՞նչպէս ստեղծուեցաւ:

Պ. Երբ որ Ադամ դրախտին մէջ կը քնանար, Աստուած անոր մէկ կողն առաւ, եւ անկէ շինեց կինը՝ զորն որ Ադամայ ընկեր ու օգնական տուաւ: Անոջ անունն է Եւա:

Հ. Աստուած աշխարհքս ստեղծելէն ետեւ՝ եօթներորդ օրն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աստուած աշխարհքս ստեղծելէն ետեւ՝ նոր բան ստեղծելէն ալ դադրեցաւ, եւ պատուիրեց որ նոյն օրն հանդիստ ըլլայ ու սուրբ բռնուի:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Պ Բ .

Ադամայ մեղքն ու պատիժը:

Հ. Աստուած Ադամն ուր բնակեցուց եւ ի՞նչ պատուէր տուաւ:

Պ. Աստուած Ադամն իրեն համար պատրաստած գեղեցիկ պարտիզի մը մէջ դրաւ, որ Գրախո կ'ըսուի, ուր կային ամէն տեսակ պտղատու ծառեր, ի մէջ այլոց կենաց ու ցիտոսեան բարոյ եւ չարի ծառերը:

Հ. Աստուած Ադամայ ի՞նչ ապսպրեց:

Պ. Աստուած հրաման տուաւ Ադամայ, դրախտին մէջ եղած ամէն ծառերուն պտղէն

ուտելու, միայն բարուց եւ չարի գիտութեան
ծառին պտղէն ուտելն արգելեց, որպէս զի ասով
իրենց Աստուծմէ կախում ունենալը ցուցնեն:

Հ. Ազամ ու Եւա Աստուծոյ Հնազան-
դեցան:

Պ. Ազամ ու Եւա Աստուծոյ Հնազան-
դեցան: Եւա՝ Աստուծոյ պատուէրը գիտնալով,
երբ որ օր մը՝ արգելուած ծառին քով դացած
էր, սատանան օձի կերպարանքով երեւցաւ ու
զինքը խաբելով ըսաւ. Թէ որ ան ծառէն ուտէք
Աստուծոյ պէս կ'ըլլաք, բարին ու չարը կը ձանչ-
նաք: Եւա աս խօսքերէն խաբուելով, պտղոյն
աղուորութիւնն ալ տեսնելով փրցուց՝ Ազամայ
ալ տուաւ ու մէկտեղ կերան:

Հ. Ազամ ու Եւա իրենց անհնազանդու-
թեան համար ինչ պատիժ ընդունեցան:

Պ. Ազամ ու Եւա արգելուած պտղէն ու-
տելնուն պէս 1. անմեղութիւննին կորսընցուցին,
աչուրնին բացուեցաւ, իրենց մերկութիւնը տես-
նելով սկսան ամչնալ ու տերեւներով իրենք
զիրենք ծածկեցին: 2. Եւա պատիժ առաւ որ
ցաւով ծնանի, եւ իր էրկանն իշխանութեան
տակ ըլլայ. Ազամ ալ պատիժ ընդունեցաւ որ
ճակտին քրտինքովն իր կերակուրն ուտէ, եւ ի
վախճանի հող դառնան: 3. Գրախտէն մերժուե-
ցան, եւ այսպէս իրենց սերունդն ալ՝ ամէն նե-
ղութեանց տակ ձգեցին:

Հ. Աս պատժոց գիմացը Աստուած զիրենք
ինչպէս մխիթարեց:

Պ. Աս պատժոց դիմացը զիրենք մխիթարելու համար՝ Աստուած խոստացաւ, որ իրենց զաւկըններէն Փրկիչ մը պիտի ծնանի, որ զիրենք ու իրենց սերունդն՝ ան նեղութիւններէն ազատէ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Պ .

Կային ու Աբել:

Հ. Ադամ ու Եւա դրախտէն մերժուելէն ետքն ինչ պատահեցաւ:

Պ. Ադամ ու Եւա դրախտէն մերժուելէն ետքն՝ երկու որդի ունեցան Աայէն ու Աբել:

Հ. Ո՞վ է Աայէն ու Աբել եւ ինչ ըրին:

Պ. Աայէն մշակ էր, իսկ Աբել հովիւ: Երկուքն ալ Աստուծոյ պատարագ մատուցին: Աբելի պատարագն Աստուծոյ հաճելի եղաւ: Աայէն ասոր վրայ նեղանալով ու Աստուծոյ խրատներէն ալ չզղաստանալով՝ օր մ'առաւ զինքը դաշտ տարաւ, եւ հոն մէկէն վրան ինկաւ սպաննեց:

Հ. Աստուած զԱայէն ինչպէս պատժեց:

Պ. Աստուած Աայենին ըրածն երեսը զարկաւ ու զինքն անիծեց, վրան ալ նշան դրաւ որ մէկը զինք չմեռցընէ: Այսպէս Աայէն երկայն ապրեցաւ, բայց վերջապէս՝ Ղամէք իր թուր զինքն սպաննեց օրսի մէջ երէ կարծելով:

Հ. Ադամ ու ըրիչ որդի ունեցաւ, եւ քանի՞ տարւան մեռաւ:

Պ. Ազամ Աբելին տեղ ուրիշ որդի մը՝ երկիւղած Սեթն ունեցաւ, եւ անկէ ետքը շատ տարի ալ ապրելով՝ 930 տարւան բարի մահաւմբ մեռաւ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա ժ Պ .

Որդիք Աստուծոյ ու Որդիք մարդկան:

Հ. Որդիք Աստուծոյ որո՞նք են:

Պ. Որդիք Աստուծոյ են՝ Սեթայ զաւկըներն, որ իրենց հօրը պէս առաքինի ու աստուածապաշտ էին:

Հ. Որդիք Աստուծոյ ըսուածներուն մէջէն երեւելիներն որո՞նք են:

Պ. Որդիք Աստուծոյ ըսուածներուն մէջէն երեւելիներն են 1. Ենովք՝ որ 365 տարի ապրեցաւ, եւ Աստուծոյ շատ հաճոյ ըլլալով՝ ողջ ողջ աշխարհքէս վերացաւ: 2. Մաթուսաղա՝ որ 969 տարի ապրեցաւ, եւ իրմէն աւելի երկայն ապրող չեղաւ աշխարհքիս վրայ: 3. Եոյ՝ որ մարդկային ազգին երկրորդ հայրն եղաւ:

Հ. Որդիք մարդկան որո՞նք են:

Պ. Որդիք մարդկան Ապենի զաւկըններն են, որ իրենց հօրը պէս ամպարիշտ մարդիկ էին:

Հ. Որդիք մարդկան ըսուածներուն մէջէն երեւելիներն որո՞նք են:

Պ. Որդիք մարդկան ըսուածներուն մէջէն երեւելիներն են 1. Ենոք՝ որուն անուամբը Ապէն իր հայրը՝ քաղաք մը շինեց. 2. Ղամէք՝

որ շատ զաւկրներ ունեցաւ, որոնցմէ Յովբէլ՝
 հովուական կենաց սկիզբ ըրաւ. Յովբաղ՝ երգե-
 րու ու երաժշտական գործիքներու գտիչ եղաւ.
 Թովբէլ՝ դարբնութիւն գտաւ. Նոյեմա՝ Թովբե-
 լայ քոյրը կտաւ գործելու եղանակը հնարեց:

Հ. Արդիք Աստուծոյ միշտ բարի մնացի՞ն:

Պ. Արդիք Աստուծոյ միշտ բարի չմնացին.
 մարդկան Արդւոց հետ խնամութիւն ընելով կա-
 մաց կամաց չարացան, մինչեւ աշխարհքիս բոլոր
 մարդկանց բարքը գէշցաւ: Ասոնցմէ ծնան հըս-
 կայ ու ամպարիշտ մարդիկ որոնք զԱստուած
 մոռցան:

Ք Լ Ո Ի Խ Բ.

ՋՐՀԵՂԵՂԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԱԲՐԱՀԱՄՈՒ ԿՈՉՈՒՄԸ
 (2345—1915)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Թ Ա.

Ջրհեղեղ:

Հ. Աստուած մարդկան անկարգութիւնն
 ի՞նչպէս պատժեց:

Պ. Աստուած տեսնելով մարդկան բարուց
 գէշութիւնը, միտքը դրաւ որ թէ մարդն ու թէ
 անասուններն երկրիս վրայէն ջնջէ ջրհեղեղով:
 Աս մարդիկ՞ներուն մէջ մինակ Նոյ գտնուեցաւ,
 որ արդար ու Աստուծոյ հաճոյ ըլլալուն՝ իր ըն-
 տանիքովը գալու պատուհասէն ազատեցաւ:

Հ. Աստուած իր միտքը Նոյի ի՞նչպէս
 յայտնեց:

Գ. Աստուած՝ ըլլալիքն յառաջուց Նոյին
 իմացուց: Հրամայեց անոր որ մեծ նաւ (Տապան)
 մը շինէ, եւ իր ընտանիքն ու ամէն տեսակ սուրբ
 ըլլող կենդանիներէն՝ եօթնական ջուխտ, ու
 անսուրբ ըլլողներէն՝ մէյմէկ ջուխտ եւ ամէն
 թէ իրենց ու թէ կենդանիներուն ապրուստին
 համար պէտք եղածը հետն առած մէջը մտնէ:
 Նոյ աս հրամանը չկատարած 100 տարի, գալու
 ջը հեղեղը մարդկանց կը քարոզէր ու զիրենք ա-
 պաշխարութեան կը յորդորէր, բայց անօգուտ:

Հ. Զքհեղեղն ի՞նչպէս եղաւ:

Գ. Զքհեղեղն այսպէս եղաւ: Երբոր որո-
 շեալ ժամանակն եկաւ՝ Նոյ նաւը մտաւ, Աս-
 տուած ալ դուռը վրայէն գոցեց: Մէյ մ'ալ
 երկրիս անդունդները պատուեցան, եւ երկին-
 քէն սկսաւ սաստիկ անձրեւ մը տեղալ, որ քա-
 ռասունն օր քառասուն զիշեր տեւեց, եւ ջուրը
 մինչեւ ամէնէն բարձր լեռները ծածկելով, տա-
 պանէն դուրս մնացածները խղղուեցան:

Հ. Զքհեղեղէն ետքն ի՞նչ պատահեցաւ:

Գ. Զուրը 150 օր երկրին երեսը մնալէն
 ետեւ՝ Աստուած հով մը խաւրեց, որով ջրերն
 իջնալու սկսան ու տապանն ալ Հայաստան՝
 Արարատ լեռան վրայ նստաւ: Քառասուն օրէն
 Նոյ ագռաւ մը թողուց իմանալու համար թէ
 ջուրը ցամքեր է. գնաց ագռաւը ու ետ չդար-
 ձաւ: Եօթն օրէն Նոյ աղաւնի մը թողուց, որ
 գնաց ու կենալու տեղ չգտնելով ետ դարձաւ:
 Եօթն օրէն նորէն թողուց աղաւնիին, որ գնաց

ու իրիկուան դէմ բերանը ձիթենւոյ ճիւղ մ'ա-
ռած ետ դարձաւ: Անցաւ եօթն օր՝ դարձեալ
թողուց աղանիսն, որ գնաց եւ ալ շերեւցաւ:

Հ. Զքնեղեղէն ետքը Նոյ ի՞նչ քրաւ:

Պ. Զքնեղեղէն ետքը Նոյ Աստուծոյ հրա-
մանաւը, տապանէն դուրս ելաւ, ամբողջ տարի
մը մէջը կենալէն ետեւ, եւ սուրբ կենդանիներէն
Աստուծոյ շնորհակալութեան ողջակէզ
մատոյց, որ Աստուծոյ շատ հաճոյ եղաւ: Անոր
համար Աստուած զինքն ու իր որդիքն օրհնեց:

Հ. Զքնեղեղէն ետքն Աստուած ի՞նչ
կարգադրեց:

Պ. Զքնեղեղէն ետքն Աստուած Նոյայ եւ
իր որդւոցը հրաման տուաւ անասնոց միտ ալ
ուտելու, բայց ապսպրեց միանգամայն որ կեն-
դանւոյ միտն արիւնոտ չուտեն: Նաեւ պատուի-
րեց, որ մարդու արիւն չթափեն: Ետքը խոս-
տացաւ՝ որ ասկէ ետքը մէյ մ'ալ մարդկային ազգը
քնեղեղով չպատժէ, եւ իր խոստման նշան՝
ծիրանի դօտին տուաւ:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Բ .

Նոյայ որդիքը:

Հ. Նոյայ որդւոց անունն ի՞նչ է:

Պ. Նոյայ երեք որդւոց անունն է. Սէմ,
ֆամ, Յաբէթ:

Հ. Քամ ինչէն եւ ի՞նչպէս անիծուեցաւ:

Պ. Նոյ երկիր բանել սկսելով այգի տըն-

կեց, ու գինւոյ ոյժը չգիտնալուն՝ հեղ մը շատ-
կեկ խմելով՝ գինովցած գնաց մերկ պառկեցաւ:
Քամ՝ հայրն աս վիճակի մէջ տեսնելով՝ գնաց
ծաղրելով մէկալ եղբարցը պատմեց, բայց Սէմ ու
Յաբէթ լաթ մ'առած ետեւ ետեւ երթալով
գացին հօրերնուն մերկութիւնը ծածկեցին: Երբ
որ նոյ սթափեցաւ ու քամայ ըրածն իմացաւ,
անոր քանան որդին անիծեց, որ ծառայ ըլլայ մէ-
կալ երկու եղբարցը: Իսկ Սէմն ու Յաբէթը
օրհնեց:

Հ. Նոյ ո՞րչափ ատեն ապրեցաւ:

Պ. Նոյ ջրհեղեղէն ետքը 350 տարի ալ
ապրեցաւ ու 950 տարւան մեռաւ: ✕

Ճ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Գ .

Աշտարակաշինոյթի ունի:

Հ. Սէմ, Քամ, Յաբէթ ջրհեղեղէն ետքը
ո՞րչափ ատեն մէկտեղ մնացին:

Պ. Սէմ, Քամ, Յաբէթ ջրհեղեղէն ետքը
խիստ քիչ ատեն մէկտեղ մնացին, վասն զի Աս-
տուծոյ օրհնութեամբը շուտ մը բազմանալով
ու տեղերնին իրենց քիչ գալով, հարկադրեցան
ուրիշ երկիր փնտռելու ելլել. ուստի Սենաարայ
երկիրը դաշտ մ'եկան:

Հ. Սենաարայ դաշտն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Հոս ուղեցին ցրուելէն յառաջ՝ մինչեւ
երկինք հասնող բարձր աշտարակ մը շինել, եւ
անով երկրիս վրայ անմահ յիշատակ մը թողուլ:

բայց Աստուած անոնց ամբարտաւան խորհուրդը
 չհաւնելով՝ լեզունին խառնակեց, որով իրար
 չհասկրնալով՝ սկսածնին չկրցան յառաջ տանիլ
 ու երկրիս վրայ ասդին անդին ցրուեցան: Աս
 պատճառաւ նոյն տեղը Քարէլ (խառնակութիւն)
 կոչուեցաւ: X

Հ. Մարդիկ ցրուելէն ետեւ ինչպէս
 կեանք անցուցին:

Պ. Մարդիկ այսպէս ցրուելէն ետեւ,
 իրենք զիրենք իրենց ցանկութեան ձեռքը թո-
 ղուցին, կամաց կամաց զԱստուած բողորովին
 մոռցան, եւ սկսան ջուրը, հողը, արեւը, լուսինը,
 նոյն իսկ մարդն ու կենդանիները՝ Աստուծոյ տեղ
 պաշտել: ✕

Հ. Աստուած ինչո՞ւ իրեն մասնաւոր ազդ
 մ'ընտրեց:

Պ. Աստուած՝ անոր համար իրեն մասնաւոր
 ազդ մ'ընտրեց, վասն զի խոստացած ըլլալով
 թէ աշխարհքս մէյ մ'ալ ջրհեղեղով չի պատ-
 ժեր, թէպէտ բոլոր կռապաշտ ազգերը երեսէ
 ձգեց, բայց իր խոստացած Փրկիչը խրկելու հա-
 մար սն կռապաշտ մարդկան մէջէն ընտրեց ազդ
 մը, զորն որ իրեն սեպհական ժողովուրդ ըրաւ,
 եւ առանձին կերպով կը նախախնամէր: Աս ազ-
 գին անունը Եբրայեցի կամ Հրեայ է, որ ետքէն
 Իսրայելացի ալ կոչուեցաւ. իսկ նախահայրն ե-
 ղաւ Աբրահամ:

Ք Լ Ո Ի Խ Ք .

ԱՅՐԱՀԱՄՈՒ ԿՈՉՈՒՄԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ
ԵՔԻՊՏՈՍԷՆ ԵԼԼԵԼԸ :

(1915 — 1500 կամ 1485)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա ծ Ա .

Աբրահամ :

Հ. Աբրահամ ո՞վ է. Աստուած զինքն ո՞ւր
կանչեց. ի՞նչ խոստացաւ :

Պ. Աբրահամ Սեմայ ցեղէն Թարայի որդին
է, որն որ Քաղդէացւոց Ուր քաղաքը ծնաւ : Առա-
պաշտութիւնը իր ցեղին մէջն ալ մտած էր,
բայց ինք Աբրահամ ճշմարիտ Աստուածը կը
պաշտէր : Աստուած կանչեց զԱբրահամ, եւ
ըսաւ որ ելէ իր հայրենի երկրէն ու իր ցուցը-
նելու երկիրն երթայ : Խոստացաւ միանգամայն որ
զինք մեծ ազգի մը հայր պիտ'որ ընէ, եւ իր
ղաւկրներէն պիտի ծնանի Փրկիչը :

Հ. Աբրահամ ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Աբրահամ Աստուծոյ հնազանդելով
իր եղբորորդին Ղովտն ու Սառա իր կինը եւ
ծառաներ ու անասուններ հետն առած քա-
նանացւոց երկիրն եկաւ, որ շատ աղուոր ու
պտղաբեր երկիր մըն էր : Հոս Աստուած նորէն
երեւցաւ ու ըսաւ. Աս երկիրը քեզի ու քու
որդւոյդ պիտ'որ տամ : Աբրահամ ալ (Բեթելի
մօտ) Աստուծոյ սեղան շինեց ու շնորհակալ ե-
ղաւ : Ասկէ ետքը սովի պատճառաւ Եգիպտոս

գնաց իր Սառա կնոջը հետ, ու անկէ պարգեւներով եկաւ նորէն Բեթէլ բնակեցաւ:

Է. Աբրահամ Ղովտէն ինչո՞ւ բաժնուեցաւ:

Պ. Աբրահամ Ղովտէն անոր համար բաժնուեցաւ, վասն զի իր ու Ղովտայ ստացուածները խիստ շատցած ըլլալով ու տեղերնին իրենց նեղ դալով, իրենց հովիւներուն մէջ կռիւն անպակաս էր: Աս կռիւներուն վերջ մը տալու համար, Աբրահամ Ղովտայ աղաչեց որ իրմէ բաժնուի. Նայէ, ըսաւ, Ղովտայ, եթէ դուն աջ կողմը կ'երթաս, ես ձախ, թէ որ դուն ձախ՝ ես աջ կողմը կ'երթամ: Այսպէս իրարմէ բաժնուեցան: Ղովտ Յորդանան գետին քովի երկիրներուն աղուորութեան համար, ան կողմերն ընտրեց ու Սոդոմ քաղքին մէջ բնակեցաւ:

Ը. Ը՞նչ Ղովտայ ի՞նչ պատահեցաւ, եւ Աբրահամ ի՞նչպէս զինքն ազատեց:

Պ. Չորս թագաւորք, Սոդոմացւոց թագաւորին դէմ պատերազմի ելան: Ասիկայ ուրիշ չորս թագաւորներ օգնութեան կանչեց. բայց անոնց հետ մէկտեղ յաղթուելով՝ Սոդոմ քաղաքն առնուեցաւ, ու Ղովտ իրեններովը գերի ինկաւ: Աբրահամ աս լսելուն պէս, իր ծառաները ժողովեց 318 հոգւոյ չափ, գնաց զարկաւ թշնամին ու յաղթեց: Ղովտն ու մէկալ գերի ինկածներն ազատեց ու բոլոր առածնին ետ դարձուց:

2. Աստուած Աբրահամին ի՞նչ եղանակաւ զաւակ խոստացաւ:

Պ. Օր մը Աբրահամ իր վրանին դրան առջեւ նստած ատեն՝ հեռուանց երեք հողի տեսաւ, որ դէպ իր կողմը կու գային: Ասոնք հրեշտակ էին մարդու կերպարանքով: Աբրահամ անմիջապէս անոնց դիմացը վազեց, զիրենք սիրով ընդունեցաւ, եւ ծառի մը տակ իրենց կէսօրուան կերակուր պատրաստել տուաւ: Աերակրէն ետեւ հրեշտակներէն առաջինը (որն որ Աստուած էր) ըսաւ Աբրահամին. Գալ տարի Սառա քու կինդ աս ծերութեան ատեն որդի մը պիտ'որ ունենայ: Այսպիսի անհաւատալի բանի մը վրայ Սառա ծիծաղեցաւ: Բայց հրեշտակը զինքն յանդիմանեց ըսելով, Աստուծոյ քով անկարելի բան չկայ:

2. Աբրահամին գթութիւնն ի՞նչպէս երեւցաւ:

Պ. Երբոր հրեշտակները երթալու եղան անոնցմէ մէկը Աբրահամին իմացուց որ Սողոմ ու Գոմոր քաղաքները կործանելու կ'երթան, անոնց մեղացը համար: Աբրահամ գթալով աղաչեց որ անոնց խնայեն: Յանձն առաւ հրեշտակը որ եթէ անոնց մէջ տասն արդար ալ միայն գտնուելու ըլլայ խնայեն, եւ ճամբայ ելան:

2. Սողոմ ու Գոմոր քաղաքներն ի՞նչպէս կործանեցան:

Պ. Սողոմ ու Գոմոր այսպէս կործանեցան: Երբոր հրեշտակները իրիկուան դէմ Սողոմ

Տասան, Ղովտ դրան քով նստած ըլլալով, զանոնք տեսնելուն պէս, առանց ճանչնալու անոնց առջեւը վազեց, տուն տարաւ իրենց կերակուր հանեց: Հրեշտակները իրենց գալուն պատճառը Ղովտայ խնայուցին եւ ըսին անոր որ իր կինն ու երկու աղջիկներն հետն առած քաղքէն հեռանայ: Առտուանց լուսըննալու մօտ հրեշտակք անոր ու կնոջ եւ իրենց երկու աղջկան ձեռքէն բռնած՝ քաղքէն դուրս հանեցին: Ղովտայ պատուիրեցին որ ամենեւին ետեւ չնայի ու ասդին անդին չկենայ, հապա որչափ կարելի է շուտ՝ լեռան վրայ ելլէ, որպէս զի չըլլայ թէ իրեն ալ բան մը պատահի: Արեւը ծագեցաւ չծագեցաւ՝ մէյ մ'ալ Սողոմայ ու զոմարայ վրայ ծծուամբ ու հուր տեղաց, ինչ որ գտաւ՝ այրեց, լափեց, մոխիր դարձուց: Իսկ Ղովտայ կինն հետաքրքրուած ետեւը նայելուն աղի արձան եղաւ:

2. Աբրահամ խոստացուած որդին ունեցաւ:

9. Աստուած խոստացած էր Աբրահամին՝ որ զինքը մեծ ազգ պիտ'որ ընէ, եւ նոյն իսկ Փրկիչն իր ցեղէն պիտ'որ ծնանի. բայց ինք Աբրահամ դեռ անորդի էր: Ստոյգ է ինք ուրիշ որդի մ'ունէր Իսմայէլ անուամբ իր երկրորդ կնոջմէն, բայց Աստուած յայտնած էր անոր թէ Իսմայէլը չէ, հապա ուրիշ զաւակ մը պիտ'որ ըլլայ իր ժառանգը եւ անկէ պիտ'որ ծնանի Փրկիչը: Հրեշտակին խոստացած ատենէն ճիշդ

տարի մը ետքը որդի մ'ունեցաւ, որուն անունը
Իսահակ դրաւ:

Է. Թշխատութեան օրէնքը երբ տրուեցաւ:

Պ. Արբ Իսահակ ութօրեայ եղաւ, Աստուած
Տրամայեց Աբրահամու որ զինք թրւ-
փատէ: Աս թշխատութիւնը Աստուած իր խոստ-
մանը նշան դրաւ, եւ Տրամայեց որ ամէն արու
ութօրեայ թշխատուի:

Ը. Աստուած ի՞նչպէս փորձեց զԱբրահամ:

Պ. Աստուած զԱբրահամ այսպէս փոր-
ձեց: Հազիւ թէ Իսահակ մեծցաւ, Աստուած
գիշեր մը Աբրահամու երևեցաւ ու ըսաւ. Մէկ-
Տատիկ սիրելի զաւակդ Իսահակն առ, իմ ցու-
ցընելու լեռանս վրայ ինձի զո՛հ ըրէ: Աբրահամ
չուտ մը Տնազանդեցաւ, գիշերանց ելաւ փայտ
ջարդեց, էշը Տամետեց ու երկու ծառայով
Իսահակն ալ Տեան առած ճամբայ ելաւ: Ե-
րեք օր ճամբայ ընելէն ետեւ, երբ որ լեռն
Տասան, ծառաները Տոն թող տուաւ, զո՛հին
Տամար պատրաստած փայտը Իսահակայ կոնակը
տուաւ, իսկ սուրն ու Տուրը ինքն առած՝ սկսան
լեռն ելել: Ճամբան Իսահակ Տօրը Տարցուց.
Հայր, Տուր ու փայտ ունինք, զո՛հին ոչխարն
ո՞ւր է: Հայրը պատասխանեց թէ Աստուած կը
Տոգայ, որդեակ: Այսպէս ճամբանին յառաջ
տարին:

Ը. Աբրահամ Աստուծոյ Տրամանը ի՞նչ-
պէս գործադրեց:

Պ. Աբրահամ Աստուծոյ Տրամանն այս-

պէս գործադրեց: Երբոր Աբրահամ ու Իսահակ լեռան գլուխն հասան, Աբրահամ սեղան շինեց, փայտերը վրան դիզեց, որդին ալ կապած վրան հանեց: Չեռքի սուրը վերցուց որ զարնէ, մէյ մ'ալ յանկարծ հրեշտակ մը զինքը կանչեց ու ըսաւ. Տղուդ մի դպչիր. հիմակ իմացայ որ Աստուծմէ կը վախնաս. որովհետեւ իրեն համար քու մէկհատիկ զաւկիդ չխնայեցիր: Աբրահամ աչքը վերցուց տեսաւ որ հոնտեղի ծառին վրայ խոյ մը եղջիւրներէն կախուեր կեցեր է, գնաց առաւ ու որդւոյն տեղ Աստուծոյ զոհ ըրաւ: Աստուած Աբրահամին աս մեծ հնազանդութեան համար, իրեն երկինքի աստղներուն ու ծովու աւազներուն չափ անթիւ անհամար զաւակ խոստացաւ:

Հ. Սառա ո՛ւր եւ քանի տարւան մեռաւ:

Պ. Սառա քանանացոց Քեբրոն քաղաքը 127 տարւան մեռաւ: Աբրահամ վրան սուգ բռնեց, եւ Մամբրէին դիմացը կրկին այրը գնելով՝ Սառային մարմինը մէջը թաղեց:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Բ .

Խաւսակ:

Հ. Իսահակ երբ ու ի՞նչպէս կարգուեցաւ:

Պ. Սառային մեռնելէն երեք տարի ետքը, Աբրահամ եղիազար ծառան Միջագետք իր ազգականացը խաւրեց, որ անկէ Իսահակ որդւոյն աղջիկ մը գտնէ բերէ անոր կին ըլլալու համար:

Եղիազար տիրոջն ուղտերէն 10 հատը հետն ա-
ռած, աղնիւ ու պատուական բաներով բեռ-
նաւորած՝ Միջագետք գնաց եւ Աստուծոյ ա-
ղաչեց, որ առջի աղջիկն որ իրեն եւ իր ուղտե-
րուն ջուր խմցընէ, անիկայ ըլլայ Իսահակին
կինը: Նոյն միջոցին Ռեբեկա՝ Բաթուելի աղջիկը
նոյն նշանները կատարելով՝ Եղիազար առաւ զինք
Իսահակին տարաւ, որ անոր հետ կարգուեցաւ:

Հ. Իսահակ ի՞նչ որդի ունեցաւ:

Պ. Իսահակ երկու երկուորեակ զաւակ
ունեցաւ Եսաւ ու Յակոբ: Անդրանիկն Եսաւ,
որ մազոտ էր, մեծնալով քաջ որսորդ եղաւ.
Իսկ Յակոբ հեղ բնութիւն մ'ուներ: Իսա-
հակ իրենց հայրը՝ զԵսաւ կը սիրէր, որովհե-
տեւ իր որսովը զինքը կը կերակրէր, իսկ Ռե-
բեկա՝ զՅակոբ:

Հ. Եսաւ անդրանկութիւնն ի՞նչպէս կոր-
սընցուց:

Պ. Եսաւ անդրանկութիւնն այսպէս կոր-
սընցուց: Օր մը երբոր Յակոբ ոսպէ թան ե-
փած էր, Եսաւ սաստիկ անօթեցած որսէն եկաւ,
իրմէ խնդրեց որ եփած ոսպնաթանն իրեն տայ:
Յակոբ՝ Անդրանկութեանդ իրաւունքը կու տաս
նէ՛ կեր, ըսաւ: Եսաւ երդմամբ անդրանկութեան
իրաւունքէն հրաժարեցաւ ու նստաւ ոսպնաթանը
կերաւ:

Հ. Յակոբ Եսաւայ տեղ՝ հօրն օրհնու-
թիւնն առնելու ի՞նչ կերպ բանեցուց:

Պ. Յակոբ Եսաւի տեղին օրհնու-

(4390)
5368-56

Թիւնն առնելու համար մօրը խրատովը աս
կերպը բանեցուց: Իսահակ երբ որ ծերացաւ
ու աչուքներն ալ չէին տեսներ, ուղեց իր ան-
դրանիկ որդին Եսաւն օրհնել, ուստի զինքը կան-
չեց եւ ըսաւ. «Նա որս մը գտիր եւ ուղածիս
պէս եփէ, որ չմեռած ուտեմ եւ զքեզ օրհ-
նեմ»: Ռեբեկա աս լսելով՝ Յակոբայ ըսաւ որ եր-
թայ երկու ուլ բերէ: Ես, ըսաւ, հօրդ սիրած
կերակուրը կ'եփեմ ձեռքդ կու տամ, որ իրեն
տանիս, որպէս զի զքեզ օրհնէ: Յակոբ գնաց
ըսածը կատարեց: Ռեբեկա կերակուրն եփեց,
Եսաւին զգեստները Յակոբին հագցուց, ձեռուք-
ներն ու վիզը ուլերուն մորթովը ծածկեց, եփած
կերակուրը ձեռքը՝ հօրը խաւրեց:

Է. Իսահակ զՅակոբ ինչպէս օրհնեց:

Թ. Իսահակ հարցուց Յակոբայ թէ ով
է. Յակոբ՝ քու անդրանիկ զաւակդ եմ ըսաւ.
Ել որսէս կեր ու զիս օրհնէ: Հայրը՝ կերակուրն
այսպէս շուտ պատրաստելէն ու ձայնէն տարա-
կուսելով մօտ կանչեց ու շօշափեց եւ ըսաւ.
Չայնդ Յակոբայ ձայնն է, բայց ձեռուքներդ
Եսաւինն են: Ետքը բերածն առաւ կերաւ ու
զինքն օրհնեց, որ եղբօրը վրայ տիրէ եւ ամէն
ազգերը զինքն օրհնեն:

Է. Հապա Եսաւ հօրն օրհնութենէն բո-
լորովին զրկուեցաւ:

Թ. Եսաւ հօրն օրհնութենէն բոլորովին
չզրկուեցաւ: Հազիւ թէ Յակոբ դուրս ելած էր,
անդիէն Եսաւ ալ իր պատրաստած կերակրովը

ներս մտաւ: Իսահակ երբոր անոր ում ըլլալն ի-
մացաւ, շատ զարմացաւ. բայց Յակոբայ տուած
օրհնութիւնն ետ չառաւ: Եսաւ ասոր վրայ այ-
լայլած՝ հօրն աղաչեց որ զինքն ալ օրհնէ. եւ
այնչափ ըրաւ, որ հօրը սիրտը շարժելով՝ իրեն
ալ մէկ քանի օրհնութեան խօսքեր ըսաւ:

Է. Եսաւ անդրանկութեան օրհնութե-
նէն զըկուելուն համար Յակոբայ բան մ'ըրաւ:

Պ. Եսաւ անդրանկութեան օրհնութե-
նէն զըկուելուն համար՝ եղբօրն ռիս պահեց.
միտքը դրաւ որ հօրը մեռնելէն ետեւ զինքն
սպաննէ:

Ը. Աւերեկա Եսաւայ միտքն իմացաւ նէ
ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աւերեկա Եսաւայ միտքն իմացաւ նէ
շատ տրտմեցաւ, եւ տեսնելով որ Յակոբայ
կեանքն սպառնում է, զինքն առաւ Խառան՝ իր
եղբօրը Լաբանայ խաւրեց: †

Յ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Գ .

Յակոբ:

Է. Յակոբ Խառան դացած ատեն ճամ-
բան իրեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յակոբ Խառան դացած ատեն ճամ-
բան գիշերը վրայ հասնելով՝ հարկ եղաւ որ
բաց դաշտի վրայ անցընէ. ուստի քար մ'առաւ
գլխուն տակը դրաւ պառկեցաւ: Քնոյն մէջ
սանդուղ մը տեսաւ, որուն ծայրը մինչեւ եր-

կինք կը հասնէր, ու վրայէն հրեշտակները կ'ել-
լէին ու կ'իջնային. եւ Աստուած սանդուղին
գլուխը կեցած՝ իր խոստումները կը նորոգէր:
Յակոբ ասկէ սիրտ առած արթնցաւ, եւ Աստու-
ծոյ շնորհակալ ըլլալէն ետեւ, նորէն ճամբան
յառաջ տարաւ:

Է. Յակոբ Լաբանին քով ի՞նչպէս ըն-
դունելութիւն գտաւ:

Պ. Յակոբ Լաբանին քով շատ աղէկ
ընդունելութիւն գտաւ, եւ շատ տարի անոր
քով մնաց, անոր երկու աղջկանը՝ Լիանն ու
Ռաքելին հետ կարգուեցաւ, երկուքին համար
ալ եօթնական տարի Լաբանին ծառայելով:
Ասկէ վերջը երբոր ուզեց անկէ բաժնուիլ, Լա-
բան զինքը թողուլ չուզեց, եւ անոր խնդրե-
լովն ոչխարին խայտախարիւն (սեւ ու ճերմակ
կէտերովը) եւ այծին ճերմակը խոստացաւ վարձք
տալ: Յակոբ աս պայմանով կեցաւ, ու վեց տա-
րի մ'ալ ծառայեց, եւ զինքն հարստացընելով
ինքն ալ ոչխարի ու այծի, եւ խել մը ծառանե-
րու ու աղախիններու տէր եղաւ:

Է. Յակոբ Լաբանին նախանձելուն պատ-
ճառաւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Լաբան Յակոբայ հարստանալը տեսնե-
լով սկսաւ վրան նախանձիլ ու ծուռ աչքով
նայիլ: Աստուած հրամայեց Յակոբայ որ ելլէ իր
հայրենիքը դառնայ: Աւստի Յակոբ շուտ մը կա-
նայքն ու որդիքն ուղտ հեծցուց եւ բոլոր հարս-
տութեամբը ճամբայ ելաւ: Ճամբան Աստուծոյ

օգնութեամբն ամէն վտանգներէն անվնաս խա-
լըսեցաւ:

Հ. Ասկէ ետքը Յակոբ ո՞ւր գնաց եւ ի՞նչ
պատահեցաւ:

Պ. Ասկէ ետքը Յակոբ Մամբրէ գնաց իր
Իսահակ հայրը տեսնելու համար. հոս քիչ մը
ետքը Իսահակ 180 տարւան մեռաւ. Եսաւ ալ
հօրը մահը լսելով՝ հոն եկաւ: Երկու եղբարք,
իրենց հայրը մեծ արտմութեամբ թաղեցին:

Հ. Յակոբ ինչպիսի առթիւ Իսրայէլ կո-
չուեցաւ:

Պ. Յակոբ՝ այսպիսի առթիւ Իսրայէլ կոչուե-
ցաւ: Լարանէն բաժնուած՝ հայրենիքը դարձած
ատեն, երբ լսեց որ իր Եսաւ եղբայրը բազմու-
թեամբ դիմացը կու գայ՝ շատ վախցաւ, եւ
Աստուծոյ աղաչեց որ զինք անոր ձեռքէն ազա-
տէ: Նոյն գիշերը իրեն հրեշտակ մ'երեւցաւ,
որուն հետ կուեցաւ ու յաղթեց, եւ մինչեւ
որ զինքը չօրհնեց նէ չթողուց: Հրեշտակն ա-
նոր անունը փոխեց Իսրայէլ դրաւ, որ Գիմա-
կալ Աստուծոյ ըսել է: Իր սերունդը իրեն ա-
նուամբը Իսրայէլացիք կոչուեցան:

Հ. Յակոբ քանի՞ որդի ունէր. անուննիս
ի՞նչ է:

Պ. Յակոբ տասուերկու որդի ունէր, ո-
րոնց անուններն են՝ Ռուբէն, Շմաւոն, Գեւի,
Յուդա, Իսաքար, Զաբուղոն, Իան, Նեփթա-
ղիմ, Գաթ, Ասեր, Յովսէփ, Բենիամին:

Յովսէփ :

Հ. Յովսէփ եղբարցն ինչո՞ւ ատելի եղաւ :

Պ. Յովսէփ եղբարցն անոր համար ատելի եղաւ, վասն զի 1. Յակոբ իրենց հայրը զինքը շատ կը սիրէր ծերութեան որդին ըլլալուն համար, ուստի եւ անոր առանձին ծաղկեայ պատմութեան շինած էր: 2. Իրենց ատելութիւնն ու նախանձն ատելի եւս մեծցաւ, երբ որ Յովսէփ տեսած երկու երազն իր աղայական միամտութեամբն անոնց պատմեց:

Հ. Յովսէփայ երկու երազներն որո՞նք էին:

Պ. Յովսէփայ երազներուն առաջինն աս էր. Տեսայ որ, ըսաւ, ամէնքս մէկտեղ դաշտ գացեր որայ կը կապէինք. մէյ մ'ալ իմ կապած որաս ելաւ տնկուեցաւ, ու ձեր կապածներն իմինիս դարձան երկրպագութիւն ըրին: Երկրորդ երազն ալ աս էր. Տեսայ որ, ըսաւ, արեւը, լուսինն ու 11 աստղ ինծի երկրպագութիւն կ'ընէին: Երբ որ աս պատմած երազները լսեցին եղբարքն, սաստիկ նեղացան ու իրենց միտքը դրին որ զինքը մեռցընեն:

Հ. Յովսէփայ եղբարքն իրենց ատելութիւնն ի՞նչպէս ցուցուցին:

Պ. Յովսէփայ եղբարքն իրենց ատելութիւնն այսպէս ցուցուցին: Օր մը երբ որ Սիւքեմ ոչխարներ արածելու գացած էին, Յակոբ զՅովսէփ խրկեց որ զիրենք տեսնէ: Ասոնք անոր

գայլը հեռուանց տեսնելով, սկսան իրենց մէջ
 ըսել. Ահա երազատեսը կու գայ, եկէք զինքը
 բռնենք սպաննենք, որ տեսած երազներուն ինչ
 բանի ծառայելը հասկընայ: Գուրբէն իրենց մեծ
 եղբայրը՝ աս զարհուրելի խորհուրդին չհաւա-
 նեցաւ, զՅովսէփ անոնց ձեռքէն ազատելու եւ
 հօրը տանելու համար, խորհուրդ տուաւ որ հոն
 գրի մը մէջ իջեցընեն: Աւստի անմիջապէս ծաղ-
 կեայ պատմութեանը քաջեցին՝ վրայէն մէկդի ա-
 ոին, զինքը տարին գրին մէջ իջուցին:

Ը. Յովսէփ ինչպէս ծախուեցաւ:

Պ. Գուրբընետուելէն ետքը, իր եղբայրը
 երբ տեսան որ Իսմայելացի վաճառականներ
 Եգիպտոս կ'երթան, մէջերնէն Յուդա ելաւ
 ըսաւ որ՝ Մեր եղբօրը մահը մեզի ինչ օգուտ
 կ'ունենայ, լաւագոյն է որ զինքը ծախենք: Աս
 բանիս մէկայնոնք ալ հաւանելով՝ գացին զՅով-
 սէփ գրէն հանեցին եւ ան վաճառականներուն
 20 դահեկանի ծախեցին: Ետքէն Յովսէփայ ծաղ-
 կեայ պատմութեանն այժի արեան մէջ թաթխած
 իրենց հօրը խրկեցին, ըսելով թէ Աս զգեստը
 դտանք, նայէ տղուդ պատմութեանն է: Յակոբ
 տեսածին պէս՝ ճանչցաւ. Չար գաղանը Յովսէփս
 պատուեր է, ըսելով, սկսաւ լալ ու ողբալ, եւ
 ամենեւին չէր ուզեր միսթարուիլ:

Ը. Ա՛ւճառականները զՅովսէփ ինչ ըրին:

Պ. Ա՛ւճառականները զՅովսէփ Եգիպտոս
 տարին ու Փարաոնի դահճապետին ծախեցին,
 որ Աետափրէս կ'ըսուէր: Յովսէփ իր տիրոջը

չատ սիրելի եղաւ, բայց անոր անամօթ կինը վրան յանցանքներ ձգելով, բանտ դրուեցաւ:

Հ. Բանտին մէջ Յովսէփայ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Բանտին մէջ Յովսէփայ աս պատահեցաւ: Թագաւորին տակառապետն ալ մատակարարն ալ յանցանքի մը համար հոն դրուեցան: Անգամ մը երկուքն ալ գիշերը երազ տեսան, ու Յովսէփ երկուքին ալ մեկնութիւնը տուաւ: Մատակարարին ըսաւ՝ թէ երեք օրէն թագաւորը զքեզ կախել պիտ'որ տայ. եւ տակառապետին ալ՝ թէ Փարաւոն երեք օրէն զքեզ առջի պաշտօնիդ պիտ'որ հասցընէ: Եւ անոր աղաչեց որ իրեն համար Փարաւոնին բարեխօս ըլլայ, որ զինքը բանտէն ազատէ: Յովսէփայ ըսածներն եղան, բայց տակառապետը զինքը մոռցաւ:

Հ. Յովսէփ բանտէն ի՞նչպէս ելաւ:

Պ. Յովսէփ բանտէն աս կերպով ելաւ: Երկու տարի ետքը Փարաւոնն ալ երազ մ'ունեցաւ: Տեսաւ որ գետէն եօթը գէր երինջ ելեր կ'արածուէին. ետքը ուրիշ եօթը երինջ ելան առջինները կլլեցին: Ասոր վրայ արթընցաւ եւ նորէն քնանալով՝ ուրիշ երազ մ'ալ տեսաւ. եօթը լեցուն հասկով ցորենի տունկ մը տեսաւ. ետքը եօթը պարսպ ու խորշակահար ցորենի հասկ ելան, առջի եօթը լեցուն հասկերը կլլեցին: Աս երազներէն Փարաւոն սաստիկ խռովելով՝ առտու ըլլալուն պէս, Եգիպտոսի երազահաններն ու գիտունները առջեւը բերել

տուաւ. բայց երազները մեկնող չեղաւ: Նոյն
 ժամանակը Յովսէփ՝ մեկէն տակառապետին
 միտքն իյնալով, սկսաւ զինքը Փարաւոնին առ-
 ջելը խիստ գովել որ քաջ երազահան է: Շուտ
 մը զՅովսէփ՝ Փարաւոնին հրամանաւր՝ բանտէն
 հանեցին ու թագաւորին առջելը տարին: †

Է. Յովսէփ թագաւորին երազները մեկ-
 նելով ի՞նչ եղաւ:

Պ. Յովսէփ թագաւորին երազներն ասանկ
 մեկնեց: Եօթը գէր երինջներն ու եօթը պա-
 րարտ հասկերն, ըսաւ, առատութեան եօթը
 տարիներ, իսկ մեկալները՝ սովի եօթը տարիներ
 կը նշանակեն: Աւտի պէտք է որ, ըսաւ, հիմա-
 կուրնէ իմաստուն ու խելացի մեկը գտնեա, որ
 անմիջապէս գալու սովի տարիներուն համար ա-
 ռատ ցորեն պատրաստէ: Փարաւոն Յովսէփայ
 ըսածներուն հաւնելով՝ հանեց իր ձեռքէն մատ-
 նին, Յովսէփայ ձեռքն անցուց: Ետքը փառաւոր
 զգեստներ հագցընել տուաւ, վիղը ոսկի մա-
 նեակ դրաւ, եւ զինքը բոլոր Եգիպտոսի կառա-
 վար ըրաւ: X

Ը. Յովսէփ իր պաշտօնն ի՞նչպէս կա-
 տարեց:

Պ. Յովսէփ իր պաշտօնը շատ աղէկ կա-
 տարեց: Ասն զի իր ըսածին համաձայն՝ առա-
 տութեան եօթը տարիները հասնելով, ցորենի
 համբարանոցները լեցընել ու պահել տուաւ:
 Ետքը ատենին՝ սովի տարիներն ալ սկսան նէ,
 Յովսէփ համբարանոցները բացաւ, բոլոր եր-

կրին հաց հասցուց. այնպէս որ դրացի երկիր-
ներէն ամէն մարդ ցորենի համար Եգիպտոս կը
վաղէր:

Է. Յովսեփայ եղբարքն ինչո՞ւ Եգիպտոս
եկան:

Պ. Յովսեփայ եղբարքն Եգիպտոս եկան
որ ցորեն գնեն, վասն զի Քանանացւոց երկիրն
ալ սովը սաստկանալով՝ Յակոբ իրենց հայրը
ղիրենք հոն խաւրեց:

Է. Յովսեփ իր եղբարցն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յովսեփ եղբայրները տեսնելուն պէս՝
զանոնք ճանչցաւ եւ հետերնին խստութեամբ
վարուեցաւ: Եւ երբոր իմացաւ որ Բենիամին
իրենց միւս եղբայրը հօրը քովն է, ցորենը տա-
լով խրկեց, որ երթան իրենց միւս եղբայրն ալ
բերեն. եւ մինչեւ իրենց դառնալը Շմաւոնք
քովը պահեց:

Է. Յովսեփայ եղբարքն եղածներն իրենց
հօրը պատմեցին նէ, Յակոբ ի՞նչպէս թողուց որ
Բենիամինն ալ իրենց հետ երթայ:

Է. Յովսեփայ եղբարքն երբոր եկան, ե-
ղածները իրենց հօրը պատմեցին, Յակոբ զԲե-
նիամին մէկտեղ տանելու երկայն ատեն դէմ
դրաւ. բայց երբոր ցորենը լմրնցաւ եւ երկրորդ
անգամ հարկ եղաւ նորէն Եգիպտոս երթալ
ցորեն գնելու, ան ատեն շատ դժուարութեամբ
հաւանեցաւ որ Բենիամինն ալ իրենց հետ եր-
թայ: Ասանկով Յակոբայ որդիքը Բենիամինն ալ
մէկտեղ առած՝ Եգիպտոս եկան:

2. Յովսէփի՝ իր եղբարքն երկրորդ անգամուն ի՛նչպէս ընդունեցաւ:

Պ. Յովսէփի՝ իր եղբարքն երկրորդ անգամուն շատ սիրով ընդունեցաւ. մանաւանդ Քենիամիսը տեսնելով՝ արտաքոյ կարգի ուրախացաւ, եւ իրենց հօրն առողջութիւնն ալ հարցուց: Ետքէն իրենց հետ սեղանի նստաւ. սեղանէն ետքը անոնց քուրձերը (ցորենի տոպրակները) լեցրնել տալով իրենց հօրը խաւրեց: Քայց ծածուկ Քենիամիսին քուրձին մէջ իր արծաթէ գաւաթը դնել տուաւ: ✕

2. Յովսէփայ եղբարց ճամբան ի՛նչ պատահեցաւ:

Պ. Յովսէփայ եղբարքն հաղիւ թէ քիչ մը հեռացած էին, մէյ մ'ալ Յովսէփ անոնց ետեւէն մարդ խաւրեց, ու զիրենք յանդիմանեց, իր արծաթէ գաւաթը գողնալնուն համար. եւ փնտռելով գաւաթը Քենիամիսին քուրձին մէջ գտան: Աստի Քենիամիս պէտք էր Յովսէփայ քով գերի մնալ: Ան ատեն Յուդա՝ լալով ոտքն ինկաւ եւ աղաչեց որ ինքն անոր տեղ մնայ. իսկ Քենիամիս՝ եղբարցը հետ իր հօրը գառնայ, վասն զի հայրը զինքը շատ կը սիրէ, ըսաւ, եւ դժուարաւ ալ թող տուաւ իրենց հետ գալու: ✕

2. Յովսէփի ինք զինքն եղբարցն ի՛նչպէս յայտնեց:

Պ. Յովսէփի ինք զինքն եղբարցն այսպէս յայտնեց: Յովսէփի՝ երբոր եղբարցը թէ իրենց հօրը ու թէ եղբօրը վրայ ցուցուցած սէրը տե-

տաւ նէ, ալ չկրնալով դիմանալ՝ բոլոր ծառաները դուրս հանեց ու ինք զինքն յայտնեց ըսելով՝ Ես Յովսէփ ձեր եղբայրն եմ, գացէք հօրս ըսէք, որ շուտ մը իր ընտանիքն առնէ գայ, որ մնացած սովի տարիներուն մէջ զինքը կերակրեմ:

Է. Յակոբ աս որ լսեց ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յակոբ երբ որ իր որդիքներէն լսեց թէ Յովսէփ որդին կենդանի է, ու բոլոր Եգիպտոսի վրայ կ'իշխէ, ի սկզբան չհաւատաց. բայց ետքէն զինքը տանելու համար խաւրուած կառքերը տեսնելով՝ շատ ուրախացաւ, եւ չմեռած ըսաւ, կ'ուզեմ զինքը տեսնել: Բայց երթալէն յառաջ ուզեց Աստուծոյ կամքն իմանալ, անոր համար զո՛հ մատոյց: Աստուած տեսլեան մէջ անոր երեւցաւ ու ըսաւ. Մի վախնար, քու որդիքդ Եգիպտոս մեծ ազգ պիտ'որ ընեմ ու ետքը անկէ պիտի հանեմ: Յակոբ ասոր համար իրեններն առաւ ճամբայ ելաւ:

Է. Յովսէփ հօրը գալը լսեց նէ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յովսէփ հօրը գալը լսեց նէ, անմիջապէս կառք մտաւ, զինքը դիմաւորելու գնաց. իրար տեսնելուն պէս պագտուեցան եւ ուրախութենէն սկսան լալ: Աերջէն զինքն առաւ Փարաւոնին տարաւ, որ շատ ուրախացաւ ու զինքը Գետեմ բնակեցուց:

Է. Յակոբ ի՞նչպէս ու քանի՞ տարւան մեռաւ:

Պ. Յակոբ երբոր մահուան դուռը հասաւ,

զՅովսէփ իրեն կանչեց, անոր երկու որդիները՝ զՄանասէ ու զԵփրեմ օրհնեց ու իր որդւոցը կարգն անցուց: Նոյնպէս միւս որդիներն օրհնեց եւ Յուդային մարգարէացաւ, որ Փրկիչն իր ցեղէն պիտի ծնանի: Ետքն իրենց ապսպրեց որ մեռնելէն ետեւ զինքը հօրը գերեզմանին մէջ թաղեն: Աս ըսելէն ետեւ 147 տարւան մեռաւ: Յովսէփ, հօրը բաղձանաց համաձայն՝ անոր մարմինը մեծ հանդիսութեամբ եղբարցը հետ առաւ քանանացւոց երկիրը թաղեց:

Հ. Յովսէփ երբ ու քանի տարւան մեռաւ:

Պ. Յովսէփ հօրը մեռնելէն 50 տարի ետքը 100 տարւան մեռաւ: Մեռնելէն յառաջ եղբարցն ապսպրեց որ քանանացւոց երկիրը դարձած ատեննին՝ իր ոսկրներն ալ մէկտեղ տանին, անոնք ալ խօսք տուին: †

Գ Լ Ա Ի Խ Գ.

ԻՍՐԱՅԵԼԱՑԻՈՑ ԵՔԻՊՏՈՍԷՆ ԵԼԼԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵԻ
ԱԻԵՏԵԱՑ ԵՐԿԻՐԸ ՄՏՆԵԼԸ

(1500—1460)

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ճ Ա.

Խորայելացիք ու Մովսէս:

Հ. Յովսէփայ մեռնելէն ետեւ Խորայելացիք ինչ վիճակ ունեցան:

Պ. Յովսէփայ մեռնելէն ետեւ Եգիպտոս ուրիշ թագաւորներ գալով՝ որոնք զՅովսէփ չէին ճանչնար, եւ Խորայելացւոց սաստիկ շատ-

նայր տեսնելով՝ վախցան որ չըլլայ թէ ապրա-
տամբին, անոր համար ալ կ'ուզէին զանոնք ամէն
տեսակ բռնութիւններով տկարացընել: Բայց
ասով ալ երբոր անոնք դարձեալ կը շատնային,
ան ատեն Փարաւոն թագաւորը հրամայեց որ
անոնց նորածին մանչ տղաքը ջուրը նետեն:

Հ. Աստուած Իսրայելացիներն աս խեղ-
ճութենէն ազատելու համար ի՞նչ րրաւ:

Պ. Աստուած Իսրայելացիներն աս խեղճու-
թենէն ազատելու համար զՄովսէս իրենց ազա-
տիչ խրկեց: Ասոր մայրը երբոր զինքը ծնաւ, ե-
րեք ամիս պահելէն ետեւ՝ կպրածիւթով ծեփած
կողովի մը մէջ դրաւ ու տարաւ Նեղոս գետը
ձգեց: Ըստ պատահման թագաւորին աղջիկը կո-
ղովը տեսաւ ու մէջի տղուն վրայ մեծ գութ ու-
նեցաւ եւ տղան մօրը յանձնեց, որ զանիկայ սնու-
ցանէ: Երբ որ Մովսէս քիչ մը մեծցաւ, թագաւ-
որին աղջիկը զինքն իրեն որդեգիր առաւ, եւ անոր
ամէն տեսակ գիտութիւն սորվեցընել տուաւ:

Հ. Մովսէս թագաւորին պալատն որչափ
ատեն եւ ի՞նչպէս կեցաւ:

Պ. Մովսէս թագաւորին պալատը մինչեւ
40 տարւան կեցաւ: Ինք ան կռապաշտ մարդիկ-
ներուն մէջ աստուածապաշտ մնաց. իր եղբարց
քաշածներուն վրայ շատ կը ցաւէր եւ զիրենք
կը մխիթարէր ու անոնց սիրտ կու տար:

Հ. Մովսէս ինչո՞ւ Եգիպտոսէն փախաւ:

Պ. Անգամ մը տեսնելով որ Եգիպտացւոյն
մէկը՝ Իսրայելացի մ'անխնայ կը ծեծէ, ինք զինքը

չկրնալով բռնել զարկաւ սպաննեց Եգիպտացին: Մովսէսին աս գործքը շուտ մը իմացուելով թագաւորը շատ նեղացաւ, ասոր համար Մովսէս Մադիանացւոց երկիրը գնաց, եւ հոն Յոթոր անուամբ քահանայի մը քով ծառայութեան մտաւ: — 40 տարի անոր ոչխարներն արածեց ու անոր աղջիկն իրեն կին առաւ:

Հ. Մովսէս ժողովուրդն ազատելու պաշտօնն ինչպէս ընդունեցաւ:

Պ. Մովսէս անգամ մը ոչխարներն արածելու ատեն քորեք լեռան վրայ բռնկած մորենի մը տեսաւ, որ սյրելով չէր հասներ: Ասոր վրայ զարմանալով ուղեց քովն երթալ նայիլ թէ ինչ է: Բայց բոցին մէջէն ձայն առաւ որ կ'ըսէր. Ես Աբրահամու, Իսահակայ ու Յակոբայ Աստուածն եմ, իմ ժողովրդեանս՝ Եգիպտոսի մէջ քաշածները տեսայ, եւ հիմակ զքեզ Փարաւոնին պիտի խրկեմ, որ զիրենք անկէ հանես ու կաթ եւ մեղր բխող երկիրը տանիս: Մովսէս իր տկարութիւնը ճանչնալով՝ աղաչեց Աստուծոյ որ ուրիշ մը խաւրէ: Բայց Աստուած, Ես հետդ եմ, ըսաւ, եւ Ահարոն եղբայրդ ալ քեզի ընկեր ըլլայ: Բաց ասկէ, ձեռքը կրած գաւազանով հրաշքներ գործելու զօրութիւն տուաւ: Ան ատեն Մովսէս յանձն առաւ:

Հ. Մովսէս ու Ահարոն Փարաւոնին առջեւն ելան ինչ ըրին:

Պ. Մովսէս ու Ահարոն Փարաւոնին առջեւն ելան եւ Աստուծոյ կողմանէ իրեն ըսին, որ

Իսրայելացիքը թող տայ, որ երթան անասպատի մէջ իրենց Աստուծոյն զոհ մատուցանեն: Եւ երբոր թագաւորը հպարտութեամբ խնդիրքը մերժեց, Աստուած սկսաւ ետեւէ ետեւ տասը հարուածներով բոլոր Եգիպտացիները պատժել. մինակ Գեսեմ՝ ուր Իսրայելացիք կը բնակէին, ազատ մնաց աս խիստ հարուածներէն:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Բ .

Եգիպտոսի տասը հարուածները:

Հ. Եգիպտացւոց կրած տասը հարուածներն որոնք են:

Պ. Եգիպտացւոց կրած տասը հարուածներն ասոնք են. 1. բոլոր ջրերն արեան փոխուեցան. 2. բովանդակ երկիրը գորտերով լեցուեցաւ. 3. ճանով ծածկուեցաւ ու 4. շանձանձով չարաչար նեղուեցաւ. 5. յանկարծ անասունները սատկեցան. 6. մարդիկներուն ու անասնոց վրայ խաղաւարտներ (չիպան) ելան. 7. սաստիկ կարկոտ տեղաց, որով դաշտի վրայ եղած մարդիկն ու անասունները մեռան, տնկերն ու ծառերը կոտրուեցան. 8. երկիրը ճարտիով ծածկուեցաւ. 9. երեք օր բոլոր երկրին վրայ սաստիկ խաւար մը տիրեց, որ մարդիկ իրար չէին տեսներ, եւ վերջապէս 10. ամէն անդրանիկները մէկ գիշերուան մէջ մեռան:

Հ. Փարաւոն աս հարուածներուն վրայ զիջաւ:

Գ. Փարաւոն իսկզբան աս հարուածները տեսած ատեն կը խոստանար ժողովուրդը թող տալ. բայց աս հարուածները Մովսէսին Աստուծոյ աղաչելովն անցնելուն պէս, սիրտը կը խըստանար ու թող չէր տար. բայց երբ որ ամէն անդրանկաց ջարդը տեսաւ, սաստիկ խռոված՝ անմիջապէս զՄովսէս եւ զԱհարոն կանչել տուաւ, ըսաւ, որ ելլեն երթան, իրենց ունեցածն ալ մէկտեղ առնեն: — Այսպէս Իսրայելացիք գիշերանց ճամբայ ելան 600,000 հոգի կանայք ու սղաք չհամրելով, Յովսեփայ ոսկրներն ալ հետերնին առին, ինչպէս որ անիկայ ապսպրած էր (1490. Բ. Յ.):

Զ. Աստուած տասներորդ հարուածը չըխաւրած Իսրայելացւոց ինչ պատուիրած էր:

Գ. Աստուած Իսրայելացւոց պատուիրած էր, որ տան գլուխ՝ անարատ գառն մ'առնուն, նոյն օրն իրիկուան դէմ մորթեն ու խորվեն. բայց զգուշանան որ ամենեւին մէկ ոսկրը չկտորի կամ չվնասի. գառնուկին արիւնն ալ իրենց տան դրան վրայ քսեն, որ Եգիպտացիները մեռցընող հրեշտակը տեսնէ, եւ իրենց վնաս չընէ: Աս բանիս յիշատակին համար Աստուած հրամայեց, որ ամէն տարի նոյն օրը տօն, Զատիկ կատարեն, գառն մը մորթեն ուտեն: Դարձեալ հրամայեց որ ամէն մարդ իր անդրանիկ որդւոյն համար գառն մը, եւ կամ թէ որ ծնողքն աղքատ են, զոյգ մը տատրակ նուիրեն:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Ք .

Խորայելացոց Եգիպտոսէն ելլելն ու մամբողջ-
դոռնթիւնը :

Հ. Խորայելացիք Վարմիր ծովէն անցած
ատեն՝ Եգիպտացւոց ի՞նչ պատահեցաւ :

Պ. Խորայելացիք Աստուծոյ հրամանաւը
ճամբանին դէպ ի Վարմիր ծովին քովի անապատը
յառաջ տարին : Աստուած ցորեկներն ամպէ
սիւնով ու գիշերները հրեղէն ամպով իրենց
կ'առաջնորդէր : Երբոր Վարմիր ծովին եզերքը
հասան, Փարաւոն զիրենք թող տալուն զզջալով՝
չուտ մը պատերազմական կառքերը պատրաստել
տուաւ ու բոլոր ձիաւոր զօրքով անոնց ետեւէն
հասաւ : Բայց Մովսէս իր գաւազանը Վարմիր
ծովուն վրայ երկրնցուցածին պէս, ջուրը երկու
բաժնուեցաւ, եւ հով մ'ելլելով՝ ծովուն յա-
տակը չորցուց, որով Խորայելացիք առանց ու-
տուրնին թրջելու մէջէն սկսան երթալ : Եգիպ-
տացիք անոնց ետեւէն գացին, բայց երբոր Խո-
րայելացիք անցան՝ Մովսէս ձեռքի գաւազանը
դէպ ի ծով երկրնցընելուն պէս, մէկէն ջրերը
քովէ քով եկան, ու Փարաւոն բոլոր իր զօր-
քովը մէջը խղղուեցաւ :

Հ. Խորայելացիք Վարմիր ծովէն անցնելէն
ետեւ Աստուած զիրենք ի՞նչպէս հոգաց :

Պ. Խորայելացիք Վարմիր ծովէն անցնել-
էն ետեւ, Աւետեաց երկիրն երթալու համար
հարկադրեցան անապատներէ անցնիլ, որոնց մէջ

ուտելիքի ու խմելիքի պակասութիւն ըլլալով Աստուած զարմանալի եղանակաւ ջուր կու տար եւ երկնքէն համեղաճաշակ ճանառայ տեղացուց: Ասմանանան, քանի որ Իսրայելացիք անապատներու մէջ էին, ամէն օր կ'իջնար, զորն որ արեւը չճագած պէտք էին ժողովել, որովհետեւ անկէ ետքը կը հալէր, նոյնպէս երկրորդ օրուան համար չէին կրնար պահել, որովհետեւ կը նեխէր (կը հոտէր):

Զ. Իսրայելացիք Ամաղեկացուոց ի՞նչպէս յաղթեցին:

Պ. Իսրայելացիք Սին անապատն եղած ատեն, Ամաղեկացիք իրենց վրայ եկան, եւ շատ վնաս ալ ըրին: Մովսէս զՅեսու քանի մ'ընտիր մարդիկներով Ամաղեկացուոց դիմացը խրկեց: Ինքն ալ Ահարոնին ու Ովրին հետ բլուր մ'ելաւ: Հոն ձեռուրներն երկինք վերցուցած Աստուծոյ աղօթելու ժամանակ, Իսրայելացիք կը յաղթէին. իսկ վար իջեցուցած ատեն, Ամաղեկացիք: Աստեսնելով Ահարոն ու Ովր անոր թեւերուն տակ մտան կեցան, մինչեւ որ Ամաղեկացիք բոլորովին ջարդուեցան:

Հ. Իսրայելացիք Սինա անապատն եկան նէ, հոն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Իսրայելացիք Եգիպտոսէն ելլելէն երեք ամիս ետքը՝ Սինա անապատն եկան եւ մէկ տարուան չափ Սինա լեռան դիմացը բանակեցան, եւ Աստուած նոյն լեռան վրայէն ամպերու մէջէն իրենց որսալ պատրաստները տուաւ: Ետքէն զՄովսէս՝ լեռան վրայ իրեն կանչելով, 40 օրուան մէջ

աստուածային պաշտամանց կարգն իրեն սորվեցուց, եւ տասնաբանեայ պատուիրաններն երկու քարեղէն տախտակի վրայ գրած տուաւ:

Հ. Խորայելացիք ինչո՞ւ հորթ պաշտեցին:

Պ. Խորայելացիք երբ տեսան որ Մովսէս լեռնէն չ'իջնար, Ահարոնին աղաչեցին որ Աստուած մը շինէ, որ իրենց առաջնորդէ: Ահարոն իրենց կամացը զիջաւ, իրենց ոսկեղէն զարդերը բերել տուաւ, եւ անոնցմէ ոսկիէ հորթ մը ձուլեց, զորն որ սկսան պաշտել: Մովսէս երկու քարեղէն տախտակները ձեռքը լեռնէն իջած ատեն՝ երբոր հորթը տեսաւ՝ բարկութեամբ ձեռքի քարերը գետինը զարկաւ խորտակեց: ՉԱհարոն յանդիմանելէն ետեւ, Ղեւեայ ցեղը ժողովեց քովը եւ Աստուծոյ կողմանէ հրամայեց, որ ամէքն ալ սրէ անցընեն. այսպէս նոյն օրը 3000 հոգւոյ չափ մեռցուցին. իսկ հորթը փշրեց եւ ջրի մէջ խառնելով ժողովրդեան խմցուց:

Հ. Մովսէս զԱստուած ի՞նչպէս հաշտեցուց:

Պ. Մովսէս նորէն լեռ գնաց ու հոն 40 օր կեցաւ, զԱստուած ժողովրդեան հետ հաշտեցուց, ու երկու ուրիշ քարեղէն տախտակներ առաւ: Հոն զԱստուած տեսնելով, երեսներն այնպէս փառաւորուած էին, որ ոչ ոք երեսը կրնար նայիլ, անոր համար ալ միշտ երեսը քողով կը ծածկէր:

Հ. Աստուած Խորայելացւոց տրտունջն ի՞նչպէս պատժեց:

Պ. Խորայելացիք Սինա անապատէն դէպ ի
Փառանու անապատը ճամբայ ելան: Երեք օր
քալելով յոգնեցան եւ Աստուծոյ դէմ տրտըն-
ջեցին: Աստուած ալ հուր բորբոքելով բանա-
կին մէկ մասն այրեց: Աս պատժէն չխրատուելով
ժողովուրդը տրտնջելով միս ուտելու սաստիկ
բաղձանք ունեցաւ: Աստուած իրենց բաղձանքը
կատարեց, անհամար բազմութեամբ լորամարդի
խաւրեց, զորոնք ապխտեցին ու կերան. բայց միսը
դեռ բերաննին էր, երբ Աստուծոյ պատիժն իրենց
վրայ հասաւ, եւ հազարաւոր մարդիկ մեռան:

Հ. Մովսէս քանանացւոց երկիրը լրտե-
սել տալուն պատճառաւ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Երբոր Ասերովթէն Փառանու անա-
պատն հասան, Մովսէս Աստուծոյ հրամանաւը
12 ցեղին մէջէն մէյ մէկ հոգի ընտրելով, քա-
նանացւոց երկիրը լրտեսելու խրկեց, որոնց մէջն
էին քաղեք ու Յեսու: Լրտեսները 40 օրէն
դարձան, եւ նոյն երկրին վրայ շատ շատ չափա-
զանց բաներ պատմելով՝ ժողովուրդը վախցու-
ցին, որով ապստամբեցան եւ կ'ուզէին ուրիշ
առաջնորդ մ'ընտրելով Եգիպտոս դառնալ:

Հ. Խորայելացիք Եգիպտոս դառնալ ու-
ղելնուն համար Աստուած իրենց ի՞նչ պատիժ
տուաւ:

Պ. Աստուած իրենց բարկանալով կ'ուզէր
զիրենք ջնջել, բայց Մովսէսի աղաչանացը հա-
մար ներեց, միայն թէ պատիժ տուաւ որ ա-
նոնց ճամբորդութիւնը 40 տարի տեւէ եւ 20

տարւրնէ վեր եղողներն Աւետեաց երկիր չկարե-
նան մտնել, Յետուն ու Քաղերք դուրս հանե-
լով, որոնք յԱստուած վատահացած՝ ժողովուրդը
յառաջ երթալու կը յորդորէին: X

Է. Աստուած անապատի մէջ Իսրայելա-
ցւոց ինչպէս ջուր տուաւ:

Պ. Իսրայելացիք 40 տարի թափառելէն
ետեւ, վերջի տարին Սին անապատը զադէս ե-
կան բանակեցան: Հոս ժողովուրդը՝ ջրոյ պակ-
սութեան համար, Մովսեսի ու Ահարոնի դէմ՝
տրտնջեց: Անոնք Աստուծոյ դիմեցին, եւ անոր
հրամայելովն՝ ապառաժ քարէն ջուր բխեցուցին.
բայց իրենք ալ երկմտելնուն համար՝ Աւետեաց
երկիրը չմտնելու պատիժն ընդունեցան: +

Է. Աստուծոյ անապատի մէջ Իսրայելացւոց
ինչեր պատահեցան:

Պ. Աստուծոյ անապատի թագաւորը՝ Իս-
րայելացւոց իր երկրէն անցնելու թող չտուաւ
ու զօրքով անոնց վրայ եկաւ. Իսրայելացիք
չովը լեռը փախան: Հոս Ահարոն 123 տարւան
մեռաւ: Նոյնպէս Արադադ քանանացւոց թա-
գաւորն Իսրայելացւոց իր երկիրները մօտենալը
տեսնելով, զօրքով վրանին եկաւ, բայց Իս-
րայելացիք անոնց յաղթեցին: Իսրայելացիք Վար-
միր ծովուն մօտերը դառնալով, ճամբու աշ-
խատութենէն յոգնած՝ սկսան Մովսեսի եւ Աս-
տուծոյ դէմ տրտնջել. Աստուած իրենց բարկա-
նալով վրանին թիւնաւոր օձեր խրկեց, որ իրենց
խայթուածովը զժողովուրդը կը սպաննէին:

Մովսէս նորէն Աստուծոյ դիմեց, եւ Աստուծոյ
Տրամանաւր պղնձէ օձ մը ձուլեց ու կանգնեց,
որուն նայելով կը բժշկուէին: ✕

Հ. Իսրայելացիք ուրիշ ո՞ր թագաւորնե-
րուն յաղթեցին:

Պ. Իսրայելացիք կարմիր ծովին մօտերէն
եւտ դարձան, եւ Մովաբացւոց երկրին սահման-
ները հասան, եւ սկսան քանանացւոց երկրին
կամաց կամաց տիրել: Նախ Ամովհրացւոց Սե-
հոն թագաւորին՝ ու Բասանու Ուլգ թագաւորին
պատերազմաւ յաղթեցին, իրենց երկրէն անցնե-
լու թող չտալուն համար: Ասկէ ետքը Մովա-
բացւոց երկրին կողմերը, Երիքովին դիմացը բա-
նակեցան: ✕

Հ. Բաղակ թագաւորը Իսրայելացւոց յաղ-
թելու համար Բաղաամէն ի՞նչպէս խրատուեցաւ:

Պ. Բաղակ Մովաբացւոց թագաւորը Իս-
րայելացւոցմէ վախնալով՝ Բաղաամ մարդարէն
կանչեց որ գայ Իսրայելացիներն անհիծէ: Բա-
ղաամ էջ հեծաւ ու ճամբայ ելաւ. բայց ճամ-
բան նեղ այգիներու մէջ աներեւոյթ հրեշտակ
մը դիմացն ելլելով էջը կեցաւ, եւ երբոր Բա-
ղաամ՝ որ հրեշտակը չէր տեսներ, իշուն չարա-
չար կը զարնէր, ան ատեն էջն իրեն հետ
քանքատելով սկսաւ խօսիլ եւ աչքը բացուե-
լով հրեշտակը տեսաւ, որ զինքն յանդիմանեց
ու լսաւ որ երթայ՝ բայց ինչ որ ըսէ իրեն Աս-
տուած ան խօսի: Այսպէս Բաղաամ իր կամա-
ցը դէմ ժողովուրդն օրհնելով Բաղակ զինքը

վորնտեց: Բաղամբ դացած ատեն, Բաղակին
խորհուրդ տուաւ՝ որ Իսրայելացւոց բանակին
մօտ Բելփեգովը չաստուածոյն պատուոյն տօն
կատարէ, եւ այսպէս Իսրայելացիք կռապաշտու-
թեան մէջ կ'իյնան եւ իրենց Աստուածը կը
բարկացընեն, եւ իր ձեռքը կը մատնուին: Իրօք
ալ Բաղամբին աս անօրէն խորհուրդը յաջողե-
ցաւ: Շատերն անառակութիւն ու կռապաշ-
տութիւն ընելու սկսան. Աստուծոյ բարկութիւնն
ալ իրենց վրայ հասաւ, եւ հիւանդութեամբ ու
սրով մեռնողներուն թիւը 24,000ի հասաւ:

Ք Լ Ո Ի Խ Ե.

ԻՍՐԱՅԵԼԱՑԻՈՑ ԱԻԵՏԵԱՑ ԵՐԿԻՐԸ ՄՏՆԵԼԷՆ ՄԻՆ-
ՉԵԻ ՍԱՒՈՒՂԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐԵԼԸ
(1460—1092)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա.

Յետոռ:

Հ. Արքոր Իսրայելացիք Աւետեաց երկրին
դիմացը հասան, Մովսէս իր տեղը զով առաջնորդ
դրաւ, եւ ինք ո՛ր եւ քանի՞ տարւան մեռաւ:

Պ. Արքոր Իսրայելացիք Աւետեաց երկրին
դիմացը հասան, Մովսէս իր տեղը զՅեսու Իս-
րայելացւոց առաջնորդ դրաւ, եւ զիրենք Աս-
տուծոյ հաւատարիմ մնալու յորդորելէն ետքը՝
Նաբաւ լեռն ելաւ եւ անկէ բոլոր ժողովուրդն
օրհնելէն ու Աւետեաց երկիրը տեսնելէն ետքը,
120 տարւան մեռաւ: Հրեշտակներն անոր

մարմինը մինչեւ աս օրս անծանօթ գերեզման մը
թաղեցին:

Հ. Յեսու ի՞նչպէս Իսրայելացիները Յորդանան գետէն անցուց:

Պ. Յեսու տապանակը ժողովրդեան առջեւէն տանել տուաւ. եւ քահանայք ոտուրնին գետին մէջ դնելուն պէս ջրերը ճեղքուեցան ու ժողովուրդը մէջէն դիմացի կողմն Աւետեաց երկիրն անցաւ:

Հ. Արիքով քաղաքն ի՞նչպէս առնուեցաւ:

Պ. Արիքով քաղաքն այսպէս առնուեցաւ: Յորդանանէն անցնելէն ետքն Իսրայելացիք Արիքով հասան, Աստուծոյ հրամանաւն եօթն օր տապանակը մէկտեղ, քաղքին բոլորաիքը դառնալով՝ երբոր եօթներորդ օրն եօթն անգամ փողերնին հնչեցուցին, քաղքին ամուր պատերը՝ ժողովրդեան աղաղակէն ու փողերուն ձայնէն ինք իրմէ կործանեցան եւ անով քաղաքն առնուեցաւ:

Հ. Յեսու Ադոնիբեզէկ թագաւորին յարձակման ի՞նչպէս դէմ դրաւ:

Պ. Արբոր Իսրայելացիք մէկիկ մէկիկ քաղաքներն առնելու սկսան, Գաբաւոնացիք անոնց հետ բարեկամ եղած էին. բայց Ադոնիբեզէկ թագաւորն ուրիշ չորս թագաւորներու հետ միանալով Գաբաւոնի քով եկաւ բանակեցաւ: Գաբաւոնացիք Յեսուայ դիմեցին: Յեսու հինգ թագաւորներուն վրայ յարձակեցաւ. Աստուած ալ թշնամեաց վրայ քարէ կարկուտ տեղալով անոնցմէ շատ մարդ մեռաւ:

Հ. Յեսուս աս պատերազմին ի՞նչ կերպով վերջ տուաւ:

Պ. Յեսուս տեսնելով որ օրը կարճ կուգայ, վախցաւ որ պիտի չկրնայ թշնամին կատարեալ յաղթել. Աստուծոյ աղօթելով արեւուն ու լուսնին հրամայեց որ կենան. եւ այսպէս օրն երկրննալով՝ Յեսուս կրցաւ թշնամիներն աղէկ մը ջարդել: Ասկէ ետքը Յեսուս մնացած երկիրներուն ալ տիրեց, եւ բոլոր երկիրը 12 ցեղերու բաժնելէն ետքը, խոր ծերութեամբ վախճանեցաւ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Բ .

Գողոնիէլ, Առովդ, Դեքովրսս ու Բարսակ:

Հ. Յեսուսայ մեռնելէն ետեւ Իսրայելացւոց առաջնորդնով եղաւ:

Պ. Յեսուսայ մեռնելէն ետեւ խել մը տարի ժողովրդեան մէջէն ծերագոյններն ու երեւելիներն առաջնորդութիւն կ'ընէին ու պատերազմ կը մղէին: Աս ատենները Քաղերի առաջնորդութեամբ Յուդայի ցեղը՝ Շմաւոնի ցեղին հետ միանալով՝ քանանացւոց ու Փերեզացւոց վրայ քալեց ու մեծ ջարդ տալով յաղթեց. իրենց Ադոնիբեզէկ թագաւորը բռնեց ձեռքի ու ոտքի մատուրներուն ծայրերը կտրեց: Ասկէ ետքն Իսրայելացիք հետզհետէ զանազան քաղաքներ կէս մ'առին, կէս մ'ալ հարկատու ըլին:

Հ. Իսրայելացիք ո՞րչափ ատեն ասանկ կա-
ռավարուեցան:

Պ. Իսրայելացւոց բաները յաջողութեամբ
կ'երթար, քանի որ իրենց նախնեաց կրօնին մէջ
հաւատարիմ կը մնային. բայց երբ որ իրենք Աս-
տուծմէ հեռացան, Աստուած ալ իրենցմէ հե-
ռացաւ, եւ զիրենք Միջագետի քուսարսաթէմ
թագաւորին ձեռքը մատնեց, մինչեւ որ ապաշ-
խարեցին եւ առ Աստուած դարձան: Ան ատեն
Գողոնիէլ Յուդայի ցեղէն, անոր դէմ պատե-
րազմի ելլելով՝ զինքը մեռցուց ու Իսրայելա-
ցիքն անոր ձեռքէն ազատեց: Գողոնիէլ 40 տա-
րի դատաւորութիւն ընելէն ետեւ մեռաւ: †

Հ. Գողոնիէլին ո՞վ յաջորդեց:

Պ. Գողոնիէլին յաջորդեց Աւովդ, որ Իս-
րայելացիքը Մովաբացւոց Եգղոմ թագաւորին
ձեռքէն ազատեց, եւ 80 տարի դատաւորու-
թիւն ըրաւ: Ասոր մեռնելէն ետեւ Փղշտացիք
Իսրայելացւոց վրայ յարձակեցան. բայց Սա-
մեդար՝ որ կտրիճ մարդ մըն էր դիմացնին
ելաւ եւ արօրի մաճով անոնցմէ 600 հոգի
սպաննեց: †

Հ. Օ Իսրայելացիք Յաբին թագաւորին
ձեռքէն ո՞վ ազատեց:

Պ. Իսրայելացիք երբոր իրենց կռապաշ-
տութեան համար քանանացւոց Յաբին թա-
գաւորին ձեռքը մատնուեցան, եւ դարձեալ
զղջալով Աստուծոյ դիմեցին, Աստուած իրենց
Գերբովրա կին մարգարէն խաւրեց, որն որ զՔա-

րակ Յաբին թագաւորին Սիսարա զօրավարին վրայ խաւրեց, որ գնաց յաղթեց. Սիսարա փախած ատեն հանգչելու համար տուն մը մտաւ, ու հոն քնացած ատեն, Յայէլ տան տիկինը, վրանի ցիցով անոր գլուխը գետինը գամեց ու սպաննեց. ասով Իսրայելացիք գերութենէ ազատեցան: Բայց շատ չանցաւ նորէն մեղանչելով Մադիանացւոց ձեռքն ինկան:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Գ .

Գեդեոն եւ ասոր յաջորդները մինչեւ Մամիսուն:

Հ. Գեդեոն ի՞նչպէս Իսրայելացւոց դատաւոր եղաւ:

Պ. Արքոր Իսրայելացիք Մադիանացւոց ձեռքէն կրած նեղութիւններէն խելուրնին գլուխնին ժողվելով Աստուծոյ դիմեցին, Աստուած իրենց զԳեդեոն խաւրեց:

Հ. Գեդեոն Մադիանացւոց ի՞նչպէս յաղթեց:

Պ. Գեդեոն զօրաւոր բանակ մը կազմեց: Բայց Աստուած Գեդեոնին զօրքն անհամեմատ քիչցուց, որպէս զի Իսրայելացիք ետքէն չըսեն որ Մենք մեր զօրութեամբն ազատեցանք. ուստի Գեդեոնին հրամայեց որ զօրքը ջուր խմելու տեղ մը տանի, եւ շան պէս լափողները հետն առնէ, որ 300 հոգի էին, եւ առանց զէնքի, մինակ մէկ ձեռքերնին փող ու մէկալ ձեռքերնին ալ պարապ սափոր ըլլայ՝ մէջը վառած ջահով:

Գեղէոնն աս ամէն բան կատարեց ու կէս գիշե-
րանց ամէնն ալ փողերնին սկսան հնչեցընել,
սափորները գետինը զարնելով կոտրել ու
կանչել «Մայ Եսայի եւ Գեղէոնի»։ Ասով Մա-
դիանացւոց վրայ այնպիսի վախ մ'ինկաւ, որ
շփոթելով սկսան իրար կոտրել ու փախչիլ։ ✕

Արիմեւէք ու Յեփթայի։

Հ. Արիմեւէք ո՞վ է եւ ի՞նչ ըրաւ։

Պ. Արիմեւէք Գեղէոնին որդին էր, հօրը
մեռնելէն ետքն ինք զինք դատաւոր անուանեց։
Եւ դատաւորութեան մէջ ապահով ըլլալու
համար իր 70 եղբարքն սպաննեց։ Մինակ Յո-
վթամ անոնց ամէնէն պզտիկ եղբայրը պա-
հուրտելով ազատեցաւ։ Բայց ինքն ալ իր
պատիժը գտաւ. որովհետեւ քանի մը տա-
րի դատաւորութիւն ընելէն ետեւ, երբոր
Թեբէս քաղաքը պաշարեց ու ամուր բերդի մը
կրակ կու տար, վերէն կին մը վրան երկանի
կտոր մը նետելով, գլուխը ջախջախեց։ †

Հ. Արիմեւէքէն ետքն ո՞վ եղաւ դատաւոր։

Պ. Արիմեւէքէն ետքը Թովղա ու Յայիր
դատաւորներն եկան։ Ասոնց ատենը Իսրայելացիք
Ամոնացւոց ու Փղշտացւոց ձեռքը մատնուեցան։

Հ. Օ, Իսրայելացիք Ամոնացւոց ձեռքէն ո՞վ
ազատեց։

Պ. Օ, Իսրայելացիք Ամոնացւոց ձեռքէն
ազատեց Յեփթայէ յաջորդ դատաւորը։ Ասիկայ
թշնամեաց դէմ պատերազմ մղած ատեն, Աս-

տուճոյ ուխտ ըրաւ, որ յաղթութենէ ետքն
 առջի դիմացն ելլողն իրեն զոհէ: Յաղթութեամբ
 իր քաղաքը դարձած ատեն մէկէն իր մէկ-
 հատիկ սիրելի աղջիկը դիմացն ելաւ, որն որ
 անոր յաղթութիւնը կը շնորհաւորէր: Յեփթայէ
 շատ ցաւեցաւ, բայց ուխտը կատարեց:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա ժ Գ .

Մամիսուն, Հեղի ու Մամոռէ:

Մամիսուն:

Հ. Օրսրայելացիք Փղշտացւոց ձեռքէն ո՛վ
 ազատեց:

Պ. Օրսրայելացիք Փղշտացւոց ձեռքէն
 ազատեց Սամիսուն՝ որն որ (Նազովրեցի) ուխտաւոր
 Աստուծոյ էր. գլխուն մազերը կտրելը, գինի ու
 օղի խմելն իրեն արգելուած էր:

Հ. Սամիսուն ի՞նչպէս յաղթեց Փղշտացւոց:

Պ. Սամիսուն Փղշտացւոց յաղթեց անոնց
 զանազան վնասներ հասցընելով: 1. Անգամ մը
 Փղշտացւոց բարկանալով 300 շահալու բռնեց
 երկ'երկու հատ պոչերնէն իրարու կապեց ու
 մէջտեղը վառուած ջահեր հաստատած Փղշտա-
 ցւոց ցորենի արտերուն մէջ թողուց, որով անոնց
 կտրած ցորենի հասկերը մինչեւ նաեւ իրենց
 այգիներն ու ձիթենիներն այրեցան ու մոխիր
 դարձան: 2. Փղշտացիք աս բանիս ռիսն առնելու
 համար, զՍամիսուն ձեռք ձգել կ'ուզէին. Յու-

դայի ցեղը թշնամիէն վախնալով՝ զՍամիսոն
բռնեցին հաստ չուաններով կապեցին ու անոնց
խաւրեցին: Բայց Սամիսոն Փղշտացւոց առջեւն
եկաւ նէ մէկէն չուանները փրցուց, եւ հոն իշ-
ժնօք մը գտնելով՝ անով 1000 մարդ սպաննեց:
3. Անգամ մ'ալ Փղշտացւոց Գազա քաղաքը
գտնուելով, տեղացիք քաղքին դռան քով մարդ
սպասցուցին, որ դուրս ելած ատեն զինքը բռնեն
մեռցրնեն: Բայց Սամիսոն կէս գիշերուն ելաւ
+աղքին դուռը սեմովն ու նգովը տեղէն հանեց
կռնակը զարկաւ, տասը ժամ հեռու լեռան մը
գլուխը ձգեց գնաց:

2. Փղշտացիք կրցան վերջապէս զՍամ-
իսոն ձեռք ձգել:

Պ. Փղշտացիք վերջապէս զՍամիսոն ձեռք
ձգեցին: Արովհետեւ Սամիսոն իր Գալիլա կնոջն
աղաչանքէն ու լացքէն յաղթուելով, անոր
յայտնեց իր զօրութեան մազերուն վրայ ըլլալն.
ուստի ասիկայ Սամիսոնին քնացած ատենն անոր
մազերը կտրելով՝ ուժը կտրեցաւ, եւ թշնամիք
եկան զինքը բռնեցին, երկու աչուրները փորե-
ցին, եւ շղթայի զարնելով՝ ալիւր աղալ կու
տային:

2. Սամիսոն ի՞նչպէս մեռաւ:

Պ. Անգամ մը Փղշտացւոց նախարարները
ժողովուեցան տօն մը կատարելու համար. եւ
Սամիսոնն ալ բերել տուին, որ անով զուար-
ճանան. եւ երբոր սկսան զինքը ծաղը ընել,
Սամիսոն Աստուծակէ իր յառաջուան սօրութիւնը

խնդրելով՝ շէնքին երկու սիւները գրկեց, այն-
պէս մը թօթուեց, որ տունը փլաւ ու մէջիննե-
րով մէկտեղ ինքն ալ մեռաւ:

Հեղի ու Սամուէլ:

Հ. Ո՞վ էր Հեղի:

Պ. Հեղի թէ՛ քահանայապետ ու թէ՛ դա-
տաւոր էր Սամիսոնէն ետքը: Իր երկու որդիքն
Ոփնի ու Փենեհէս քահանայ էին, բայց շատ
անկարգութիւններ կ'ընէին, իսկ Հեղի աս բա-
ներս տեսնելով ալ զիրենք չէր պատժեր:

Հ. Հեղի ասոր համար ի՞նչպէս պատ-
ժուեցաւ:

Պ. Հեղի ասոր համար աս կերպով պատ-
ժուեցաւ: Անգամ մը երբոր Խորայելացիք դար-
ձեալ Փղշտացւոց հետ պատերազմ ունեցան,
եւ շատ մարդ կորսընցուցին, նորէն չյաղթուե-
լու մտօք տապանակը բանակ բերել տուին: Սա-
կայն 30,000 հոգի կորսընցընելով նորէն յաղ-
թուեցան ու տապանակն ալ թշնամեաց ձեռքն
ինկաւ: Ոփնի ու Փենեհէս մեռան եւ նոյն իսկ
Հեղի աս բաներուս բօթն (դէշ լուրը) առնե-
լով յանկարծ ասթոռէն ինկաւ ու վախճանեցաւ:

Հ. Հեղիէն ետքը ժողովուրդն ո՞վ կը
կառավարէր:

Պ. Հեղիէն ետքը ժողովուրդը կը կա-
ռավարէր Սամուէլ, սուրբ մարգարէ մը: Ասիկայ
ժողովուրդն Աստուծոյ հետ հաշտեցընելու ե-

տեւէ եղաւ, ուստի եւ ժողովուրդը Մասեփաթ ժողովեց ու հոն Աստուծոյ հաշտութեան զոհ մատոյց. բոլոր ժողովուրդն իրենց ըրածներուն վրայ զղջացին ու Աստուծմէ թողութիւն խնդրեցին: Փղշտացիք ասոնց ժողովուրդը յարմար առիթ սեպելով՝ վրանին յարձակեցան. բայց Սամուէլ Աստուծոյ ողջակէզ մատոյց: Աստուած որոտալու ձայնով մ'անոնց մէջ շփոթութիւն ձգելով՝ զիրենք փախչելու ստիպեց:

Է. Փղշտացիք գերի առած տապանակն ի՞նչ ըրին:

Պ. Փղշտացիք գերի առած տապանակն ետ խաւրելու ստիպուեցան, վասն զի Աստուած անոնց վրայ շարաշար հարուածներ խաւրեց. անոր համար զանիկայ բոլորովին նոր կառքի մը վրայ դրին ու երկու երինջ լծեցին, թող տուին որ երթան: Ասոնք ճամբայ ելլելով շիտակ թեթ-սամիւս եկան: Տեղացիք տապանակին գալը տեսնելով շատ ուրախացան. բայց աս ուրախութիւնը շուտ մը տրտմութեան փոխուեցաւ, երբ բոլոր ժողովուրդէն 50,000 հոգի ինկան մեռան, օրինաց դէմ՝ հետաքրքրութեամբ անձաձկոյթ տապանակին նայելուն համար:

Ը. Խորայելացիք ինչո՞ւ թագաւոր ուղեցին:

Պ. Սամուէլի ծերութեան ատեն՝ իր երկու որդիքը դատաւորութիւն ընելով՝ ժողովուրդը շատ բռնութիւններով կը նեղէին, անոր համար Խորայելացիք ալ Սամուէլէն թագաւոր ուղեցին: Սամուէլ թէպէտ եւ ի սկզբան ընդդիմացաւ,

բայց Աստուծոյ խորհուրդ հարցընելէն ետեւ
իրենց խնդիրքն ընդունեցաւ :

Հ. Ո՞վ եղաւ առաջին թագաւորը :

Պ. Սաւուղ եղաւ առաջին թագաւորը.
զորն որ Սամուէլ Աստուծոյ հրամանաւն օծեց,
երբոր անիկայ իր Ախա հօրը կորսուած էշերուն
ուր ըլլալն իրեն հարցընելու եկած էր :

Գ Լ Ո Ի Թ Ձ.

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻՋԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ԵՐԿՈՒ ԲԱԺՆՈՒԻԼԸ

(1092—970)

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Ա.

Սատուղ :

Հ. Սաւուղայ առաջին գործքն ի՞նչ եղաւ :

Պ. Սաւուղայ առաջին գործքն եղաւ Պա-
ղեստինը թշնամիներէն ազատել, որոնք երկիրը
կաւերէին : Ուստի նախ Ամոնացւոց յաղթելով՝
իր երկրէն վճնտեց, որով համարում ստացաւ,
եւ առ հասարակ ամէնէն ընդունուեցաւ : Ետքէն
Փղշտացւոց դէմ ելաւ, որոնք Հրէաստանի մէջ
բոլոր դարբնոցները վերցուցած էին, որպէս զի
Հրեայք չկարենան զէնք շինել : Սաւուղ երկրա-
գործութեան գործիքներով անոնց վրայ գնաց,
եւ իր որդւոյն Յովնասթանին քաջութեամբն ա-
նոնց սաստիկ ջարդ մը տալով՝ բոլորովին հալա-
ծեց : Նոյն յաջողութիւնն ունեցաւ միւս թշնա-
մեաց դէմ ալ :

Հ. Ամաղեկացւոց դէմ ի՞նչո՞ւ պատերազմ
բացաւ:

Պ. Ամաղեկացւոց դէմ անոր համար պա-
տերազմ բացաւ, որովհետեւ անոնք յառաջա-
դոյն Իսրայելացւոց շատ նեղութիւններ հասու-
ցած էին: Ուստի Աստուած Սամուէլ մարդա-
րէին ձեռքովը Սաւուղայ պատուիրեց որ Ամաղե-
կացւոց վրայ երթայ, բոլոր Ամաղեկացիք իրենց
անասուններովը ջարդէ, մէկը ողջ չձգէ: Սաւ-
ուղ գնաց յաղթեց. բայց Աստուծոյ հրամանին
դէմ անոնց Ադագ թագաւորն ու կենդանիներ
րուն ամէնէն աղէկները զատեց առաւ, Աստու-
ծոյ զոհ մատուցանելու համար:

Հ. Աստուած աս անհնազանդ թագաւորին
ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աստուած աս անհնազանդ թագաւորն
երեսէ ձգեց, ու զՍամուէլ Սաւուղայ խրկեց
խնայելու համար: Սամուէլ գնաց ու շնա-
զանդութիւնը զոհէն աւելի հաճոյ է Աստուծոյ
ըսաւ, եւ ասոր համար ալ Աստուած զքեզ ե-
րեսէ ձգեց, եւ քու տեղդ հնազանդ թագաւոր
մը պիտ'որ դնէ: Անկէ ետքը Սամուէլ զԱդագ
առջեւը բերել տալով, իր ձեռքովը զանիկայ
մեռցուց:

Հ. Աստուած Սաւուղայ տեղ զո՞վ թա-
գաւոր դրաւ:

Պ. Աստուած Սաւուղայ տեղ թագաւոր
դրաւ զԳաւիթ, Յեսսէին պղտիկ որդին, զորն
որ Սամուէլ Բէթղեհեմի մէջ Սաւուղէն գաղտնի

Թագաւոր օժեց: Ասիկայ շուրջ 20 տարւան
առաքինի ու զօրաւոր պատանի մըն էր:

Հ. Գաւթի օժուելէն ետքը Սաւուղայ վի-
ճակն ի՞նչպէս եղաւ:

Պ. Գաւթի Թագաւոր օժուելուն պէս
Աստուծոյ Հոգին Սաւուղէն ելաւ՝ Գաւթի վրայ
եկաւ. իսկ սատանան զՍաւուղ միշտ կը տանջէր:
Ասոր դարման մը գտնել ուղելով՝ Սաւուղայ
քնար զարնող մը փնտռեցին, եւ գտան զԳաւթի,
որ իր ու քնարին անոյշ ձայնովն անոր սրտին
նեղութիւնը կը փարատէր. ասով միանգամայն
անոր սիրելի ալ եղաւ: X

Հ. Ո՞վ է Գողիաթ զինքն ո՞վ սպաննեց եւ
ի՞նչպէս:

Պ. Փղշտացիք նորէն Խորայելացւոց դէմ
պատերազմի ելան: Փղշտացւոց մէջ Գողիաթ
անունով հսկայ մէկը կար, որն որ ամէն օր իր
բանակէն դուրս կ'ելլէր, ու Խորայելացւոցմէ
մէկը կը հրաւիրէր կռուելու, բայց ոչ ոք կը հա-
մարձակէր: Միայն Գաւթի աս հրաւերն յանձն
առաւ, եւ Թագաւորին հրամանաւը՝ դաւազանն
ու պարսատիկը հինգ քարով հետն առած հրս-
կային դիմացն ելաւ, ու պարսատիկով քարը
գլխուն զարնելուն պէս Գողիաթ գետինը փռուե-
ցաւ: Գաւթի անմիջապէս անոր սուրը քա-
շեց, գլուխը կտրեց առաւ ու թշնամին յաղ-
թուեցաւ: †

Հ. Սաւուղ զԳաւթի ինչո՞ւ կը հալածէր:

Պ. Սաւուղ տեսնելով որ Գաւթի իր դիւ-

ցաղնական գործքերովն ամէնէն կը մեծարուի,
առիժ կը փնտռէր զԳաւիժ մեռցընելու:

Հ. Սաւուղ ի՞նչ առիժի մէջ զԳաւիժ
մեռցընել ուզեց:

Պ. Ընգամ մը՝ երբ որ չար հոգիէն նե-
ղուած ատեն՝ Գաւիժ առջեւը քնար կը զար-
նէր, Սաւուղ ձեռքի գեղարդը վրան նետեց.
բայց բախտով Գաւիժ կրցաւ խոյս տալով
ձեռքէն պրծիլ:

Հ. Ուրիշ ի՞նչ որոգայժ լարեց:

Պ. Սաւուղ զԳաւիժ մեռցընելու մտքով
ուրիշ որոգայժ մ'ալ լարեց. խոստացաւ Գաւ-
ժին որ իր աղջիկը կ'նուժեան կու տայ թէ որ
100 Փղշտացի մեռցընէ, յուսալով որ աս առ-
ժով Գաւիժ կը մեռնի: Գաւիժ խնդիրքը կա-
տարեց ու 200 Փղշտացի մեռցընելով Սաւու-
ղայ աղջիկը զՄեղքող կ'ին առաւ: Գաւիժ երբ-
որ Սաւուղի երեսէն իր տունը փախած էր նէ,
Սաւուղ մարդ խրկեց որ գիշերանց զինք բռնեն
բերեն, որպէս զի առտու ինք անձամբ սպաննէ:
Իսկ Մեղքող հօրը միտքն իմանալով՝ զԳաւիժ
պատուհանէն վար իջեցուց փախցուց. Գաւիժ
Սամուէլին քով գնաց: ✕

Հ. Սաւուղ զԳաւիժ հալածելէն ետ
կեցա՞ւ:

Պ. Սաւուղ զԳաւիժ հալածելէն ետ չկե-
ցաւ, վասն զի երբ իմացաւ թէ Գաւիժ Սա-
մուէլին քով գացեր է, մարդ խաւրեց որ զինքն
առնուն գան. բայց անոնք մարդարէին տունը

մտնելուն պէս՝ Աստուծոյ Հոգին վրանին գալով
մարգարէանալու սկսան: Սաւուղ անձամբ ելաւ
եկաւ. բայց Աստուծոյ Հոգին իր վրայ ալ գա-
լով ինքն ալ մարգարէացաւ: Անկէ ետքը
Սաւուղ շարունակ Գաւթի ետեւէն ինկած
զինքը մեռցընել կ'ուզէր:

Հ. Գաւթի Սաւուղայ ուրիշ հալածանք-
ներէն ի՞նչպէս ազատեցաւ:

Պ. Գաւթի երբ որ անապատներու մէջ
լեռներու ու դաշտերու վրայ կը թափառէր,
Սաւուղ գունդ մը մարդ խաւրեց ետեւէն որ
զինք գտնեն ու բռնեն: Բայց աս ամէն բան
պարապի ելաւ վասն, զի Աստուած զԳաւթի կը
պաշտպանէր:

Հ. Գաւթի աս հալածմանց ատեն ի՞նչ
ըրաւ:

Պ. Գաւթի աս հալածմանց համբերեց
ու մեծանձնութեամբ տարաւ, եւ միշտ փախ-
չելով կրցաւ ինք զինքը պաշտպանել: Նախ Սա-
մուէլին, անկէ ալ Ջիֆ անապատը գնաց. Ջիֆի
անապատէն դարձեալ փախաւ, ու Նաբաղէն
գէշ՝ ու անոր կնոջ Աբեգեայէն աղէկ ընդու-
նելութիւն գտաւ: Աերջապէս՝ տեսնելով որ
հայրենակիցներուն քով ապահով պիտ'որ չըլ-
լայ Գեթացւոց Անտու թագաւորին գնաց, որ
անոր զՍիկելակ տուաւ բնակելու համար:

Հ. Գաւթի ի՞նչ մեծանձնութեամբ Սաւ-
ուղայ չգպաւ:

Պ. Գաւթի շատ եղանակաւ կրնար զՍաւ-

ուղ՝ իր կենացը թշնամին մեռցընել, բայց չմեռ-
ցուց. անգամ մ'երբ որ Սաւուղ այրի մը մէջ
պահուրտած կը քնանար, ներս մտաւ եւ անոր
զգեստին ծայրէն կտոր մը կտրեց առաւ: Ուրիշ
անգամ մ'ալ Աբեսսային հետ գիշերն անոր
վրանը մտաւ, ու մինակ գեղարդն ու ջրոյ ա-
մանն առաւ բանակէն դուրս ելաւ: — Այսու
ամենայնիւ Սաւուղ զինքն հալածելէն չգա-
դրեցաւ:

Հ. Սաւուղ ի՞նչպէս մեռաւ:

Պ. Սաւուղ երբ որ Փղշտացւոց հետ
սաստիկ պատերազմ կ'ընէր, թշնամիէն մահա-
ցու վէրք մ'առաւ, եւ թշնամիէն մեռած չը-
սուելու համար՝ իր սրոյն վրայ ինկաւ ինք զինքն
սպաննեց: Գաւիթ Սաւուղայ մահը լսեց նէ,
չատ տրտմեցաւ վրան լացաւ ու սուգ բռնեց:

Ճ Ն Տ Ո Ւ Ա Ճ Բ.

Գաւիթ:

Հ. Գաւիթ իր թագաւորութիւնն ի՞նչ-
պէս ձեռք առաւ:

Պ. Գաւիթ Սաւուղայ մեռնելէն ետքը,
Աստուծոյ հաւանութեամբն իրեններովը քե-
րրոն քաղաքն եկաւ, եւ հոն Յուդայի ցեղը զինքը
թագաւոր օծեց. իսկ միւս ցեղերը զՅերուսթէ
Սաւուղին որդին: Բայց երբոր 7½ տարի ետքը
Յերուսթէ սպանուեցաւ, Գաւիթ բոլոր Կարայ-
ելի՛ այսինքն 12 ցեղերուն վրայ թագաւոր եղաւ:

Հ. Գաւիթ իր կառավարութիւնն ի՞նչ պէս սկսաւ:

Պ. Գաւիթ իր կառավարութիւնը շատ բարեպաշտութեամբ սկսաւ: Իր աստուածապաշտութեան առաջին գործքն եղաւ, տապանակը մեծ հանգիստութեամբ երուսադէմ փոխադրելը: Նոյն իսկ Գաւիթ տապանակին առջեւէն կաքաւելով ու խաղալով կ'երթար շնորհակալութեան երգ երգելով:

Հ. Գաւիթ ի՞նչ պատերազմներ ըրաւ:

Պ. Գաւիթ բոլոր Իսրայելացւոց թագաւոր ճանչցուելուն երրորդ տարին, Սիոնի լեռան վրայի ամրոցը բնակող Յեթ-սոցիները պաշարելու գնաց, եւ անոնց յաղթեց ու ամրոցն ալ առաւ: Անկէ ետքը Փղշտացւոց վրայ քալեց ու յաղթեց: — Աս պատերազմին մէջ ծարուելով, երեք զօրապետներ թշնամեաց բանակը պատուելով գացին իրեն Բեթ-դէհեթ Ը-ր բերին. բայց Գաւիթ չխմեց, հապա Աստուծոյ նուիրեց: Իսրայելացիները մնացած թշնամիներէն ալ ապահովցրնելու համար Մովաբացւոց, Եդոմացւոց, Ասորւոց ու Ամոնացւոց դէմ պատերազմ բացաւ՝ ու եօթը տարի շարունակ անոնց հետ կռուելէն ետեւ Աստուծոյ օգնութեամբը զանոնք նուաճեց: Այսպէս անոնցմէ շատ ոսկի արծաթ ժողովեց ետքէն շինուելու տաճարին համար:

Հ. Աս բարեպաշտ թագաւորն ի՞նչպէս մեղանչեց:

Պ. Աս բարեպաշտ թագաւորը՝ Յովաբու Ամոնացւոց Ռաբաթ քաղաքը պաշարած ատեն Երուսաղէմ մնացած էր, եւ իր Ուրիա զօրապետին կնոջը Բեբաթէին հետ մեղանշեց : Աս բանս գաղտնի պահելու համար Ուրիան պատերազմի մէջ վտանգաւոր տեղ մը դնել տալով մեռցրնել տուաւ, եւ Բեբաթէն իրեն կին առաւ :

Հ. Գաւիթ ի՞նչպէս նորէն ինք իրեն եկաւ :

Պ. Երբ Նաթան մարգարէն Աստուծոյ կողմանէ եկաւ, գողցուած ոչխարի առակով մ'անոր երկու մեղացը մեծութիւնն առջնւը դրաւ : Գաւիթ ըրածը ճանչցաւ, սրտանց՝ Մեղայ ըսաւ, ու ապաշխարեց, եւ Աստուծմէ թողութիւն ուղեց. Նաթան՝ Աստուած մեղքդ թողուց, ըսաւ, բայց մեղացդ պատիժը պիտ'որ կրես :

Հ. Արո՞նք էին աս պատիժները :

Պ. 1. Բեբաթէէն ունեցած զաւակը մեռաւ, որուն կենացը համար Գաւիթ շատ աղաչած ու լացած էր : 2. Ամոն որդին Աբեսողումէն ապանուեցաւ : եւ 3. Աբեսողում՝ հօրմէն ապրտամբեցաւ :

Հ. Աբեսողում ի՞նչպէս հօրմէն ապրտամբեցաւ :

Պ. Աբեսողում հօրը թագաւորութեան աչք տնկելով՝ բոլոր ժողովրդեան սիրտն իրեն շահեցաւ, ու զօրքով Երուսաղէմ թագաւորական քաղաքը մտաւ : Գաւիթ ստիպուեցաւ ի-

րեններովը լալով ու բոկոտն երուսաղեմէն ելլել
 փախչիլ: Փախչելու ատեն Սաւուղի ազգական-
 ներէն Սեֆէ անուն մէկը դիմացն ելլելով, սկսաւ
 զինքը նախատել ու վրան քար նետել: Գաւիթ
 աս նախատինքը Աստուծոյ ձեռքէն եկած հա-
 մարելով համբերեց:

Հ. Աբեսողոմայ ապստամբութեան վախ-
 ճանն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Արքայ Աբեսողոմ կը դանդաղէր,
 Գաւիթ զօրք ժողովեց եւ Մանայիմի քով իր
 որդւոյն զօրացը հետ զարնուեցաւ: 20,000 հո-
 գի մեռան, ու մնացածներն ալ ցիր ու ցան ե-
 ղան. Աբեսողոմն ալ իր ջորիով անտառի մէջէն
 փախած ատեն, կաղնիի մը ճիւղերէն կախուե-
 ցաւ մնաց: Յովաբ աս լսելուն պէս շուտ մը վա-
 զեց ու երեք նետով սիրտը զարկաւ: Աբեսո-
 ղոմայ մահը Գաւթի սրտին մեծ ցաւ պատճառեց,
 ու լալէն չէր դադրեր:

Հ. Գաւիթ ուրիշ ի՞նչ մեղք գործեց եւ
 ի՞նչ պատիժ ընդունեցաւ:

Պ. Գաւիթ սնապարծութեամբ ժողո-
 վուրդը համրել տուաւ, եւ Աստուած Գաւթին
 ու ժողովրդեան մեծամեծ յանցանքները պա-
 տժելու համար, Գաւթ մարգարէին ձեռքով Գաւ-
 թի ընտրել տուաւ. կամ երեք տարի «ով», կամ
 երեք օր ճահ, եւ կամ երեք ամիս իր թշնամիներ
 ուն ձեռքէն հուլածոտիլ: Գաւիթ մահն ընտրեց,
 եւ այսպէս երեք օրուան մէջ 70,000 հոգի
 մեռան:

Հ. Գաւիթ չմեռած թագաւորութիւնն որուն տուաւ:

Պ. Գաւիթ չմեռած թագաւորութիւնը Սողոմոնին տուաւ, որն որ 12 տարւան էր. եւ թէպէտ Ադոնիա Գաւթի մեծ որդին՝ Տօրն աթոռին բաղձալով զՅովար ու շատ մարդ իր կողմը վաստրկած եւ ինք զինքը թագաւոր աւուանել տուած էր, բայց Սողոմոն երկուքն ալ մեռցրնել տուաւ: Իսկ Գաւիթ իր թագաւորութեան 40 երորդ տարին 70 տարւան վախճանեցաւ:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Գ .

Սողոմոն:

Հ. Սողոմոն իր թագաւորութիւնն ի՞նչպէս սկսաւ:

Պ. Սողոմոն իր թագաւորութիւնը շատ յաջողութեամբ սկսաւ. որովհետեւ իմաստութիւնը, զորն որ հարստութենէ ու պատուէ աւելի Աստուծմէ խնդրած էր, իրեն ամէն բանի մէջ կ'առաջնորդէր. թէպէտ հարստութիւնն ու փառքն ալ միշտ իր ետեւէն կ'երթային:

Հ. Սողոմոն իր իմաստութիւնն ո՞ր առթի մէջ ցուցուց:

Պ. Սողոմոն իր իմաստութիւնն այս առթի մէջ ցուցուց: Անգամ մ'երկու կին առջեւը դատաստանի գալով՝ մէկը կ'ըսէր, որ երկուքնիս ալ մէկ տան մէջ զաւակ ծնանք, եւ աս կինը

գիշերը քնոյն մէջ զաւկին վրայ պառկելով՝
 մեռցուցեր եւ եկեր իմինիս հետ փոխեր է:
 Մէկալն ալ ասոր հակառակ կը պնդէր, որ Ողջն
 իմն է, մեռածն իրենն է: Սողոմոն տղուն ճշմարիտ
 մայրն ո՛վ ըլլալը ճանչնալու համար, հրամայեց
 որ տղան երկու կտոր ընեն. մէկ մասը՝ մէկուն,
 միւս մասն ալ՝ մէկալին տան: Մէկ կինը ասիկայ
 յանձն չառնելով՝ Սողոմոն տղան անոր տուաւ,
 յայտնելով որ ինքն է տղուն ճշմարիտ մայրը:

Է. Սողոմոնի անունն ի՞նչ բանով երեւելի
 լի եղաւ:

Պ. Սողոմոնի անունը շատ երեւելի եղաւ
 փառաւոր ու մեծագործ աստուծոյ մը շինելով, զորն
 որ իր թագաւորութեան չորրորդ տարին սկսաւ
 ու եօթը տարւան մէջ լմրնցուց: Հազարաւոր
 մարդիկ շէնքին վրայ կ'աշխատէին: Ոսկի, արծաթ,
 պղինձ ու երկաթ բանիլ գիտցող մարդիկը
 Տիւրոսի Քիրամ թագաւորը խրկած էր,
 Սողոմոնին խնդրելովը: Նոյնպէս մայր փայտն ալ
 Վիրանանէն կու գար:

Ը. Աստուած հաճեցա՞ւ աս տաճարին վրայ:

Պ. Աստուած աս տաճարին վրայ հաճեցաւ,
 եւ իր հաճութիւնը ցուցուց զարմանալի
 նշանով մ'ալ, երբոր տաճարին նուիրման ատեն
 լուսաւոր ամպով մ'երեւցաւ ու բոլոր տաճարը
 լեցուց, եւ երկինքէն կրակ իջնալով մատուցուած
 ողջակէզներն այրեց լափեց: Տաճարին
 նուիրման տօնն 7 օր տեւեց, որուն մէջ 22,000
 եղ ու 120,000 ոչխար զոհուեցան:

Է. Սաբայ թագուհին քննչ բանէ շարժեալ Երուսաղէմ եկաւ:

Գ. Սաբայ թագուհին Սողոմոնի իմաստութեան, եւ փառաւորութեան համբաւէն շարժեալ, որն որ ամէն կողմ տարածուած էր, լսածներն աչօք տեսնելու ու զանազան հարցումներով անոր իմաստութիւնը քննելու համար, շատ բազմութեամբ ու հետը մեծ գանձ առած Երուսաղէմ եկաւ: Եւ երբոր տաճարին ու թագաւորական պալատին փառաւորութիւնն ու կարգադրութիւններն եւ գլխաւորաբար Սողոմոնին իմաստութիւնը՝ իր հարցումները լուծելուն մէջ տեսաւ նէ, զարմացաւ մնաց, եւ խոստովանեցաւ որ լսածները՝ հիմակ անձամբ տեսածին եւ ոչ կէսն են եղեր:

Է. Աս բարեպաշտ ու իմաստուն թագաւորն ո՞վ մոլորեցուց:

Գ. Աս բարեպաշտ ու իմաստուն թագաւորն անկարգ սէրն ան աստիճանի հասցուց, որ ինչպէս իր երիտասարդութեան ատեն ճրջմարիտ Աստուծոյ՝ ան մեծածախ տաճարը շինեց նէ, այսպէս ալ իր ծերութեան ատեն, Աստուծոյ յայտնի հրամանին դէմ առած օտարազգի կանանց սիրոյն համար, սուտ աստուածներու տաճարներ ու խորաններ շինեց ու երկրպագութիւն ըրաւ:

Է. Աստուած Սողոմոնին աս բրածն քննչպէս պատժեց:

Գ. Աստուած՝ Սողոմոնին ապերախտու-

Թեանը համար, չէ թէ միայն անոր թագաւորութեան երկու բաժնուիլը, հապա նաև ներքին թշնամի մ'ուենենալիքն անոր իմացուց: Աս վրան գալու չարեաց մտամտութենէն, Սողոմոն հողով, տրամութեամբ ու անձկութեամբ, եւ նոյն իսկ իր զեղխութիւններէն պատճառած ներքին ու արտաքին հիւանդութիւններով ծիրեցաւ, եւ այսպէս վաթսուն տարւան մեռաւ, քառասուն տարի թագաւորելէն ետեւ:

Գ Լ Ո Ւ Թ Է.

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒ ԲԱԺՆՈՒԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ԲԱԲԵԼԱՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(972—588)

Հ. Սողոմոնի մահուընէ ետեւ տէրութիւնն ի՞նչ կերպարանք առաւ:

Պ. Սողոմոնին Ռոբովամ որդին թագաւոր պսակուած ատեն, 10 ցեղերն իրմէ խնդրեցին, որ հարկերը թեթեւցընէ: Ռոբովամ ծերերուն խորհրդին հակառակ անոնց խիստ պատասխան մը տուաւ նէ, ասոնք բարկացած զինք մերժեցին, եւ Նփրեմի ցեղէն Յերոբովամ իշխանն իրենց թագաւոր դրին: Ռոբովամ զէնքով աս բաժանումը խափանել ուզեց, բայց փուճ տեղ: Նր քովը միայն Յուդայի ու Բենիամինի ցեղերը մնացին, որոնք Յուդայի թագաւորութիւնը կազմեցին, իսկ միւս 10 ցեղերն Իսրայելի թագաւորութիւնը:

Ի ՍՐԱՅԵԼԱԳԼՈՒԹՅԱՆ ԹԱԳԱԼՈՐԻՆ

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա .

Յերոքովամեկն միևեկն Աքաաքիկն տան ջնջոռիլը :

Հ. Իսրայելացւոց առաջին թագաւորը Յերոքովամ ի՞նչպէս թագաւորեց :

Պ. Իսրայելացւոց առաջին թագաւորը՝ Յերոքովամ, շատ գէշ թագաւորեց. վասն զի վախնալով որ չըլլայ թէ ժողովուրդն Աստուծոյ զոհ մատուցանելու համար ստէպ Երուսաղէմ երթալով դալով՝ օր մը միտքը փոխէ, եւ զինքն սպաննելով՝ Գաւթի տան հետ միանայ, ոսկիէ երկու երինջ շինել տուաւ. որոնցմէ մէկը Գան ու մէկալը Բեթէլ դնել տուաւ. եւ նաեւ սեղան մ'ալ շինեց ու ժողովրդեան մէջէն մասնաւոր քրմեր որոշեց եւ զանազան տօնի օրեր հաստատեց : — Բայց ասոր համար իր Նաբատ որդւոյն թագաւորած ատեն բոլոր իր տունը Բայասա զօրապետէն ջնջուեցաւ :

Հ. Նաբատին սպաննուելէն ետեւ Իսրայելի թագաւորութիւնն ո՞վ առաւ :

Պ. Նաբատին սպաննուելէն ետեւ չորս զօրավարներ Իսրայելի թագաւորութիւնն իրարմէ կը յափշտակէին, որոնցմէ Ամրին զօրանալով՝ իր հակառակորդներուն յաղթեց, եւ 12 տարի թագաւորելէն ետեւ մեռաւ :

Հ. Ամրիին ո՞վ յաջորդեց :

Պ. Ամրիին յաջորդեց Աքաաք չար հօր չարագոյն որդին, որ իր կռապաշտ Յեղաթէլ կնոջ

ձեռքով ամէն տեսակ անօրէնութիւն գործեց :
 Աստուած զինքը սուխով եւ ուրիշ նշաններով
 խրատելէն ետքը երբոր դարձեալ ուղղութեան
 չեկաւ, Եղիա մարգարէին բերնովն իմացուց որ իր
 ցեղն ալ պիտ'որ ջնջուի, եւ միանգամայն ըսաւ,
 թէ Աքաաբու արիւնը շները պիտի լափեն ու
 Յեզաբելին մարմինը պիտ'որ ուտեն :

Հ. Եղիա մարգարէին Աքաաբու համար
 սպառնացած պատիժն ի՞նչպէս գլուխ ելաւ :

Պ. Եղիա մարգարէին Աքաաբու համար
 սպառնացած պատիժն այսպէս գլուխ ելաւ :
 Երբոր Աքաաբ Ասորուոց դէմ պատերազմ կ'ը-
 նէր, թշնամիներէն նետով զարնուեցաւ ու
 կառքով մէկդի տարուեցաւ. վերքէն վազած
 արեամբ թաթխուած կառքը լուալու ատեն
 շներն արիւնը լափեցին :

Հ. Աքաաբու երկու որդիքն Աքողիա ու
 Յովրամ ի՞նչպէս էին :

Պ. Աքաաբու որդիքն Աքողիան՝ իր հօրը
 պէս ամպարիշտ էր. թագաւորութեան երկրորդ
 տարին իր վերնատան վանդակապատէն վար իյ-
 նալով՝ հիւանդացաւ, ու Ճանճիկ ասորուծէն օդ-
 նութիւն խնդրեց. այսպէս ընելուն համար՝ Աս-
 տուած Եղիա մարգարէին ձեռքով իրեն իմա-
 ցուց որ պիտի մեռնի : Անանկ ալ եղաւ. Աքո-
 ղիա մեռաւ ու տեղը Յովրամ իր եղբայրը նըս-
 տաւ : Ասիկայ ալ 12 տարի թագաւորելէն ետեւ,
 Յէու՝ զորն որ Աստուած Աքաաբու տունը ջնջե-
 լու համար Իսրայելի թագաւորութեան գահը

նստեցուցած էր, զինքը ճամբան նետով մը սպաննեց:

Հ. Աղիա մարգարէին Յեզաբելի համար սպառնացած պատիժն ի՞նչպէս գլուխ ելաւ:

Պ. Աղիա մարգարէին Յեզաբելին համար սպառնացած պատիժն այսպէս գլուխ ելաւ: Երբ որ Յէու զօրքով Եզրայէլ քաղաքը գնաց, զՅեզաբել՝ քովը կեցողներուն նշան ընելով պատուհանէն վար նետել տուաւ, եւ այսպէս ձիւրու տակ կոխկրուտուեցաւ ու մեռաւ. եւ շները մարմինը կերան:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Բ .

Յեռոհն միւնչեռ տեքոռթեան կործանողն:

Հ. Յէու ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յէու իր թագաւորութեան սկիզբը՝ ինք զինքը կռապաշտութեան ռիսերիմ թշնամի ցուցուց, այնպէս որ Ա. քաաբու բոլոր ցեղը ջնջելէն զատ, որչափ որ կռատուններ կային նէ, ամէնն ալ մէջտեղաց վերցուց, եւ ասոր համար ալ իր զաւկրները մինչեւ չորս ազգ Խարայելի աթոռը նստան: Բայց որովհետեւ ետքն ինքն ալ ոսկի հորթ պաշտեց, անոր համար Յորդանանէն անդին եղող երկիրները՝ զորոնք իր սերնդոցը համար պիտ'որ պահէր, ամէնն ալ կորսնցուց, եւ ինք Յէու 28 տարի թագաւորելէն ետեւ մեռաւ:

Հ. Յէուին որո՞նք յաջորդեցին:

Պ. Յէուին ցեղէն չորս թագաւորներ ալ

անոր յաջորդելէն ետեւ, ուրիշ հինգ. աննշան թագաւորներ ալ եկան, որոնք ամէնն ալ իրենց նախորդը սպաննելով գահն ելան, եւ իրենց կռապաշտութեամբն ու անկարգութիւններովը ժողովուրդն ամէն անօրէնութեանց մէջ ձգեցին:

Հ. Իսրայելի թագաւորութիւնն ի՞նչպէս վերջացաւ:

Պ. Իսրայելացւոց կռապաշտութիւնը պատժելու համար՝ Աստուած Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորն անոնց վրայ խրկեց, որն որ Իսրայելի Սամարիա մայրաքաղաքն երեք տարի պաշարելէն ետքն առաւ, վերջին թագաւորն Ուսէէն բռնեց, եւ ժողովրդեան մեծ մասովն Ասորեստան գերի տարաւ. այսպէսով Իսրայելի թագաւորութիւնը 253 տարի տեւելէն ետեւ վերջացաւ:

ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱՔԱՌՐՈՒԹԻՒՆ

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա ժ Ա

Տիրութեան վերջեւ եղեկիս:

Հ. Ռոբովամ ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Օրոբովամ ալ, հօրը պէս, իր կանայքն ապականեցին. եւ անոնցմէ դրդուած ժողովրդեան ճամբայ բացաւ ամէն տեսակ հեթանոսական պղծութիւնների գործելու, մինչեւ Աստուած բարկանալով Սաւսակիմ Եգիպտացւոց թագաւորն իրենց վրայ խաւրեց, որ եկաւ անոնց ամուր քաղաքներն առնելէն ետեւ՝ Երու-

սաղէմն ալ պաշարմամբ առաւ. տաճարն ու թ^ա-
գաւորական գանձը թալլեց ու անոնց վրայ ծանր
տուրք դրաւ: Ռոբովամ 17 տարի թագաւորե-
լէն ետեւ մեռաւ:

Հ. Ռոբովամայ ո՞վ յաջորդեց:

Պ. Ռոբովամայ յաջորդեց իրեն որդին
Աբիա, որ Յերոբովամայ դէմ պատերազմ բա-
ցաւ, եւ 400,000 զօրքով՝ անոր 800,000 զօր-
քին յաղթեց, 5000 հոգի վիրաւորեց եւ քանի
մը քաղաքներ ալ ձեռքէն առաւ: Աբիա երեք
տարի թագաւորելէն ետեւ, իր Ասա որդին յա-
ջորդ թող տալով մեռաւ: ✕

Հ. Ասայի թագաւորութիւնն ի՞նչպէս էր:

Պ. Ասայի թագաւորութեան սկիզբն ա-
ղէկ էր. իր երկիրներուն մէջ եղած կռուքերը
կործանեց վերցուց, եւ աս բանիս իբրեւ վարձք,
Աստուծոյ օգնութեամբն Եթովպացոց թա-
գաւորին շուրջ մէկ միլիոն զօրացը յաղթեց: ✕

Հ. Ասա ինչո՞վ զԱստուած բարկացուց:

Պ. Ասա Աստուծոյ բարկութիւնն իր վրայ
ձգեց, 1. Ասորոց թագաւորին հետ՝ տաճարին
ու թագաւորական գանձերը տալով՝ դաշինք
դնելուն համար. 2. Աս ըրածին համար՝ Աս-
տուծմէ դալու պատիժն իրեն ծանուցանող մար-
գարէն ու ժողովրդենէն շատերը բանտարկե-
լուն համար. 3. Ոտքի ցաւի հիւանդութեան մէջ
ինկած ատեն, յոյսն աւելի բժիշկներուն վրայ
դնելուն համար: Եւ աս հիւանդութեամբ ալ իր
թագաւորութեան 41երորդ տարին մեռաւ: ✕

Հ. Ասա զո՛վ յաջորդ թողուց:

Պ. Ասա յաջորդ թողուց զՅովսափատ իր աստուածապաշտ որդին, որ բոլոր երկիրը կռապաշտութեան ամէն հետքերէն մաքրեց, ու բոլոր տէրութեան քաղաքներն ու գեղերը, քահանաներ ու ղեւտացիներ խաւրեց. Աստուծոյ օրէնքներն ամենուն սորվեցընել տուաւ: Ասոր համար ալ Աստուծոյ օրհնութեամբն ու օղնութեամբը բոլոր իր թշնամեացը յաղթեց եւ այնչափ աւար ժողովեցին, որ հազիւ երեք օրուան մէջ կրցան լմընցընել: Ասկէ ետքը Յովսափատ մեռաւ իր թագաւորութեան 25երորդ տարին: Իր յանցանքն աս միայն եղաւ՝ որ Խորայելի Աքաաբ թագաւորին եւ անոր որդւոյն հետ բարեկամ եղաւ, եւ վաճառականութեան դաշինք դրաւ: ✠

Հ. Յովրամ իր որդին ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յովրամ Յովսափատայ որդին, որ Աքաաբու Գողողիա աղջկան հետ կարգուած էր, անոր խորհրդովը հօրը մեռնելէն ետքն իր 6 եղբայրները մեռցուց, ու ժողովրդեան մեծ մասովը սկսաւ նորէն կռապաշտութիւն ընել:

Հ. Յովրամ ի՞նչպէս պատժուեցաւ:

Պ. Եդոմայեցիք իրմէ ապստամբեցան եւ Փղշտացիք ու Արաբացիք վրան գալով Երուսաղէմ մտան Յովրամին ապարանքը կողոպտեցին, կինն ու որդիքը գերի բռնեցին, եւ միայն անոր Աքողիա պղտիկ տղան ձգեցին: Իսկ ինք

աղեաց հիւանդութեամբ վերջապէս մեռաւ Տ
տարի թագաւորելէն ետքը:

Հ. Աքողիայի ու Գողողիայի վրայ ի՞նչ կը
պատմուի:

Պ. Աքողիա՝ Յովրամի որդին իր հօրն ըն-
թացքը բռնեց, անոր համար ալ երբ որ անգամ
մ'Կսրայելի Յովրամ թագաւորին այցելութեան
գացած էր, Յէու զինքն սպաննեց: Գողողիա ա-
նոր մայրը անձամբ տիրել ուզելով, Աքողիայի
բոլոր որդիքը սպաննել տուաւ եւ միայն Յովաս՝
Աքողիայի պղտիկ որդին իր դայեկովը անոր ձեռ-
քէն ազատեցաւ: Չասիկայ Յովիդայէ քահանան
գաղտնի տաճարին մէջ կրթելով, Յ տարւան
եղաւ նէ թագաւորական գահը նստեցուց. իսկ
զԳողողիան, որ բոլոր տէրութեան մէջ կռա-
պաշտութիւն խոթած էր՝ սպաննել տուաւ:

Հ. Յովաս ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յովաս՝ Յովիդայէի կենդանութեան
ատեն շատ աղէկ ընթացք ունեցաւ, ու ճշմա-
րիտ կրօնը ծաղկեցուց. բայց անոր մեռնելէն
ետքը քովի իշխաններուն շողոքորդութեամբը
փոխուեցաւ, կռապաշտութեան սկսաւ, ու Չա-
քարիա մարգարէն, Յովիդայէի որդին, զինքը
յանդիմանելուն համար, տաճարէն ելած ատեն
քարկոծել տուաւ: Ասոր համար ալ Յուդայաս-
տան թշնամիներէն անապատ դարձաւ, զօրաց
գլխաւորներն սպանուեցան, ինքն ալ հիւանդ
պառկած ատեն իր մարդիկները զինքը մեռցու-
ցին՝ թագաւորութեան 40երորդ տարին:

Հ. Յովասու ոմ յաջորդեց:

Պ. Յովասու յաջորդեց իր տղան Ամասիա. ասիկայ իսկզբան Աստուծոյ հաճոյ ճամբայ բրոնեց, բայց ետքէն երբոր Եդոմայեցւոց վրայ գընաց ու յաղթեց, անոնց կուռքերն առաւ պաշտեց: Ասոր համար երբոր քիչ մը ետքն Իսրայելացւոց Յովաս թագաւորին վրայ ելաւ նէ, Յովաս անոր յաղթեց, զինքը գերի բռնած՝ Երուսաղէմ բերաւ եւ աչքին առջեւը նոյն քաղքին պարսպին մեծ մասը փլցընել տալէն ու թագաւորական գանձը կողոպտելէն ետեւ՝ Սամարիա դարձաւ: Ան ատեն զօրքն Ամասիայէն ապստամբեցաւ, եւ զինքն սպաննեց իր թագաւորութեան 29 երորդ տարին:

Հ. Ամասիայի ոմ յաջորդեց:

Պ. Ամասիայի տեղ ժողովուրդը, անոր 16 տարեկան որդին զՈղիան կամ զԱզարիան գահը նստեցուց, որն որ յաջողութեամբ կառավարեց քանի որ Աստուծոյ ճամբէն կ'երթար. բայց երբոր ուղեց քահանայութեան պաշտօն կատարել, բորոտութեամբ պատժուեցաւ, եւ նոյն բորոտութիւնը չանցաւ, մինչեւ որ 52 տարի թագաւորելէն ետքը մեռաւ:

Հ. Յովաթամ Ողիայի որդին, ու Աքազ Յովաթամի որդին ի՞նչպէս թագաւորեցին:

Պ. Հատ տարբեր եղանակաւ: Յովաթամ Ողիայի որդին շատ բարեպաշտութեամբ 16 տարի հօրն ասթուր ժառանգեց, եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը վրան էր: Իսկ ասոր որդին Աքազ՝

Իսրայելացւոց թագաւորներուն ճամբան բռնեց,
 Քաճաղին ու սուտ աստուածներուն երկրպա-
 գութիւն ըրաւ, մինչեւ իր որդիքն ալ զոհեց:
 Ասոր համար հետզհետէ Եդոմայեցիք, Փղշտա-
 ցիք ու նոյն իսկ Իսրայելացիք, Ասորւոց հետ ա-
 նոր երկիրը կը յարձակէին ու կ'աւերէին: Ա-
 քաղ ասոնց դէմ դնել չկրնալով՝ Ասորեստա-
 նեայց Թակղաթիաղսար թագաւորն օգնութեան
 կանչեց, որն որ ի սկզբան զինքը թշնամիներէն
 ազատեց բայց ետքէն իրեն վրան ալ եկաւ, եւ
 Յուդայի թագաւորութիւնը հարկատու ըրաւ:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Բ .

Եզեկիայէն մինչեւ Բաբելոնի գերոսթիոնը:

Հ. Աքաղու ո՞վ յաջորդեց:

Պ. Աքաղու յաջորդեց անոր որդին Եզե-
 կիա, որ բոլորովին տարբեր ճամբայ բռնեց: Իր
 հօրը կանգնած կուռքերը կործանեց, երկիրն
 ամէն տեսակ պղծութիւններէն մաքրեց ու հին
 կարգերը նորոգեց: Աս բաներուս իբրեւ վարձք,
 երբոր Ասորեստանեայց Սենեքերիմ թագաւորը
 բազմաթիւ զօրքով Երուսաղէմ պաշարեց, Աս-
 տուած գիշերը թշնամեաց բանակը հրեշտակ մը
 խաւրեց, որն որ 185,000 հոգի մեռցուց ու
 թշնամին ամօթով վռնտեց: Ասկէ ետքը Եզեկիա
 հիւանդացաւ. բայց իր աղաչելովը Աստուած
 իրեն 15 տարի ալ շնորհեց, եւ վախճանեցաւ
 29 տարի թագաւորելէն ետքը:

Հ. Մանասէի կառավարութիւնն ի՞նչպէս էր:

Պ. Մանասէ Եղեկիայի որդին 12 տարւան էր, երբ որ թագաւոր եղաւ: Ի սկզբան ամենեւին հօրը չհետեւեցաւ. նորէն կառապաշտութիւն խոթեց, որդիքը զոհեց, եւ ամէն տեսակ պղծութիւններ գործելով իր հպատակներուն ալ չար օրինակ եղաւ: Աստուած մարգարէներու ձեռքով մեծամեծ չարիքներ սպառնալէն ու օգուտ մը չընելէն ետքը՝ զինքն Ասորեստանցոց ձեռքը մատնեց, որոնք եկան զինքը բռնեցին ձեռքն ու ոտքը կապած՝ Բաբելոն գերի տարին: Ասոր վրայ Մանասէի աչուրները բացուեցան, մեղացը վրայ զղջաց ու ապաշխարեց: Եւ երբոր գերութենէ ազատեցաւ, ինք զինքը բոլորովին աստուածապաշտութեան տուաւ, ու ճշմարիտ կրօնը նորէն հաստատեց: Մանասէ 55 տարի թագաւորեց:

Հ. Մանասէէն ետքն ո՞վ թագաւորեց:

Պ. Ամոն Մանասէի որդին 22 տարւան հօրն ակտուր նստաւ: Աս ալ Յուդայի չար թագաւորներէն մէկն եղաւ, հօրը պէս շատ չարութիւններ ըրաւ, բայց ետքէն անոր պէս չապաշխարեց. թագաւորութեան 12երորդ տարին իր ծառայիցը ձեռքով սպանուեցաւ:

Հ. Յովսիա ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Յովսիա Ամոնի որդին, Մանասէի թուր, պղտիկուց արդէն աստուածապաշտութեամբ կրթուած ըլլալուն, հօրն ակտուր նստելուն պէս

ետեւէ եղաւ ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտօնը հաստատելու, զորն որ իր հայրը բոլորովին վերցուցած էր: Աւստի իր երկրին մէջէն կուռքերը բոլորովին ջնջեց վերցուց:

Է. Յովսիա Աստուծոյ հաւատարիմ մնաց:

Պ. Յովսիա մինչեւ կենացը վերջը Աստուծոյ հաւատարիմ մնաց: Երբոր Փարաւոն Նեփաւով Եգիպտացւոց թագաւորը Բաբելացւոց դէմ պատերազմի կ'երթար, Յովսիա Բաբելացւոց հաւատարիմ մնալով՝ անոր դէմ ելաւ, բայց պատերազմին մէջ խոցուելով՝ մեռաւ 31 տարի թագաւորելէն ետքը: Բոլոր Յուդա ու Իսրայէլ վրան սուգ բռնեցին:

Ը. Յովսիայէն ետքը Յուդայի թագաւորութիւնն ինչ եղաւ:

Պ. Յովսիայի մեռնելէն ետքն իր որդին Յովաքաղ դահն ելաւ, եւ երեք ամիս թագաւորելէն ետեւ Նեփաւով թագաւորը զինքը վար առաւ, տեղն անոր մեծ եղբայրը Յովակիմը նըստեցուց, ու երկիրն Եգիպտացւոց հարկատու ըրաւ: Աս Յովակիմն իր բազմաթիւ անօրէնութիւններովն երկայն ատենէ ի վեր սպառնացուած չարիքներն իր վրայ քաշեց: Նաբուքոդոնոսոր Նեփաւովին յաղթելէն ետեւ, եկաւ Երուսաղէմը պաշարմամբ առաւ, Յովակիմ թագաւորը բռնեց շղթայի զարկաւ, բայց ետքը Բաբելացւոց տարւէ տարի հարկ վճարելու պայմանաւ ազատ թողուց: Յովակիմ երեք տարի հարկ վճարելէն ետեւ՝ դադրեցուց. բայց նորէն քաղ-

դէացւոց զօրքէն բռնուեցաւ, սպանուեցաւ եւ
անթաղ Երուսաղեմայ դռան առջեւը մնաց:

Հ. Յովակիմայ ո՞վ յաջորդեց:

Պ. Յովակիմայ յաջորդեց իր որդին Յեքո-
նիա կամ Յովաքիմ, որն որ երեք ամիս հօրն ըն-
թացքովը թագաւորելէն ետեւ, Նաբուքոդոնո-
սոր զինքը մօրը, կնոջը ու մեծամեծացը հետ
Քաբելոն գերի տարաւ եւ իրեն տեղ զՄաթ-
թանիա կամ Սեդեկիա աստուր նստեցուց:

Հ. Սեդեկիա ի՞նչպէս թագաւորեց:

Պ. Սեդեկիա անօրէնութեանց չափը լե-
ցուց ու թէ՛ իրեն եւ թէ՛ տէրութեան կործան-
ման պատճառ եղաւ: Նաբուքոդոնոսորայ հետ
դրած դաշինքն աւրեց. Եգիպտացւոց հետ միա-
ցաւ. անոր համար Նաբուքոդոնոսոր Երուսա-
ղէմ սաստիկ պաշարմամբ առաւ ու տաճարին
հետ մէկտեղ գետնայատակ կործանեց: Սեդե-
կիա փախչելու ատեն բռնուեցաւ, իր որդին աչ-
քին առջեւն սպանուելէն ետքը, ինքն ալ թա-
գաւորութեան Սրորդ տարին շղթայով կա-
պուած Քաբելոն գերի խրկուեցաւ, ուր կա-
պուած մնաց մինչեւ որ մեռաւ:

Հ. Յուդայի թագաւորութիւնն ի՞նչպէս
վերջացաւ:

Պ. Սեդեկիայի հետ Յուդայի թագաւորու-
թիւնն ալ վերջացաւ, Քրիստոսէն 588 տարի
յառաջ: 70 տարւան գերութենէ ետեւ Հրեայք
դարձեալ իրենց հայրենիքը դարձան, բայց միշտ
օտար ազգաց կառավարութեան տակ մնացին:

Գ Լ Ո Ի Խ Ը.

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ԳԱԼՈՒՍԸ

(588 կամ 606—1)

Ճ Ա Տ Ո Ւ Ա Ժ Ա .

Դասիիկ :

Հ. Քաբելոնի գերութեան ժամանակ երեւելի ու զարմանալի ի՞նչ բան պատահեցաւ :

Պ. Քաբելոնի գերութեան ժամանակ՝ Դանիէլ մարգարէն իր զարմանալի գիտութեամբը, մարգարէութեամբն ու ծածկեալ իմաստութեամբն Ասորեստանեայց թագաւորներուն քով մեծ պատուոյ հասաւ : Ինք դեռ տղայ եղած ատեն Քաբելոն գերի գնաց, ուր ամէն տեսակ վտանգներու ու նեղութեանց մէջ անշարժ ու հաստատուն մնաց, եւ առաքիհութեան ճամբէն երբեք չխտորեցաւ :

Հ. Նաբուքոդոնոսորայ երազին առթիւը Դանիէլի ի՞նչ պատահեցաւ :

Պ. Անգամ մը Նաբուքոդոնոսոր երազ տեսաւ, որն որ զինքը շատ անհանգիստ կ'ընէր, բայց նոյն իսկ երազը մոռցած ըլլալով՝ երազահանները կանչեց որ թէ տեսած երազն ու թէ նոյնին մեկնութիւնն իրեն ըսեն : Երբոր ասոնք չկրցան նէ, Դանիէլ սկսաւ երազն իրեն պատմել ու մեկնութիւնն ալ տուաւ :

Հ. Գանիելի պատմած ու մեկնած Նաբուքոնոսորի երազն ի՞նչ էր:

Պ. Գանիել Նաբուքոնոսորի երազն այսպէս պատմեց ու մեկնեց: Մեծ արձան մը տեսար, ըսաւ, որուն գլուխը՝ ոսկիէ, լանջքն ու բազուկը՝ արծրթէ, մէջքն ու բարձը՝ պղնձէ, սրունքները՝ երկրթէ, իսկ ոտուրներուն կէսը՝ երկրթէ, կէսն ալ խեցիէ էր: Մէջ մ'ալ յանկարծ լեռան վրայէն ինք իրմէ քար մը գլտորեցաւ, արձանին երկրթէ ու խեցիէ ոտուրներուն զարնուելով՝ ջախջախեց, փոշի դարձուց: Իսկ քարը մեծցաւ խոշոր լեռ դարձաւ ու բոլոր աշխարհք բռնեց: Մեկնութիւնն ալ աս է. Արձանին ոսկիէ գլուխը՝ Ասորեստանեայց ու Բաբելոնաց, արծրթէ լանջքը՝ Պարսից, պղնձէ մէջքը՝ Յունաց, կէսը՝ երկրթէ, կէսը՝ խեցիէ ոտուրները՝ Հռոմայեցւոց թագաւորութիւնները կը նշանակեն. իսկ քարն՝ որ գլտորեցաւ, կը նշանակէ ուրիշ զօրաւոր թագաւորութիւն մը, որ յաւիտեանս պիտի տեւէ:

Հ. Աս մեկնութեան վրայ Նաբուքոնոսոր Գանիելի ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Նաբուքոնոսոր թագաւորն աս մեկնութեան վրայ ապշեցաւ մնաց ու երեսի վրայ ինկած, Գանիելի երկրպագութիւն ըրաւ, անոր Աստուծոյն ճշմարիտ Աստուած ըլլալը խոստովանեցաւ եւ զինքը բոլոր իր տէրութեան վրայ իշխան ու Բաբելոնի իմաստուններուն գլուխ դրաւ:

Հ. Գանիելի ընկերներուն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Գանիելի ընկերները Սեդրաք, Միսաք ու Աբեղնագով Նաբուքոդոնոսորին կանգնած արձանին երկրպագութիւն չընելնուն համար, անոր հրամանաւն երեքն ալ հնոց նետուեցան, որն որ եօթնպատիկ վառուած էր. բայց անոնց եւ ոչ մէկ մազը խանձեցաւ, ու անարատ մնացին:

Հ. Գանիէլ Նաբուքոդոնոսորին ի՞նչ պատիժ մարդարեացաւ:

Պ. Արովհետեւ Նաբուքոդոնոսոր իր մեծութեանը վրայ հպարտացած էր, անոր համար Գանիէլ մարդարեացաւ, որ մարդկային ընկերութեանէ պիտի մերժուի, վայրի անասուններուն հետ պիտ'որ բնակի եւ ժամանակ մը արջառոց պէս խոտ պիտ'որ ուտէ, որն որ շուտ մը կատարուեցաւ:

Հ. Գանիէլ ի՞նչ առթով Բաղտասարէն փնտռուեցաւ:

Պ. Այրբոր Բաղտասար Բաբելացւոց թագաւորը տէրութեան մեծամեծներուն մեծ ու փառաւոր սեղան կու տար, տաճարէն ու Նրուսաղեմէն առնուած ոսկիէ ու արծրթէ ամանները բերել տուաւ եւ անոնցմով ի պատիւ կոոց գինի խմած ատեննին, մէյ մ'ալ յանկարծ սաստիկ այլայլած՝ մարդու ձեռքի մատուրներ տեսաւ, որն որ իրենց նստած պատին վրայ դրեց. Մանէ, Թեկեղ, Փարէս, եւ երբ որ ոչ ոք կրնար ասոնց մեկնութիւնը տալ, Գանիէլ կանչուեցաւ:

Հ. Գանիէլ Բաղտասարայ տեսածին ի՞նչ մեկնութիւն տուաւ:

Պ. Գանիէլ Բաղտասարայ տեսածին աս մեկնութիւնը տուաւ: Աստուած թագաւորութիւնդ շնորհեց ըսաւ, գործքերդ կշռուեցան ու պակաս ելան, թագաւորութիւնդ քաժնուեցաւ. կէսը Մարաց, կէսը Պարսից տրուեցաւ: Իրօք ալ նոյն գիշերը Բաբելոն թշնամիներէն առնուեցաւ ու նոյն իսկ Բաղտասար իրեններով սպանուեցաւ: Իսկ Գանիէլ Պարսից քովն ալ մեծ համարում ստացաւ, եւ տէրութեան երկրորդականն եղաւ:

Հ. շրեայք իրենց գերութենէն ի՞նչպէս ազատեցան:

Պ. շրեայք իրենց գերութենէն այսպէս ազատեցան: Երբոր Աիւրոս առաջին պարսիկ թագաւորը, բոլոր Բաբելոնացւոց տէրութիւնը նուաճեց, Աստուծակ շարժեալ իր տակն ըլլող Հրէից հրովարտակով մը հրաման տուաւ, որ ամէնքը Երուսաղէմ երթան, հոն Իսրայելի Աստուծոյն տաճար շինեն: Երուսաղէմի տաճարէն ալ առնուած անօթները ետ դարձուց Աիւրոս, եւ հրամայեց որ տաճարն իր ծախքովը շինուի: Ուստի 3516 ին 42,000 հոգի իրենց հայրենիքը դարձան Չորաբաբելի առաջնորդութեամբ: Քանի մը տարի ետքը Արտաշէս թագաւորին հրամանաւը՝ Նեէմի Երուսաղէմայ պատերն ալ շինեց: Թէպէտ եւ Սամարացիք շատ դէմ կը դնէին:

Հ. Պերուժենէ դառնալէն ետքը Հրէից ուլ կ'առաջնորդէր:

Պ. Պերուժենէ դառնալէն ետքը՝ Պարսից թագաւորները Հրէից վերին իշխաններն էին, բայց Հրեայք իրաւունք ունէին, իրենց կուսակալ կամ առաջնորդ ընտրելու, որոնցմէ երեւելիներն են Զորաբարէլ, Եղը ու Նեէմի:

Հ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Բ .

Հրեայք Յռուսաց տիրոջ թեան տակ:

Հ. Հրեայք ի՞նչ կերպով Մակեդոնացւոց իշխանութեան տակ ինկան:

Պ. Հրեայք այս կերպով Մակեդոնացւոց իշխանութեան տակ ինկան: Աղեքսանդր՝ Մակեդոնացւոց թագաւորը, Պարսից դէմ արշաւած ատեն՝ Հրեայք Պարսից հաւատարիմ մնալով՝ չուղեցին անոր կողմն անցնիլ, անոր համար ալ Աղեքսանդր բարկացած Երուսաղեմայ վրայ եկաւ քաղաքը կործանելու մտօք. բայց Յադդոս քահանայական զգեստներով դիմացն ելաւ զինք հաշտեցուց: Ուստի Աղեքսանդր տաճար գնաց ու հոն ճշմարիտ Աստուծոյ պատարագ մատոյց, եւ հրաման տուաւ Հրէից որ իրենց օրէնքը պահեն, ու ամէն մէկ եօթը տարի հարկ չվճարեն:

Հ. Աղեքսանդրի մահուընէ ետքը Հրեայք ի՞նչ վիճակ ունեցան:

Պ. Աղեքսանդրի մահուընէ ետեւ իր թագաւորութիւնը բաժնուելով՝ Հրէաստան Եգիպտոս

տացւոց ինկաւ, եւ իսկզբան Պտղոմեանք Հրէից շատ սէր ցուցուցին. միայն Պտղոմէոս Գ. Փիղոպատոր՝ որ Երուսաղէմ եկած ու Աստուծոյ զոհ մատուցանելէն ետեւ՝ Սրբութիւն սրբոցն ալ մտած ու հոն յանկարծ անդամալոյծ գետինն ինկած էր, Եգիպտոս դառնալէն ետեւ հոն գաղթած Հրեայները ստիպեց որ կուռք պաշտեն. անոնք հաստատուն կենալով, զիրենք փրդերու առջին նետելու հրաման հանեց, որպէս զի անոնց ջարդը տեսնելով ուրախանայ: Բայց Աստուած Հրէից աղօթքը լսելով, թագաւորին քունն երեք օր ծանրացուց եւ անոնց ջարդն ուշացուց: Իսկ փղերն արձակելու օրը երկու հրեշտակ զօրքին ու փղաց մէջ խռովութիւն ձգելով, փղերը Հրէից տեղ՝ զօրքը կը մեռցընէին: Նոյն ատեն թագաւորին սիրտը փոխուելով՝ զիրենք ազատ թողուց:

Ճ Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Գ .

Ասորոց Թագաւորաց տակ:

Հ. Հրեայք ի՞նչպէս Ասորւոց տակ ինկան:

Պ. Հրեայք Ասորւոց տակ այսպէս ինկան:

Պտղոմէոս Փիղոպատոր մեռնելէն ետքը, Ասորւոց Մեծն Անտիոքոս թագաւորը Եգիպտացւոց վրայ պատերազմի ելաւ, եւ Հրէաստան անոնց ձեռքէն առաւ: Ասորիք ալ ի սկզբան Հրէից շատ աղէկ կը նայէին՝ մինչեւ Սելեւկոս Գ. Փիլոպատոր թագաւորին օրերը:

Հ. Անդրեւկոս Գ. Հրէից հետ ի՞նչպէս վարուեցաւ:

Պ. Անդրեւկոս Գ. Փիղոսպատոր՝ տաճարին վերակացուին քսութեամբն իմանալով որ Նրուսաղեմի տաճարին մէջ անբաւ գանձ կայ, իր Հեղիողորոս պաշտօնատարը խաւրեց, որ ան գանձերն իր թագաւորական գանձատան տան: Թէպէտ Ռեհա քահանայապետը շատ դէմ դրաւ, բայց օգուտ մը չեղաւ. Հեղիողորոս ծառաներովը տաճարին գանձատուներ մտաւ, բայց հոն Աստուծակ պատիժը գտաւ:

Հ. Հեղիողորոս ի՞նչպէս պատժուեցաւ:

Պ. Հեղիողորոս այսպէս պատժուեցաւ: Տաճարին մէջ փառաւոր ձիու վրայ նստած մէկը տեսնուեցաւ, ձին զՀեղիողորոս գետին պառկեցուց, եւ նոյն ատեն ուրիշ երկու երիտասարդներ երեւնալով՝ զինքը բռնեցին, սաստիկ ծեծեցին, անզգայ ու կիսամահ թողուցին: Քովինները զինքը դուրս հանեցին, եւ անոնց աղաչանքովն Ռեհա Աստուծոյ դո՛հ մատոյց, նոյն երիտասարդները նորէն երեւցան ու զինքն ողջընցուցին: Հեղիողորոս Ռեհային շնորհակալ եղաւ, Աստուծոյ ողջակէզ մատոյց ու ետ դարձաւ:

Հ. Անտիոքոս Նպիփանէս՝ Ասորոց թագաւորը Հրէից հետ ի՞նչպէս վարուեցաւ:

Պ. Նրուսաղեմի մէջ սուտ լուր մը տարածուելով թէ Անտիոքոս Նգիպտոս մեռած է, Հրէից մէջ խռովութիւններ ելան: Անտիոքոս աս խռովութիւնն ապստամբութիւն

կործելով՝ զօրքով Հրէաստան եկաւ, Երուսաղէմ մտաւ, ձեռքն անցնողները կէս մը իբրեւ գերի ծախեց, կէս մ'ալ սրէ անցընել տուաւ, եւ տաճարն ալ կողոպտեց:

Հ. Ապողոնիոս Հրէից ինչ ըրաւ:

Պ. Արկու տարի ետքը Ապողոնիոս զօրավարը Հրէից վրայ խաւրուեցաւ, որն որ շարաթօր մը Երուսաղէմայ վրայ յարձակեցաւ, քաղքին պարիսպները կործանեց, երեւելի փայտաշէն տներն այրեց ու շատերը սրէ անցուց, եւ մահուան պատժով հրաման հանեց որ իրենց կրօնը թողուն եւ ուրիշ ազգաց պէս կուռք պաշտեն: Նոյն իսկ տաճարին մէջ Արամազդայ արձանը կանգնել տուաւ, եւ ստիպեց որ զանկայ պաշտեն ու խողի միս ուտեն:

Հ. Անտիոքոսի հալածման ատենը՝ որոնք իրենց կրօնին զոհ եղան:

Պ. Առաջին զոհն եղաւ Եղիազար անուամբ պատուական ծերունին, որն որ աւելի յանձն առաւ մեռնիլ՝ քան թէ օրինաց դէմ խողի միս ուտել: Երկրորդ 7 եղբարք Մակարայեցիք իրենց մօրը հետ, որոնք նոյնպէս յանձն չառնելով խողի միս ուտել, մէկիկ մէկիկ իրենց մօրն առջին խիստ չարչարանք կրելով մարտիրոսացան, եւ ամէնէն վերջը մայրերնին ալ քաջութեամբ նահատակեցաւ: Երրորդ Մատաթիա քահանան իր հինգ որդւոցը հետ՝ որոնք էին Յովհաննէս, Սիմոն, Յուդա Մակարէ, Եղիազար ու Յովնաթան, 25,000 հոգի թողվելով բռնաւորին դէմ դնելու սկսան:

Հ. Յուդա Մակաբէին արշաւանքներն
ի՞նչպէս եղան :

Պ. Յուդա Մակաբէի արշաւանքները շատ
յաջող եղան. վասն զի երբոր Անտիոքոս զօրքով
Հրէաստանի վրայ եկաւ, Յուդա Մակաբէ՝ իրեն-
ներովն Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելէն ետքը՝
զօրքով դիմացն ելաւ ու յաղթեց, երկինքէն
եկած օգնութեամբ: Անտիոքոս որ նոյն ատեն
Պարսից հետ ալ պատերազմ կը մղէր, երբոր
իրեններուն յաղթուիլը լսեց նէ, սաստիկ կատ-
ղեցաւ, եւ շուտ մը պատրաստութիւն տեսաւ որ
գայ երուսաղէմ աւերակ դարձնէ:

Հ. Անտիոքոսի խորհուրդը կատարուեցա՞ւ:

Պ. Անտիոքոսի աս ամբարտաւան խորհուր-
դը չկատարուեցաւ, վասն զի ճամբան կառօք ե-
կած ատեն՝ յանկարծ աղեաց ցաւ մ՝ ունեցաւ,
ու դժբախտութեամբ կառքէն ալ վար խնալով
չարաչար մեռաւ:

Հ. Յուդա ուրիշ ի՞նչ յաղթութիւններ
րով մեռաւ:

Պ. Յուդա՝ Անտիոքոս Եւպատորին նիկա-
նովը զօրապետին ալ յաղթեց, եւ ուրիշ շատ
յաղթութիւններ ալ ըրաւ, մինչեւ վերջապէս
Գեմետրիոսի տեղակալին Բաքիդի դէմ ըրած
սաստիկ պատերազմին մէջ առած վէրքերէն
քաջութեամբ մեռաւ:

Հ. Յուդա Մակաբէին յաջորդ Յովնա-
թան եղբայրն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Յուդա Մակաբէին յաջորդ Յովնա-

Թան եղբայրը զօրապետ ու միանգամայն քահանայապետ ընտրուեցաւ: Ասիկայ թէ Բաքիդն եւ թէ ուրիշ թշնամիները յաղթեց: Բայց Տրիբունէն բռնուեցաւ ու ի վախճանի անկէ սպանուեցաւ:

Է. Յովնաթանէն՝ ետքն իր եղբայրը Սիմոն քահանայապետն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Յովնաթանէն ետքն իր եղբայրը Սիմոն քահանայապետ ըլլալով, շատ յաջողութեամբ Տրիբունի հետ կռուեցաւ. անոր համար ալ իր փեսան վրան նախանձելով եւ անոր իշխանութեանը ցանկալով, անգամ մը խնջոյքի ատեն թէ զՍիմոն ու թէ որդիքը սպաննել տուաւ:

Ը. Սիմոնի յաջորդը Յովհաննէս ի՞նչպէս կառավարեց:

Պ. Յովհաննէս Սիմոնի ամէնէն պզտիկ որդին, որ միայն եղբայրը կոտորածէն ազատած էր, եւ Հիւրկանիա գաւառը յաղթելուն՝ Հիւրկանոս Ա. կոչուեցաւ, բոլոր Հրէաստան՝ Ասորւոց ու Եգիպտացւոց իշխանութենէն ազատելով 28 տարի խաղաղութեամբ առաջնորդեց: Թէպէտ աս եղանակաւ շատ մեծ քաջութիւններ ու արդիւնք ցուցուց, բայց Մակաբեան ցեղին նախատինք ալ եղաւ իր կրօնը փոխելով, որովհետեւ Մադուկեցւոց կողմն անցաւ, որոնք հրեշտակներն եւ ուրիշ մնացեալ հոգիքն, ինչպէս նաեւ մարմնոց յարութիւն առնելն առասպել կը համարէին:

Հ. Թագաւորական պատիւը քահանայապետութեան վրայ ի՞նչպէս եկաւ:

Պ. Արիստաբուղոս Ա. Հիւրկանոսի որդին, առաջինն եղաւ որ Թագաւորական պատիւ առաւ:

Հ. Արիստաբուղոս ի՞նչպէս Թագաւորեց:

Պ. Արիստաբուղոս իր Թագաւորութիւնը հաստատուն ընելու համար իր մայրը բանտի մէջ սովամահ սպաննեց, եւ իր եղբայրն Անտիգոնոս՝ Թագաւորութեան աչք ձգելուն համար մեռցուց. իսկ միւս եղբայրները բոլոր բանտարկեց: Քայց աս ամէն չարեաց ու Թափած արեանց պատիժն ինքն ալ գտաւ, յուսահատութեան մէջ իյնալով մեռաւ, տարի մը Թագաւորելէն ետեւ:

Հ. Արիստաբուղոսէն ետքն Աղեքսանդր Յաննէոս ի՞նչպէս Թագաւորեց:

Պ. Աղեքսանդր Յաննէոս, որ մինակ աղատած էր իր եղբորը կատաղութենէն, ինքն ալ եղբորը պէս արիւնարբու մէկն էր: Ասան զի 6 տարեան մէջ զանազան պատճառներով 6000 հոգւոյ չափ սպաննել տուաւ: Գարձեալ 800 հոգի ալ աղնուականներէն խաչեց, իր ընթացքը չհաւնելուն համար, եւ անոնց կանայքն ու որդիքն իրենց առջեւը չարչարելով սպաննել տուաւ: Աերջապէս անագորոյն բռնաւորի մը պէս իշխելէն ետեւ, ինքն ալ իր արբեցութենէ պատճառած հիւանդութեամբ չարաչար մեռաւ 49 տարեան:

Հ. Յաննէոս բռնաւորին ոմ յաջորդեց:

Պ. Սողոմէ կամ Աղեքսանդրա իր կինը, որ
Ծ տարի կառավարելէն ետքը՝ իր անդրանիկ որ-
դին զՀիւրկանոս Բ. թագաւոր անուանեց, որուն
յառաջուց քահանայապետութիւնը տուած էր:

Հ. Հիւրկանոս ի՞նչպէս կառավարեց:

Պ. Հիւրկանոս շատ անհաստատ բախտ
ունեցաւ: Որովհետեւ իր եղբայրն Արիստաբու-
ղոս իրեն յաղթելով, Հիւրկանոս իր թագաւո-
րական ու քահանայապետական պատիւներէն
հրաժարեցաւ: Բայց Պոմպէոս՝ Հռոմայեցւոց զօ-
րապետը քիչ մը ետքը երուսաղէմ առնելով՝
զՀիւրկանոս նորէն աստուծոյ նստեցուց, եւ զԱրիս-
տաբուղոս իր որդիքներովը Հռոմ գերի խաւրեց:

Հ. Մակաբեանց իշխանութիւնն ի՞նչպէս
վերջացաւ:

Պ. Մակաբեանց վերջի թագաւորն Ան-
տիգոնոս՝ Արիստաբուղոսի որդին, Հռոմէն փախ-
չելով թագաւորութիւնն առնելուն համար՝ Հե-
րովդեսէն թշնամի հրատարակուեցաւ ու Ան-
տիոքիայի մէջ գլխատուեցաւ: Այսպիսի խեղ-
ճութեամբ մարեցաւ Մակաբայեցւոց իշխանու-
թիւնը՝ Քրիստոսէ 37 տարի յառաջ, 130 տա-
րի տեւելէն ետքը:

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Պ .

Հոռմայեցոց կայսերաց տակ :

Հ. Յուդայաստանն երբ Հռոմայեցւոց իշխանութեան տակ մտաւ :

Պ. Յուդա Մակաբէի ատենէն, Հրեայք ստոյգ է Հռոմայեցւոց հետ կապուած էին, բայց անոնց իշխանութեան տակ չէին ինկած: Բայց երբոր Հիւրկանոս՝ որուն իր եղբայրը Արիստարքոս զոս բռնի յաջորդած էր, Պոմպէոսի օգնութեամբ դարձեալ գահ ելաւ նէ, Հրեայք իրենց ազատութիւնը կորսընցուցին. որովհետեւ անկէ ետքն ալ Հռոմայեցիք իրենց վերին իշխանն էին: Այսպէս Յուդայաստան՝ որ յառաջ Հռոմայեցւոց բարեկամ ու դաշնակից էր, հիմայ անոնց իշխանութեան տակ հարկատու եղաւ :

Հ. Մակաբեանց ցեղը վերջանալէն ետեւ Յուդայաստանի վրայ ո՞վ տիրեց :

Պ. Հերովդէս, որ Մեծ կոչուեցաւ, մոլութիւններով եւս աւելի մեծ էր: Ասիկայ թէպէտ ազգաւ Հրեայ չէր, ի վերայ այսր ամենայնի ի սկզբան բռնութեամբ Յուդայաստանի տիրեց, եւ վերջէն իր թագաւորութիւնը հաստատուն ընելու համար՝ Աւգոստոսէն ստակով զՅուդայաստան գնեց :

Հ. Յուդայաստան միշտ Հերովդէսի ցեղին մէջ մնաց :

Պ. Չէ, որովհետեւ Յուդայաստանն Աւգոստոս կայսեր հրամանաւր, Հռոմայեցւոց տէ-

րութիւն մը սեպուեցաւ եւ հարկ տալէն ազա-
տեցաւ: Այսպէս Հերովդէս՝ կայսեր հպատակ
թագաւոր մ'եղաւ, եւ թագաւորի անունն իբրեւ
պատիւ կը կրէր:

Հ. Վրիստոս Հրէից ո՞ր թագաւորին ժա-
մանակ աշխարհք եկաւ:

Պ. Վրիստոս աշխարհք եկաւ Հերովդէսի
ժամանակը, որն որ իմաստուն մոգերէն իմանա-
լով՝ թէ նոր թագաւոր մը ծներ է վախցաւ որ
իր թագաւորութիւնը կը կորսընցընէ:

Հ. Հերովդէս իր թագաւորութիւնը չկոր-
սընցընելու համար ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Հերովդէս իր թագաւորութիւնը չկոր-
սընցընելու համար Քեթղեհէմ ու շրջակայքը
գտնուած երկու տարւընէ վար եղած ամէն ման-
կունքը մեռցընել տուաւ:

Հ. Հերովդէս ասկէ զատ ի՞նչ անդթու-
թիւններ ըրաւ:

Պ. Հրամայեց որ մեռցընեն 1. զՄարիամ
իր պատուական կիներ, 2. զԱղեքսանդրան (զՍողո-
մէ) իր մօրուն որդւովը հանդերձ, 3. զՎրիստա-
բուղոս, զԱղեքսանդրոս ու զԱնտիպատրոս իր օ-
րինաւոր որդիքը, 4. Հրէից երեւելիները: Ասոնց-
մէ զատ ծանր հիւանդութեան ժամանակը հրա-
մայեց որ Հրէից ազնուականները Նրիքով ժողովն
ու հոն ամէնն ալ հրապարակաւ խաչեն: Քայց
ինքն ալ աս ամէն չարեաց պատիժն առաւ:

Հ. Հերովդէս ի՞նչ պատիժ առաւ Աս-
տուծմէ:

Պ. Հերովդէս երկայն ժամանակ չարաչար հիւանդութիւն քաշելէն ետեւ, բոլոր մարմինը որդնոտեցաւ ու յուսահատութեան մէջ իյնալով՝ 70 տարեան մեռաւ, իր թագաւորութեան 37 երորդ տարին, քրիստոսի 1 կամ 3 թուականին:

Հ. Հերովդեսի ցեղէն մէկալ թագաւորներն որո՞նք էին:

Պ. Հերովդեսի երեք որդիքը՝ Արքեղայոս, Փիլիպպոս ու Հերովդէս Անդիպպաս: Ասոնցմէ վերջինը զՅովհաննէս Մկրտիչ գլխատել տուաւ, որովհետեւ իր անպիտանութիւնները կը յանդիմանէր, եւ զՔրիստոս՝ յուսացած հրաշքներն իրմէ չտեսնելուն համար, ծաղր ընելով արհամարհեց, եւ ինք թագաւորի անուն առնել ուղեւուն՝ Վիոն արտորուեցաւ:

Հ. Հերովդէս Ադրիպպաս ի՞նչպէս կառավարեց եւ ի՞նչ վախճան ունեցաւ:

Պ. Հերովդէս Ադրիպպաս Ա. Հերովդէս Մեծին թողը, Հրէից ռիսերիմ թշնամի ըլլալուն զՅակովբոս առաքեալն Երուսաղեմի մէջ գլխատել տուաւ, եւ Պետրոս առաքեալն ալ բռնել ու բանտ դնել տուաւ որ վերջէն սպաննէ, բայց Պետրոս հրեշտակի ձեռքով բանտէն ազատեցաւ: Իսկ ինք Հերովդէս երբոր օր մ'ատենի մէջ նստած կը խօսէր հրապարակաւ, եւ ժողովրդէն իբրեւ Աստուած կը գովուէր, ան գովեստները չարհամարհելուն համար, յանկարծ որդնալից սատկեցաւ:

Հ. Յուդայաստանի վերջի թագաւորն ո՞վ է:

Պ. Ագրիպպաս՝ շերովդէս Ագրիպպասի որդին, զորն որ շրեայք, զիրենք Հռոմայեցւոց դէմ գրգռելուն համար նախ Երուսաղեմէն, վերջէն ալ բոլոր երկրէն վճնտեցին:

Այսպէս շրէից թագաւորութիւնը վախճան առաւ, ու բոլորովին Հռոմայեցւոց լծին տակ մտաւ, որոնցմէ շրեայք ուրիշ բանի չէին կրնար սպասել՝ բայց եթէ Երուսաղէմ քաղքին հետ մէկտեղ իրենց ալ կործանումը:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՅ
ՄԱՍՆ Ք.

Ե Ո Ք Կ Տ Ա Կ Ա Ք Ա Ն

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՆԴԵՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵԱՆ
ՍԿՍԻԼԸ

(1 — 30)

Հ. Քրիստոս դեռ չճնած ի՞նչ պատահեցաւ :

Պ. Քրիստոս դեռ չճնած, Գաբրիէլ հրեշտակն եկաւ Հրէաստանի մէջ Չաքարիա անունով սուրբ քահանայի մը, որ նոյն ատեն տաճարին մէջ Աստուծոյ խունկ կը մատուցանէր, եւ աւետեց որ Եղիսաբեթ իր կինը որդի մը պիտ'որ ծնանի, անունն ալ Յովհաննէս դրուի. որն որ Հոգւով սրբով պիտ'որ լեցուի եւ անհաւատներն Աստուծոյ սուրբ ժողովուրդ պիտ'որ պատրաստէ :

Հ. Չաքարիա աս աւետիսին հաւտաց :

Պ. Չաքարիա աս աւետիսին չհաւտաց, որովհետեւ ինք եւ իր կնիկը ծեր էին, անոր համար ալ Աստուծմէ պատժուեցաւ համր եղաւ եւ այնպէս ալ մնաց մինչեւ որ Յովհաննէս ծնաւ :

Հ. Չաքարիայի լեզուն երբ բացուեցաւ :

Պ. Եղիսաբեթի ատենը գալով տղան ծնաւ : Ազգականներն իրեն ուրախակից լլալու եկան եւ կ'ուզէին որ հօրն անունը դրուի. իսկ

մայրը հրեշտակին խօսքին համաձայն Յովհաննէս
դրուի կ'ըսէր: Երբոր անոնք դէմ կը դնէին,
հօրը հարցուցին: Չաքարիա տախտակ մ'առաւ
ու վրան գրեց թէ Տղուն անունը Յովհաննէս է:
Ասոր վրայ մէկէն լեզուն բացուելով՝ Հոգւով
սրբով լեցուեցաւ:

Հ. Վաբրիէլ հրեշտակն Աստուածամայ-
րութեան աւետիսն որուն բերաւ:

Պ. Վաբրիէլ հրեշտակը՝ Չաքարիայի տե-
սիւքէն վեց ամիս ետքը՝ Նազարեթ քաղքին մէջ
Մարիամ անուն կուսի մ'երեւցաւ, եւ Ուրախ լեր
բերելու Տեր ընդ թեղ ըսելով՝ զինքը բարեւեց
ու իմացուց որ որդի մը պիտ'որ ծնանի ու անունը
Յիսուս (Փրկիչ) պիտ'որ դնէ: Մարիամ իսկզբան
շատ այլայլեցաւ, բայց երբոր հրեշտակէն իմա-
ցաւ որ Նշխարեթ իր ազգականն ալ յղի է, եւ
թէ Հոգւոյն սրբոյ զօրութեամբն աս բանս
պիտ'որ կատարուի, հաւանեցաւ Ահաւասիկ կամ
աղախին Տեառն ըսելով, եւ անմիջապէս Արդին
Աստուծոյ իր ծոցին մէջ մարմին առաւ:

Հ. Մարիամ աւետուելէն ետեւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Մարիամ աւետուելէն ետեւ ուրա-
խութեամբ լեցուած ելաւ Նշխարեթի գնաց
զինքը բարեմաղթելու համար: Մարեմայ այցե-
լութեամբ Նշխարեթ Հոգւով սրբով լեցուե-
ցաւ, սուրբ Յովհաննէս արգանդին մէջ սրբուե-
ցաւ: Մարիամ այս առթիւ Մեծացոյցի սքան-
չելի օրհնութիւնն երգեց, եւ երեք ամիս հոն
կենալէն ետեւ իր տունը դարձաւ:

Հ. Մարիամ ուր եւ ի՞նչպէս ծնաւ զՅիսուս:

Պ. Մարիամ զՅիսուս Յեթղեհէմ քաղ-
քին մէջ ծնաւ: Աւգոստոս Հռոմայեցւոց կայսրը
Տրաման հանեց, որ իր հպատակներուն ամէնքն
ալ իրենց բուն քաղաքը գրի անցուին: Աս պատ-
ճառաւ Յովսէփ ու Մարիամ ալ Յեթղեհէմ
գացին, վասն զի Գաւթի թագաւորական տնէն
էին: Յեթղեհէմ հասան նէ, բոլոր իջեւանները
օտարականներով լեցուն էին, ուստի ստիպուե-
ցան ախորի մը մէջ քաշուիլ: Եւ հոս ծնաւ
Մարիամ մանուկ Յիսուսը:

Հ. Յիսուսի ծնունդն որո՞նց յայտնուե-
ցաւ եւ որո՞նք ձեռքով:

Պ. Յիսուսի ծնունդն անմիջապէս հրեշ-
տակին ձեռքով հոն մօտ տեղ գտնուող հովի-
ներուն յայտնուեցաւ, որոնք իրենց հօտին պահ-
պանութիւն կ'ընէին: Ասոնք մէկէն զարհուրե-
ցան, բայց հրեշտակէն քաջալերուած՝ որ իրենց
կաւետէր թէ Յեթղեհէմ ձեզի Փրկիչ մը ծնաւ,
եւ հրեշտակաց բազմութիւն մ'ալ երեւցաւ, ո-
րոնք Փառք է Բարձունս Աստուծոյ երգելով զԱս-
տուած կ'օրհնէին, անմիջապէս ելան այրն եկան,
զՅովսէփ եւ զՄարիամ եւ զՅիսուս մարդն մէջ
տեսան եւ իրեն երկրպագութիւն ըրին:

Հ. Մոգերն ուստի շարժեալ Երուսաղէմ
եկան. Հերովդէս ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Մոգերն արեւելք արտաքոյ կարգի
աստղ մը տեսնելով իմացան որ Հրէից նոր թա-
գաւոր մը ծնած պիտ'որ ըլլայ, ուստի ելան Ե-

բուսադէմ եկան զինքը կը փնտռէին որ անոր
երկրպագութիւն ընեն: Հերովդէս աս բանս
լսելով՝ շատ այլայլեցաւ, վախնալով որ իր թա-
գաւորութիւնը ձեռքէն կը յափշտակէ, ուստի
քահանայապետներէն ու դպիրներէն իմանալով
անոր ուր ծնած ըլլալը, գաղտուկ մոգերը կան-
չեց եւ զիրենք Քեթղեհէմ խրկեց որ երթան
փնտռեն, եւ գտնեն նէ իրեն ալ իմացընեն որ
ինքն ալ երթայ անոր երկրպագութիւն ընէ:

Հ. Մոգերը նորածին թագաւորին տեղն
ի՛նչպէս գտան եւ ի՛նչ ըրին:

Պ. Մոգերն երկրորդ օրը կանուխ ճամբայ
ելան եւ արեւելք իրենց երեւցած աստղը նորէն
իրենց առաջնորդութիւն ըրաւ, եւ Յիսուսի ծնած
այրին վրայ եկաւ կեցաւ: Ներս մտան անոր եր-
կրպագութիւն ըրին, եւ ոսկի, կնդրուի ու զծոսս
ընծայ տուին: Գիշերն իրենց երազին մէջ Աս-
տուծակ հրաման առնելով, առանց Հերովդեսին
գառնալու՝ ուրիշ ճամբով տեղերնին դարձան:

Հ. Յիսուս 40 օրուան եղաւ նէ ծնողքն
ի՛նչ ըրին. Սիմէոն ու Աննա ո՛վ են:

Պ. Յիսուս 40 օրուան եղաւ նէ Սուրբ
Աղյսն ըստ օրինաց Մովսեսի իր որդին տաճար
տարաւ եւ զոյգ մը տատրակով Աստուծոյ ըն-
ծայեց: Սիմէոն ծերունին՝ որուն Հոգին սուրբ
խոստացած էր որ չմեռած Փրկիչը պիտ'որ տես-
նէ, անոնց դիմացն ելաւ, ու մանուկ Յիսուսը
գիրկն առաւ եւ Աստուծոյ շնորհակալ եղաւ որ
մարմնաւոր աչօք Փրկիչը տեսնելու արժանի ե-

ղաւ: Նոյնպէս Աննա կին մարգարէն ալ տաճարը
գտնուելով՝ զՅիսուս տեսնելուն վրայ շատ ուրա-
խացաւ եւ Աստուծոյ փառք տուաւ:

Հ. Հերովդէս ի՞նչ ըրաւ երբ որ մոգերը
չդարձան:

Պ. Հերովդէս փուճ տեղ մոգերուն դառ-
նալուն սպասելէն ետեւ, երբ որ տեսաւ թէ
խաբուեցաւ, խիստ բարկացաւ ու շատ մը զօրք
խաւրեց, Բեթղեհէմ եւ անոր սահմաններն որ-
չափ որ երկու տարւընէ վար տղայ կար բոլորն
ալ սպաննել տուաւ, կարծելով որ անոնց հետ
նաեւ նորածին թագաւորը՝ մանուկ Յիսուսն ալ,
կը սպաննուի:

Հ. Յիսուս ի՞նչպէս Հերովդեսի կոտորա-
ծէն ազատեցաւ:

Պ. Հրեշտակ մը գիշերը Յովսեփայ քնոյն
մէջ վտանգն անոր իմացուց, եւ հրաման տուաւ
որ Յիսուսի ու Մարեմայ հետ Եգիպտոս փախչի:

Հ. Յովսեփի Յիսուսի ու Մարեմայ հետ
Եգիպտոսէն երբ դարձաւ:

Պ. Յովսեփ՝ Հերովդէս մեռնելէն ետքը,
նորէն հրեշտակին հրամանաւը Նազարեթ դար-
ձաւ ու հոն բնակեցաւ:

Հ. Յիսուս երբ կորսուեցաւ:

Պ. Յիսուս երբոր 12 տարւան էր, անգամ
մը ծնողաց հետ Չաակի տօնին պատճառաւ Ե-
րուսաղէմ գնաց, եւ անոնց ետ դարձած ատեն
ինք հոն մնաց: Մարիամ եւ Յովսեփ իսկզբան
կարծելով որ իրենց ազգականներուն հետն է,

այնչափ հոգ չէին ըներ, բայց օրուան մը ճամբայ ընելէն ետեւ, զինքն անոնց մէջ չգտան:

Հ. Յիսուս ո՞ր գտնուեցաւ:

Պ. Յովսէփ ու Մարիամ զՅիսուս չգտնելուն վրայ շատ ցաւելով Երուսաղէմ դարձան ու երեք օր փնտռելէն ետքը տաճարին մէջ գտան որ դպրոցի մէջ նստած անոնց ըսածները մտիկ կ'ըներ, եւ իրենց հարցումներ կ'ըներ, այնպէս որ ամէնն ալ անոր իմաստութեանը վրայ կը զարմանային:

Հ. Յիսուս Նազարեթ դառնալէն ետեւ մինչեւ իր երեսներորդ տարին ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս Նազարեթ դառնալէն ետեւ մինչեւ իր երեսներորդ տարին հօրը մօրը հնազանդ էր, եւ իմաստութեամբ ու շնորհօք կ'աճէր:

Գ Լ Ո Ի Խ Բ.

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵԱՆ ՍԿՍԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ՉԱՐՉԱՐՈՒԻԼՆ ՈՒ ՄԵՌՆԻԼԸ

(30 — 33)

Հ. Յովհաննէս Մկրտիչը քարոզելու չսկըսած ո՞ր եւ ի՞նչպէս կ'ապրէր:

Պ. Յովհաննէս Մկրտիչը քարոզելու չսկըսած անապատի մէջ կը բնակէր, ուր խիստ կեանք մը կ'անցընէր, իր զգեստը ուղտի մազէ էր, կերակուրն ալ վայրենի մեղր:

Հ. Յովհաննէս ո՞ր եւ ի՞նչ կը քարոզէր:

Պ. Յովհաննէս Յորդանան գետին քով

կը քարոզէր որ ապաշխարեն, որովհետեւ Աստուծոյ արքայութիւնը մտեցած է: — Ժողովուրդն իր վրայ այնպէս մեծ համարում ունէր, որ զինքը Մեսիա կը կարծէին: Բայց Յովհաննէս յայտնապէս անոնց հասկըցուց՝ որ ինք Մեսիան չէ, եւ ոչ ալ արժանի է անոր կօշկացը կապերը քակելու:

2. Յիսուս ո՛ր եւ որմէ՞ մկրտուեցաւ:

Պ. Յիսուս Յորդանան գետին մէջ Յովհաննէս Մկրտչէն մկրտուեցաւ:

2. Յիսուսի մկրտուելու ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուսի մկրտուելու ատեն երկինք բացուեցաւ ու Հոգին սուրբ աղաւնակերպ վրան իջաւ, եւ երկինքէն ձայն մ'ալ եկաւ որ կ'ըսէր. Աս է իմ սիրելի ու ինձի հաճոյ Որդիս:

2. Յիսուս մկրտուելէն ետքն ո՛ր գնաց եւ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս մկրտուելէն ետքն անապատ գնաց ու հոն 40 օր ու 40 գիշեր պահէք պահեց, բան չկերաւ:

2. Յիսուս սատանայէն ի՞նչպէս փորձուեցաւ:

Պ. Յիսուս սատանայէն երեք կերպ փորձուեցաւ: Նախ «Իհրամուլ-Բեմօք», որովհետեւ Յիսուս 40 օր պահէք պահելէն մարմինը շատ տկարացած ըլլալով սատանան քովը մտեցաւ ու զինքը փորձեց ըսելով որ քարերը հացի փոխէ. Երկրորդ «Նապարժո-Բեմօք» ըսելով որ

տաճարին աշտարակէն ինք զինքը վար նետէ, որ-
պէս զի ժողովրդէն զարմացուի. եւ Նրորդ ըն-
շասիրո՞ւնեա՞ք՝ խոստանալով անոր աշխարհքիս
բոլոր հարստութիւնը, եթէ իրեն (սատանային)
երկրպագութիւն ընէ: †

Հ. Յիսուս աս փորձութեանց ի՞նչպէս
յաղթեց:

Պ. Յիսուս աս փորձութեանց յաղթեց,
Ս. Գրոց այլ եւ այլ խօսքերը յառաջ բերելով,
եւ վերջապէս զսատանան քովէն վարնտելով: —
Նոյն ատեն հրեշտակներն եկան եւ իրեն ծա-
ռայեցին:

Հ. Յիսուսի առջի աշկերտներն որո՞նք էին:

Պ. Յիսուսի առջի աշկերտներն էին Ան-
դրէաս ու Յովհաննէս, որոնց հետ վերջէն միա-
ցան Սիմոն Պետրոս, Փիլիպպոս ու Նաթանայէլ
(Բարթոլոմէոս):

Հ. Յիսուս իր առջի հրաշքն ո՞ւր գործեց:

Պ. Յիսուս իր առջի հրաշքը Գալիլիայի
Կանա քաղաքը հարսնիքի մը մէջ գործեց, ուր
գինին պակսելով՝ Յիսուս հոն եղած վեց թա-
կոյկները ջրով լեցրնել տուաւ, եւ հրամայեց որ
տաճարապետին տանին, որն որ ճաշակելով տե-
սաւ որ ջուրը գինւոյ փոխուեր է: †

Ն Ա Տ Ո Ի Ա Ժ Ա .

Քրիստոսի քարոզութեան առաջին տարին եւ առաջին զատիկը :

Հ. Յիսուս առջի անգամ հրապարակաւ ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Յիսուս առջի անգամ՝ Չատկի տօնին Նրուսաղեմի տաճարը դնաց, եւ հոն լուսնայափոխներն ու կենդանի ծախողները տեսնելով՝ բարկացաւ ու չուանէ խարազան մը շինեց, եւ զիրենք անկից դուրս վաճառեց, ըսելով որ իմ հօրս տունը վաճառատեղի չէ :

Հ. Յիսուսի աս գործքը՝ Հրէից ի՞նչպէս երեւցաւ :

Պ. Յիսուսի աս գործքը Հրէից գլխաւորներուն ու քահանայից՝ շատ մեծ զարմանք պատճառեց, մինչեւ սկսան հարցընել, որ Աս բանս ընելու իշխանութիւն ունենալդ ի՞նչ նշանով կրնաս ցուցընել : — Ասոնցմէ մէկն էր նաեւ Նիկողեմոս անունով հրեայ իշխան մը. ասիկայ գիշեր ատեն Յիսուսի եկաւ աղաչեց որ իր վարդապետութիւններն իրեն սորվեցընէ :

Հ. Յիսուս Նիկողեմոսի գլխաւորաբար ի՞նչ սորվեցուց :

Պ. Յիսուս Նիկողեմոսի գլխաւորաբար սորվեցուց, որ արքայութիւն մտնելու համար պէտք է մկրտուիլ. երկրորդ՝ թէ ինք մարդիկ փրկելու համար աշխարհք եկած է. երրորդ՝ թէ պէտք է իր աստուածութեանը հաւատալ :

Հ. Յիսուս Երուսաղեմէն Նազարեթ դարձած ատեն՝ Սամարացի կնոջ հետ ի՞նչ խօսեցաւ :

Պ. Յիսուս Երուսաղեմէն Նազարեթ դարձած ատեն յոգնելով ջրհորի մը քով նստաւ : Մէյ մ'ալ Սամարացի կնիկ մը ջուր առնելու եկաւ : Յիսուս իրմէ ջուր ուղեց, եւ սկսաւ վարդապետել ըսելով՝ ինչպէս որ աս ջուրը մարմնոյն ծարաւը կ'անցընէ, այսպէս ալ իր աստուածային վարդապետութիւնը մարդու հոգւոյն ծարաւը կը մարէ. եւ ով որ իր վարդապետութիւնները կ'ընդունի, երջանիկ կ'ըլլայ՝ թէ աս աշխարհքիս մէջ ու թէ անդիի աշխարհք : Գարձեալ սորվեցուց, որ Աստուծոյ երկրպագութիւն պէտք է ընել հոգւով ու ճշմարտութեամբ, եւ վերջապէս ինք զինքը յայտնեց որ Մեսիան է :

Հ. Սամարացի կնիկն ասոնք լսեց նէ ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Սամարացի կնիկն ասոնք լսելուն պէս քաղաք վաղեց մարդիկները կանչելու համար, որ եկան ու զինքն իրենց քաղաքը հրաւիրեցին : Յիսուս գնաց ու երկու օր իրենց քով կեցաւ, եւ իր քարոզութեամբն անոնց մէջէն շատերը դարձուց :

Հ. Յիսուս Սամարիայէն ուր գնաց եւ ի՞նչ գործեց :

Պ. Յիսուս Սամարիայէն Աանա դարձաւ, եւ հոն թագաւորազնի մ'որդին ծանր հիւանդութենէ բժշկելէն ետեւ, Աափառնաում գնաց եւ հոն բնակեցաւ : Օր մը Յիսուս Գեննեսաբեթայ

ծովակին քովերը պարտած ատեն՝ զՍիմոն ու
 զԱնդրեաս ու Ջեբեթէոսի երկու որդիքը՝ զՅա-
 կոբոս եւ զՅովհաննէս, որոնք ձուկ կ'որսային,
 կանչեց որ իր ետեւէն դան, որոնք սիրով անոր
 աշակերտ եղան: X

Հ. Աոյն ատեն ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Աոյն ատեն շատ բազմութիւն ժող-
 վուելով՝ Յիսուս Պետրոսի նաւը մտած ցամաքէն
 հեռացաւ ու նաւին մէջէն կը քարողէր: Լմրն-
 նալէն ետքը Պետրոսի ըսաւ, որ նաւն աւելի բացը
 տանի եւ ուռկանը ծով նետէ: Պետրոս հնա-
 զանդելով անբաւ ձկանց որս մ'ըրաւ: Ասկէ
 ետքը Յիսուս իրենց հետ Աափառնաոււմ մտաւ
 եւ հոն դիւահար մը բժշկելէն ետեւ՝ Պետրոսի
 տունը գնաց անոր զոքանչը ջերմէն աղատեց: X

Հ. Յիսուս Աափառնաոււմ եղած ատեն
 ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուս Աափառնաոււմ եղած ատեն
 միշտ հրաշագործութիւններ ընելով՝ ժողովուրդը
 քովէն չէր հեռանար: Անգամ մ'անոնցմէ քիչ
 մը հեռանալ ուզելով՝ աշակերտաց հետ նաւ
 մտաւ, դիմաց անցնելու համար: Աէս ճամբան
 սաստիկ ալէկոծութիւն մ'ելաւ, եւ Յիսուս ա-
 շակերտաց արթընցընելովը քնէն ելաւ ու իրենց
 թերահաւատութիւնը յանդիմանելէն ետեւ, ծո-
 վուն ու հովին սաստեց եւ մէկէն խաղաղցաւ: X

Հ. Արկու Գերգեսացի դիւահարներն
 ի՞նչպէս բժշկուեցան:

Պ. Յիսուս Աափառնաոււմի դիմացը Գեր-

գեսացւոց երկիրն անցաւ նէ, հոն գերեզմաններու մէջ բնակող երկու դիւահարաց պատահեցաւ, որոնք կ'աղաչէին որ զիրենք չտանջէ: — Իսկ սատանաները Յիսուսէն խնդրեցին որ հոն գտնուող խողերուն մէջ մտնեն: Յիսուս հրաման տալուն պէս՝ խողերը դիւահարեցան ու ծով նետուելով խողուեցան, որով եւ այսահարները բժշկուեցան: X

Ը. Յիսուս Ասիառնաուամի անդամալոյծն ի՞նչպէս բժշկեց:

Պ. Յիսուս Ասիառնաուամ դարձաւ նէ բազմութիւնը քովը ժողովուեցաւ, այնպէս որ քանի մը հոգի՝ բժշկելու համար անդամալոյծ մը բերին, եւ Յիսուսի կեցած տեղը չկրնալով խոթել, տան առաստաղը քակելով անդամալոյծն անկէ վար իջուցին: Յիսուս անոնց հաւատքը տեսնելով անդամալուծին Մեղքի թողուի, ըսաւ: Փարիսեցիք աս բանս հայհոյութիւն կարծեցին. Աստուծմէ զատ ո՞վ կրնայ մեղքը թողուլ կ'ըսէին: Յիսուս մեղաց թողութիւն տալու իշխանութիւնը ցուցնելու համար, անդամալուծին ըսաւ որ անկողինն առնու երթայ, որն որ կատարեց: Հոն կեցողներն աս տեսնելով, Աստուծոյ փառք կու տային: X

Ը. Մատթէոս մաքսապետն ի՞նչպէս աշակերտութեան կանչուեցաւ:

Պ. Յիսուս երուսաղէմ չգացած նորէն Ասիառնաուամէն Գալիլիայի ծովեզերքը դնաց եւ հոն տեղուանքը Մատթէոս անունով մաքսա-

պետն աշակերտութեան կանչեց: Մատթէոս
չուտ մը տունը տեղը թողուց Յիսուսի ետեւէն
գնաց, եւ իր շնորհակալութիւնը ցուցընելու հա-
մար՝ զՅիսուս կերակրոյ հրաւիրեց իր փարիսեցի
բարեկամաց հետ, որոնք զՅիսուս աս հրաւերն
ընդունելուն համար սկսան բամբասել. բայց Յի-
սուս կարճ խօսքով զիրենք պապանձեցուց:

Հ. Յիսուս Յայրոսի աղջկանն ու երկու
կոյրերուն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս Յայրոս անունով ժողովրդա-
պետի մը տունը գնաց, եւ անոր մեռած աղջիկն
ողջնցուց: Իսկ Վալիլիայի ծովեզերքէն ետ դառ-
նալու ատեն երկու կոյր ետեւէն կու գային ու
կը կանչէին Յիսուս որդի Վաւթի ողորմէ մեզի.
Յիսուս ձեռուընտրն անոնց աչուընտրուն վրայ
դնելով, բացուեցան: — Ետքը կափառնաու մէն
ելաւ Նազարեթ իր գաւառն եկաւ ու շաբաթ
օրերը ժողովրդանոցին մէջ կը վարդապետէր:

Հ Ա Տ ՈՒ Ա Ճ Բ.

Քրիստոսի քարոզոսթեան երկրորդ տարիսն ու
երկրորդ գասիկը:

Հ. Յիսուս ի՞նչ առթով Երուսաղէմ գնաց
եւ հոն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս զատկի տօնին պատճառաւ Ե-
րուսաղէմ գնաց, եւ Պրորատիկէ ըսուած աւա-
ղանին քով ՅՅ տարիէ ի վեր պառկած հիւանդ
մ՝ առողջացուց: Աս բժշկութիւնն ըրած օրը շա-

բաթ օր մըն էր: Հրեայք ու Փարիսեցիք՝ որ Յիսուսի դէմ էին, աս դէպքը եւ մանաւանդ ուրիշ շաբաթ օր մը աջ ձեռքը դօսացած մարդը բժշկելը տեսնելով՝ շատ կատղեցան ու խորհուրդ ըրին թէ ինչպէս զինքը մեռցընեն: Իսկ Յիսուս անոնց միտքն իմանալով՝ Գալիլիայի ծովուն քովերը գնաց:

Հ. Յիսուս 12 առաքելներն երբ ընտրեց:

Պ. Յիսուս օր մը լեռան վրայ ելաւ, բոլոր գիշեր աղօթք ըրաւ եւ առտու ըլլալուն պէս իր աշկերտներուն մէջէն ոմանք լեռան վրայ կանչելով՝ անոնցմէ 12 հոգի զատեց, զորոնք առաքելաւ անուանեց:

Հ. Առաքելոց անուններն ինչ են:

Պ. Տասուերկու Առաքելոց անուններն են Ա. Սիմոն Պետրոս, Բ. Անդրէաս անոր եղբայրը, Գ. Յակոբոս մեծ՝ Չեբեթեայ որդին. Դ. Յովհաննէս անոր եղբայրը, Ե. Փիլիպպոս, Զ. Բարթոլոմէոս, Է. Թովմաս, Ը. Մատթէոս, Թ. Յակոբոս Փոքր, Ժ. Սիմոն Կանանացի, ԺԱ. Թադէոս, ԺԲ. Յուդա Իսկարիովտացի:

Հ. Յիսուսի վարդապետութեանց մէջէն ամէնէն երեւելին ո՞րն է:

Պ. Յիսուսի վարդապետութեանց մէջէն ամէնէն երեւելին Լեռան վարդապետութիւնը սուածն է, զորն որ լեռան մը վրայ ըրաւ ուր շատ ժողովուրդ կար: Աս վարդապետութեան մէջ ութ երանութենէն զատ՝ ասոնք ալ սորվեցուց, թէ ճշմարիտ երջանկութիւնը սրտի մա-

քրուժեան վրայ կը կայանայ. թէ Պէտք ենք՝ նոյն
խոյն մեր թշնամիները սիրել, եւ զմեզ հալա-
ծողներուն բարիք ընել. թէ Մեր ընկերին ըրած
չարիքին դիմացը՝ բարիք պէտք ենք ընել. թէ
Պէտք ենք ամէն բանէն յառաջ՝ Աստուծոյ ար-
քայութիւնը խնդրել, մնացած հարկաւոր բանե-
րը մեզի կը տրուին:

Ը. Յիսուս լեռնէն վար իջած ատեն ի՞նչ
պատահեցաւ:

Պ. Յիսուս լեռնէն վար իջած ատեն բո-
րատ մ'եկաւ, իրմէ բժշկութիւն խնդրեց. Յի-
սուս ձեռքը վրան երկրնցընելուն պէս բժշ-
կուեցաւ:

Ը. Յիսուս հարիւրապետին ծառան ի՞նչ
պէս բժշկեց:

Պ. Յիսուս երբոր պափառնաւում եկաւ,
Հրեայք հարիւրապետի մը կողմանէ եկան աղա-
ջելու, որ գայ անոր հիւանդ ծառան բժշկէ: Յի-
սուս յանձն առաւ ու իրենց հետ գնաց. բայց
հարիւրապետը մարդ խաւրեց անոր ըսել տալով,
թէ Արժանի չեմ այնպիսի հիւր մը տունս ըն-
դունելու, միայն խօսք մ'ըսէ ծառաս կը բժշ-
կուի: Յիսուս անոր հաւատքին ու խոնարհու-
թեան վրայ շատ զարմացաւ ու ծառային ալ ա-
ռողջութիւն պարգեւեց:

Ը. Յիսուս Նային քաղաքն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս պափառնաւումէն Գալիլիայի
Նային քաղաքն եկաւ, եւ հոն պրի կնոջ մը մե-
ռած մէկ հատիկ տղան ողջընցուց:

Հ. Միմոն ո՞վ է. մեղաւոր կնոջ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Միմոն Փարիսեցի մըն էր, որ զՅիսուս կերակրոյ Տրաւիրեց. Յիսուս ալ յանձն առաւ: Քաղքին մէջ գէշ կնիկ մը կար, որ Յիսուսի փարիսեցւոյն տունն ըլլալը լսելով, շիշ մ'ազնիւ եղառած հոն գնաց, Յիսուսի ոտքն ինկաւ, սկսաւ մեղքերուն վրայ լալ, ու արցունքովը կը թրջէր, մազերովը կը շորցընէր, ետքը կը պագնէր ու եղով կ'օծէր: Յիսուս ան կնկան զղջումն ու իրեն ցուցուցած մեծ սէրը տեսնելով մեղքերուն թողութիւն տուաւ:

Հ. Յիսուս Ասիառնաում եկաւ նէ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս նորէն Ասիառնաում եկաւ նէ քովը շատ բազմութիւն ժողովուեցաւ, եւ իրեն կոյր ու համր դիւահար մը բերին. Յիսուս զանկայ բժշկելով՝ դիւահարը սկսաւ խօսիլ: Փարիսեցիք՝ գործած հրաշքը լսեցին նէ՝ Սատանաներուն մեծին ձեռքովը կը գործէ ըսին. Յիսուս նոյն խօսքին անիրաւ ըլլալը ցուցուց ու աս առթով ժողովրդեան օգտակար խօսակցութիւն մ'ըրաւ ու ցուցուց թէ Հոգւոյն սրբոյ դէմ գնելը մեծ մեղք է. իր երեքօրեայ յարութիւնը Յովնանու պատմութեամբն անոնց հասկըցուց: Գարձեալ ապաշխարելէն ետքը նորէն առջի չար ճամբան դառնալը գէշ բան ըլլալն օրինակաւ մ'իմացուց:

Հ. Աս խօսակցութեան ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Աստուծոյ խօսած ատեն մայրն ու եղբարքը
(ազգականները) եկան ու զինքը կ'ուզէին. Յիսուս
անոնց յայտնեց որ իր երկնաւոր հօրը կամքը
կատարողներն իր մայրն ու եղբարքն են: Նոյն
օրն ելաւ ծովին քով գնաց եւ հոն կը վարդա-
պետէր: Բայց տեսնելով որ բազմութիւնը կը
շատնայ, նաւ մտաւ ու անոր մէջէն սկսաւ ժո-
ղովրդեան առականերով խօսիլ:

Հ. Ի՞նչ են աս առակաները:

Պ. Աս առականերն են, Սերմանացանին ա-
ռակը, որով ցուցուց թէ ի՞նչպէս պէտք է Աս-
տուծոյ խօսքը լսել ու պահել: Ազարակին ա-
ռակն որով երկնից արքայութիւնը (եկեղեցին)
անոնց նկարեց: Բարձեալ նոյն արքայութիւնը
նմանցուց մանանխոյ հատի, մարդարտի, խմորոյ.
Ծովը ձգուած ուռկանի՝ որուն մէջ ամէն տեսակ
ձուկ կ'իյնայ, սերման՝ որ գիշեր ցորեկ ինք իրեն
կ'ածի կը հասնի:

Հ. Յովհաննէս Մկրտիչ երբ եւ ինչո՞ւ գլու-
խատուեցաւ:

Պ. Յովհաննէս Մկրտիչ աս ատեններս
Հերովդէս Անդիպպասի հրամանաւը բանտի մէջ
գլխատուեցաւ, Հերովդէսի աղջկան խնդրելովը:
Յովհաննէսի աշկերտներն անոր մարմինը թա-
ղեցին ու եկան Յիսուսի պատմեցին:

Հ. Յիսուս ասկէ ետքն ո՞ւր գնաց եւ ի՞նչ
կ'ընէր:

Պ. Յիսուս ասկէ ետքը քաղաքներն ու
գեղերը պտըտելով, Աստուծոյ արքայութիւնը կը

քարոզէր: Տասուերկու առաքեալներէն զատ՝ հե-
տը քանի մը կնիկներ ալ կ'երթային, զորոնք Յի-
սուս զանազան հիւանդութիւններէ աղատած էր: †

Հ. Յիսուս առաքեալներն երբ եւ ի՞նչպէս
քարոզութեան խաւրեց:

Պ. Արքոր Յիսուս տեսաւ ժողովուրդը,
վրանին խղճաց որ առանց հովուի մնացած ոչ-
խարներու պէս ցրուեր են: Աւստի առաքեալ-
ները կանչեց, իրենց իշխանութիւն տուաւ որ
երթան քարոզեն, հիւանդներ բժշկեն, դիւա-
հարները սատանային ձեռքէն աղատեն. շատ մը
խրատներ ալ տալէն ետքն երկու երկու խաւրեց:

Հ. Յիսուս ի՞նչ առթով հացն առջի ան-
գամ շատցուց:

Պ. Յիսուս օր մը քարոզելով ու բժշկու-
թիւններ ընելով իրիկուն եղաւ. ժողովուրդը
չուզեց անօթի տուն խաւրել. հոն տղու մը քով
հինգ հաց ու երկու ձուկ կար. Յիսուս հացն ու
ձուկը շատցրնելով զիրենք կշտացուց, որ 5000
հոգի էին, կնիկներն ու տղաքը չհամրելով: Ժո-
ղովուրդն աս որ տեսաւ, ճշմարիտ մարգարէն աս
է ըսելով ուզեց զինքը թագաւոր ընել: Բայց
Յիսուս աճապարեց շուտ մ'առաքեալները նա-
գրաւ ճամբեց, ինքն ալ ժողովուրդը ձգեց լեռան
վրայ ելաւ աղօթելու: †

Հ. Պիշերն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Առաքեալները ծովին մէջ ալէկոծու-
թեան բռնուելով, Յիսուս գիշերը ծովուն
վրայէն քայելով իրենց կ'երթար: Առաքեալք

իսկզբան առերեւոյթ տեսիլք մը կարծեցին, բայց
Յիսուս ինք ըլլալն իմացուց. Պետրոս հրաման
առնելով ծովու վրայէն Յիսուսի կու գար. ճամ-
բան խղճուելու մօտ եղաւ նէ՛ Յիսուս անոր
ձեռքէն բռնեց ու մէկտեղ նաւ մտան ու կա-
սիառնաում գացին:

Ն Ա Տ Ա Ի Ա Ճ Պ .

Քրիստոսի քարոզութեան երրորդ սարիւն եւ
երրորդ զատիկը:

Հ. Յիսուս ի՞նչ առթով մեղաց էութիւնք
վարդապետեց:

Պ. Յիսուս կասիառնաումէն զատկի տօնին
պատճառաւ Երուսաղէմ գնաց: Հոս Փարիսեցի-
ներէն ամբաստանութիւն լսեց առաքելոց վրայ,
որ առանց իրենց ձեռքը լուալու հաց կ'ուտեն:
Յիսուս անոնց աւելորդապաշտութիւնն երեսը
զարնելով՝ սորվեցուց որ միայն մարդուն սրտէն
ելած պղծութիւնն ու շարութիւնները զինքը
կը պղծեն:

Հ. Յիսուս քանանացի կնկան ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս Տիրոսի ու Սիդոնի կողմերը
գացած ըլլալով, հոն քանանացի կնոջ աղաչան-
քին լսելով, անոր խոնարհութեանն ու մեծ վրա-
տահութեան համար, այսահար աղջիկը սատա-
նային ձեռքէն ազատեց:

Հ. Յիսուս Տիրոսէն ուր գնաց եւ ինչեր
գործեց:

Պ. Յիսուս Տիւրոսէն Քալիլիայի ծովուն քովերը գնաց, եւ հոն խուլ ու համր մարդ մը բժշկեց: — Ասկէ ետքը հոն լեռ մ'ելաւ ու քովը ժողովուած բազմութեան մէջէն կաղերը, կոյրերն ու ամէն տեսակ հիւանդութիւն ունեցողները բժշկեց:

Հ. Արկրորդ անգամ ի՞նչպէս ժողովուրդը կշտացուց եւ ուրիշ ի՞նչ հրաշք գործեց:

Պ. Դամանակն ուշացած ըլլալով հոս երկրորդ անգամ եօթը հացով ու քիչ ձուկով 4000 հոգի կերակրեց, կնիկներն ու տղաքն չհաշուելով: — Ժողովուրդը խաւրելէն ետքը աշակերտաց հետ նաւ մտաւ ու Քաղմանունեայ կողմերը գնաց: Հոս առջեւը կոյր մը բերին, որուն աչքերուն թուք քսելով ու ձեռքը վրան դնելով բացաւ, ու պատուիրեց որ մէկուն չպատմէ:

Հ. Յիսուս Պետրոս առաքեալն երբ եկեղեցւոյ գլուխ դրաւ:

Պ. Յիսուս Աեսարեայ Փիլիպպեայ կողմերը գալով հոն առաքելոց հարցուց թէ իրենք զով կը կարծեն զինքը. Պետրոս անոր քրիստոս Արդի Աստուծոյ ըլլալը խոստովանելով՝ Յիսուս անոր երանի տուաւ ու զինքն իր եկեղեցւոյն գլուխ եւ իր փոխանորդն ըրաւ:

Հ. Յիսուս երբ եւ ի՞նչպէս այլակերպեցաւ:

Պ. Յիսուս զՊետրոս եկեղեցւոյ գլուխ դնելէն վեց օր ետքը Պետրոս, Յակոբոս ու Յովհաննէս առաքեալներուն հետ (Թաբօր) լեռն

ելաւ աղօթելու: Հոն մէկէն երեսը փոխուեցաւ,
լուսաւոր կերպարանք մ'առաւ, Մովսէս ու Եղիա
երեւցան ու հետը խօսեցան: Յիսուս պատուի-
րեց առաքեալներուն որ իրենց տեսածը մէկուն
չպատմեն մինչեւ որ յարութիւն առնէ: X

Հ. Առնէն իջած ատեն ի՞նչ բան պա-
տահեցաւ:

Պ. Առնէն իջած ատեն՝ Յիսուսի դիմա-
ցը մեծ բազմութիւն մ'ելաւ: Մէջերնէն մէկը
կ'ազաչէր որ ողորմի իր մէկհատիկ որդւոյն, որ
լուսնոտ էր ու սատանայէն չարաչար կը տան-
ջուէր. Առաքելոց բերի, ըսաւ, բայց չկրցան
բժշկել: Յիսուս թէ իր որդւոյն ու թէ առա-
քեալներուն թերահաւատութիւնը յանդիմանե-
լէն ետեւ, տղան առջեւը բերել տուաւ, ազա-
տեց ու կատարեալ առողջացուց:

Հ. Յիսուս ի՞նչ ճամբով սովորական տուր-
քը վճարել տուաւ:

Պ. Կափառնաւմ եկան նէ, սովորական
տուրքը վճարելու համար՝ Պետրոս առաքելը
խրկեց որ երթայ ծով կարթ նետէ, առջի
բռնած ձկան բերանը բանայ, ելած ստակն ի-
րենց երկուքին համար վճարէ:

Հ. Յիսուս գլխաւորութեան առթիւ ի՞նչ
խրատներ աւանդեց:

Պ. Երբոր առաքեալներուն մէջ խնդիր ե-
լաւ թէ մէջերնէն ով է մեծ, Յիսուս զիրենք
խրատեց, ըսելով՝ թէ Մէջերնէդ գլխաւոր ըլ-
լողն՝ ինք զինքը ամէնէն պղտիկ սեպէ: Աս առ-

Թով միանգամայն գայթակղութեան քննչափ
 մնասակար բան ըլլալը յայտնեց: Եղբայրական
 յանդիմանութեան վրայ ալ խօսք բացուելով՝
 Պետրոս առաքեալին հարցմանը թէ քանի ան-
 գամ պէտք է ներել, պատասխան տուաւ թէ
 միշտ ներելու է: †

Է. Յիսուս տասը բորոտներն ո՞ւր եւ ի՞նչ
 պէս բժշկեց:

Պ. Յիսուս Երուսաղէմ գացած ատեն, եր-
 բոր Սամարիայի ու Գալիլիայի մէջէն կ'անցնէր,
 դիմացը տասը բորոտ ելան, ու կ'աղաչէին որ ի-
 րենց ողորմի: Յիսուս օրինաց համեմատ իրենց
 հրամայեց որ իրենք զիրենք երթան քահանային
 ցուցընեն: Գացին ցուցուցին ու բժշկուեցան:

Է. Փարիսեցիք Յիսուսի դէմ ի՞նչ մտա-
 ծեցին:

Պ. Յիսուս տաղավարահարաց տօնին վեր-
 ջին օրերը տաճար գալով, սկսաւ ժողովրդեան
 վարդապետել: Ժողովուրդն անոր վարդապե-
 տութեանց վրայ կը զարմանար. բայց Փարիսե-
 ցիք վրան կը նախանձէին, անոր համար ալ շատ
 հնարքներ կը մտածէին որ զինքը մեռցընեն,
 բայց անոնցմէ մէկն ալ չյաջողեցաւ:

Է. Յիսուս ի ծնէ կոչրն ի՞նչպէս բժշկեց:

Պ. Յիսուս տաճարէն երթալու ատեն՝ ի
 ծնէ կուրի մը հանդիպեցաւ: Յիսուս գետինը
 թքաւ՝ կաւ շինեց կուրին աչացը քսեց ու պա-
 տուիրեց որ Սելուլամայ աւաղանը լուացուի. կոչրը
 գնաց լուացուեցաւ եւ աչուրները բացուեցան:

Հ. Յիսուսի 72 աշկերտներն ի՞նչ գործեցին:

Պ. Յիսուս 12 առաքելներէն զատ 72 աշակերտ ալ ընտրած էր, ու զիրենք երկ'երկու խրկած էր ան քաղաքներն ու գեղերը պտըտելու, ուր որ ինքն ալ ետքէն պիտի հանդիպէր: Ասոնք շատ ատենէ ետքն եկան ուրախութեամբ Յիսուսի պատմեցին, որ իր անուամբը սատանաներն իրենց կը հնազանդին: Յիսուս զիրենք խրատեց որ անոր համար միայն ուրախանան, որ իրենց անունն երկինքը գրուած է:

Հ. Յիսուս աղօթք ընելու վրայ ի՞նչ խօսեցաւ:

Պ. Յիսուս առանձին տեղ մ'աղօթելէն ետքը, իր աշկերտներէն մէկը խնդրեց որ իրենց աղօթք ընել սորվեցընէ: Ինքն ալ աս առժույճայր ձեռք սորվեցուց, եւ աղօթքի վրայ զանազան բաներ վարդապետեց: Նախ ըսաւ պէտք ենք զԱստուած մեր հայրը կանչել եւ անոր մեծ վըստահութիւն ունենալ. երկրորդ թէ զամէնքն ալ աս Հօր որդւոց պէս պիտի սիրենք. թէ մեր աղօթքին մէջ, հոգեւոր բարիքէն զատ՝ մարմնաւոր բարիք ալ կրնանք խնդրել, միայն թէ անոնք Աստուծոյ փառաց ծառայեն:

Հ. Աղօթքի ու ապաշխարութեան նկատմամբ ի՞նչ օրինակներ բերաւ:

Պ. Ղապառաօրին ու այրի կնոջ առակները պատմելով՝ աղօթքի մէջ մեր ունենալու յարատեւութիւնը ցուցուց: Ապաշխարութեան վրայ

ալ զանազան օրինակներ բերաւ, որոնց գլխաւորն է անասակ սրբապետն օրինակը: Իսկ արծաթասէր Փարիսեցւոց՝ Ղազարոսին ու Տեճապան առակը պատմեց:

Հ. Հրեայք ինչո՞ւ ուզեցին զՅիսուս քարկոծել:

Պ. Արքոր Յիսուս նաւակատեաց տօնին օրերը տաճարին, Սրահ Սողոմոնի ըսուած տեղը կը պարտէր, հրեայք իր շորս դին պատեցին ու ըսին, եթէ Մեսիան ես, յայտնի ըսէ մեզի: Յիսուս պատասխանեց, Ես ըսի բայց դուք չէք հաւատար, վասն զի երկնաւոր Հօրս ոչխարներէն չէք. ես ու հայրս մէկ ենք: Հրեայք աս որ լսեցին մէկէն զինքը քարկոծել ուզեցին, Յիսուս զիրենք թողուց Յորդանանն անցաւ, ան կողմերը գնաց՝ ուր որ յառաջ Յովհաննէս կը մկրտէր:

Հ. Յիսուս Յորդանանու անդիի կողմերը ի՞նչ ըրաւ: Հարուստին ի՞նչ պատասխանեց:

Պ. Յիսուս Յորդանանու անդիի կողմերը գնաց նէ, շատ բազմութիւն իրեն կու գային: Նաեւ տղաք ալ կը բերէին զորոնք Յիսուս գիրկն առնելով կ'օրհնէր: Յիսուս նորէն Յորդանանէն ասդին Հրէաստանի սահմանն եկաւ նէ, հոն հարուստ մ'իրեն հարցուց թէ Յաւիտենական կեանքը ժառանգելու համար ի՞նչ ընեմ: Յիսուս, պատուիրանները պահէ ըսաւ: Եւ երբոր հարուստը պատասխանեց թէ Պղտիկուց ի վեր պահած եմ, Յիսուս ըսաւ. Եթէ կատարեալ կ'ուզես ըլլալ, հարստութիւնդ թող ու ետեւէս

եկուր: Աս խօսքիս հարուստը տրտմած գնաց:
Յիսուս մեծ սրտի ցաւով առաքեալներուն իմացուց՝ թէ ինչչափ դժուարին է արքայութիւն երթալ անոնց՝ որոնք իրենց յոյսն ընչից վրայ կը գնեն:

Հ. Յիսուս Փարիսեցւոց փառասիրութիւնն ինչպէս խայտառակեց:

Պ. Յիսուս անգամ մ'ալ Փարիսեցւոց եւ անոնց նման կեղծաւորներուն փառասիրութիւնը յանդիմանելու համար, Փարիսեցւոյն ու մաքսաւորին օրինակը բերաւ, որոնցմէ առջինն իր հպարտութեան համար դատապարտուեցաւ, ու երկրորդն իր խոնարհութեամբն արդարացաւ:

Հ. Ղազարոս ո՞վ է եւ ինչպէս յարութիւն առաւ:

Պ. Ղազարոս Յիսուսի բարեկամն էր. Յիսուս երբ որ Յորդանանու կողմերն էր, Ղազարոս ծանր հիւանդանալով անոր Մարիամ ու Մարթա քոյրերը Յիսուսի իմացուցին, որ իրենց եղբայրն հիւանդ է: Յիսուս երկու օր մ'ալ հոն ուշանալէն ետքն ելաւ առաքեալներուն հետ բեթանիա եկաւ Ղազարոսի տունը, որն որ չորս օր յառաջ մեռած ու թաղուած էր: Յիսուս զիրենք մխիթարելէն ու յուսացընելէն ետեւ, գերեզման գնաց, ու Ղազարոսը դուրս կանչեց, որն որ պատանքովն ելաւ կեցաւ: Աս առթով շատերը դարձան. բայց Փարիսեցիք քահանայապետներուն հետ խորհուրդ ըրին որ զՅիսուս բռնեն մեռցընեն:

Հ. Յիսուս՝ Չեբեղեայ որդւոց մայրն ի՞նչ պէս խրատեց:

Պ. Յիսուս քիչ մ'ատեն Նփրայիմ կենայէն ետեւ, Երուսաղէմ դարձած ատեն ճամբան Սողոմէ՝ Չեբեղեայ որդւոց մայրը՝ իր որդիքներէն դրդուած՝ Յիսուսէն խնդրեց որ թագաւոր ըլլայ նէ՝ իր երկու որդիքը զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս՝ աջ ու ձախ դին նստեցընէ: Յիսուս իրենց սորվեցուց որ իր թագաւորութեան (եկեղեցւոյն) մէջ իշխելը՝ չարչարանք քաշելու, ներդութեանց համբերելու վրայ կայացեալ է:

Հ. Արիքովի կոյրին, Չակքէոսի ու Քարտիմէոսի Յիսուս ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Նամբան յառաջ տանելով Նրիքովի մէջ մուրացիկ կոյր մը բժշկեց: Աս առթով բազմութիւնը ժողովուեցաւ: Չակքէոս մաքսապետն ալ զՅիսուս տեսնել ուզելով՝ հասակին կարճութեանը համար ծառ մ'ելած էր. Յիսուս անոր Չակքէ վար իջիր, այս գիշեր քուտունդ եմ, ըսաւ. Չակքէոս զինքն ուրախութեամբ ընդունեցաւ եւ խոստացաւ որ իր ընչից կէսն աղքատաց տայ: — Յիսուս Նրիքովէն ելլելու ատեն՝ Քարտիմէոս կոյրը մէկ ուրիշ կոյր մուրացկանի հետ բժշկեց:

Հ. Յիսուս Միմոն բորոտին տունը կերակուր կերած ատեն ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Յիսուս զատկի տօնէն վեց օր յառաջ Քեթանիա եկաւ. հոն Միմոն անունով բորոտ մը՝ որ քիչ մը յառաջ Յիսուսէն բժշկուած էր,

զինքն առաքեալներուն հետ սեղանի հրաւիրեց. հրաւիրեալներուն մէկն ալ Ղազարն էր, որուն Մարթա քոյրը սեղանին կը ծառայէր. իսկ Մարիամ քոյրը Յիսուսի ոտքն ազնիւ եղով օծեց ու գլխի մազերովը սրբեց չորցուց. եղին աւելցածն ալ գլուխը թափեց: Յուդա Իսկարիովտացին ըսաւ. Մեղք այնչափ եղին, կրնար ծախուիլ ու գինն աղքատաց ողորմութիւն տրուիլ: Յիսուս ասորինչ հոգւով ըսած ըլլալը գիտնալով, ըսաւ. Ինք աղէկ գործք ըրաւ. աղքատներն ամէն ատեն ձեզի հետ են, բայց ես միշտ ձեր հետը չեմ: — Հրեայք Յիսուսի Բեթանիա ըլլալն իմացան նէ՛ հոն վազեցին, որպէս զի թէ՛ զինքն ու թէ՛ զՂազար տեսնեն: Անոր համար քահանայապետները մտածեցին որ զՂազարոս ալ մեռցընեն, վասն զի անոր պատճառաւը շատերը Յիսուսի կը հաւատային:

Հ. Յիսուս Երուսաղէմ ի՞նչպէս մտաւ ու հոն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուս երկրորդ օրն առաքեալներուն հետ Երուսաղէմ գալու ճամբայ ելաւ: Չիթենեաց լեռան մօտ Բեթիադէ գեղը մտեցաւ նէ, աշկերտներէն երկուքը խրկեց որ դիմացի գեղն երթան ու հոն կապուած էշը քակեն բերեն: Անոնք գացին ու բերին եւ զՅիսուս հեծցուցած սկսան Երուսաղէմ գալ: Երուսաղէմ մտած ատեն ժողովուրդն արմաւենւոյ ու ձիթենւոյ ճիւղեր առած զինքը դիմաւորելու եկան, եւ Ոգոսմանոս որ Գոս յանուան Տեառն, Ռաֆաւոս Իսրայելի կը կան-

էին: Փարիսեցիք աս եղածները տեսնելով կատա-
ղած իրարու կ'ըսէին, բան մը չկրցանք ընել.
բոլոր աշխարհք անոր ետեւէն գնաց:

Հ. Յիսուս Երուսաղեմայ տաճարն ի՞նչ
ըրաւ:

Պ. Յիսուս Երուսաղէմ մտաւ նէ, շիտակ
տաճար գնաց եւ հոնկէ վաճառականներն ու
գնողները դուրս վարնտեց: Հոն իրեն եկող կոյ-
րերն ու կաղերը բժշկեց, եւ սկսաւ իրենց վար-
դապետել. իրիկունը Բեթանիա գնաց:

Հ. Յիսուս երկրորդ օրն ո՞ւր գնաց եւ
ի՞նչ գործեց:

Պ. Յիսուս երկրորդ օրն առտու նորէն
Երուսաղէմ դարձած ատեն՝ անօթենալով, ճամ-
բուն վրայի թղենիէն ուղեց քիչ մ'ուտել, եւ
վրան տերեւէն զատ բան մը չգտնալով՝ ծառն
անիծեց, որ շուտ մը չորցաւ. եւ անցաւ տաճար
գնաց ու հոն քահանայապետներուն, դպիրնե-
րուն անհաւատութիւնը, եւ ասոր համար ալ
իրենց Աստուծոյ երեսէն ձգուած ըլլալն այլ եւ
այլ առակներով ցուցուց: Վարձեալ ժողովըր-
դեան խրատ տուաւ՝ որ դպրաց ու Փարիսեցւոց
կեղծաւորութենէն զգուշանան. անոնց վայ տուաւ
ու Երուսաղեմի կործանումը մարդարեւացաւ:

Հ. Յիսուս իր երկրորդ գալուստն ի՞նչ
առակներով նկարագրեց:

Պ. Յիսուս քաւրը կոսանաց ու քանդակա-
գոյց ծառային առակները պատմելով զիրենք
խրատեց որ իր աշխարհքս դատելու համար գա-

լուն միշտ պատրաստ ըլլան, եւ աս փառաւոր
երկրորդ գալուստը տեղն ի տեղը ստորագրեց :
— Այսպէս Յիսուս կէսօրները տաճարին մէջ
կը սորվեցընէր ու գիշերները Չիթենեաց լեռը
կ'երթար, կը հանդէսէր. մինչեւ որ իր աշխարհ-
քէս փոխուելուն ժամանակը հասար :

Է. Քահանայապետները զՅիսուս մեռ-
ցընելու համար ի՞նչ խորհուրդ ըրին :

Պ. Քահանայապետներն ու դպիրները,
զատկէն երկու օր յառաջ ժողովրդեան ծերե-
րուն հետ Ապիաիա քահանայապետին տունը
ժողովուելով՝ որոշեցին որ զՅիսուս մեռցընեն.
բայց աս տօնին օրերը չըլլայ, կ'ըսէին, որպէս զի
խռովութիւն մը չելլէ :

Ը. Յուդա՝ քահանայապետաց խորհրդոյն
ի՞նչպէս գործակից դաճուեցաւ :

Պ. Յուդա Իսկարիովտացին՝ քահանայա-
պետաց խորհրդոյն ատեն եկաւ իրենց ըսաւ.
Ինձի ի՞նչ կու տար եթէ զՅիսուս ձեզի մատ-
նեմ նէ : Անոնք ալ 30 արծաթ խոստացան :
Յուդա յանձն առաւ եւ նոյն ատենէն զՅիսուս
մատնելու առիթ կը փնտռէր :

Ը. Յիսուս զատկական գառնն ո՞ւր կերաւ :
Սեղանի վրայ ի՞նչ ըրաւ :

Պ. Յիսուս զատկական գառնն ուտելու
համար զՊետրոս եւ զՅովհաննէս քաղաք մար-
դու մը խաւրեց, որ անոր տան վերնատան մէջ
սեղանը պատրաստեն : Անոնք ալ գացին պա-
տրաստեցին : Իրիկուան դէմ Յիսուս առաքեալ-

ներուն հետ նոյն վերնատունը գնաց նստաւ,
 զատկական գառնն ուտելու: Ուտելու ատեն
 Յիսուս սեղանէն ելաւ ու առաքելոց ոտքը
 լուաց:

Հ. Յիսուս Հաղորդութեան խորհուրդն
 ի՞նչպէս հաստատեց:

Պ. Յիսուս առաքելոց ոտքը լուալէն ետեւ
 նորէն սեղան նստաւ: Աերած ատեննին սեղանի
 վրայի հացէն առաւ, աչուրներն երկինք վերցուց
 գոհացաւ, կտրեց, աշակերտաց տուաւ ըսելով՝
 Առէ՛ք կերայ՛ք, այս է ճարճին ի՛մ: Նոյնպէս բաժակն
 առաւ գոհացաւ եւ աշակերտաց տուաւ ըսելով՝
 Արժէ՛ք է դճանէ մօենե՛քին, այդ է արեւն ի՛մ: Եւ
 պատուիրեց որ իր մահուան յիշատակին համար
 աս խորհուրդը միշտ կատարեն:

Հ. Յիսուս, զՅուդա կրցաւ շահիլ:

Պ. Յիսուս, զՅուդա շահելու համար անոնց
 իմացուց որ իրենցմէ մէկը զինքը պիտ'որ մատնէ:
 Առաքեալք շատ խռովեցան ու կը հարցընէին.
 Արդեօք ես եմ: Յուդա ալ յանդգնութեամբ
 հարցուց թէ, Արդեօք ես եմ, վարդապետ: Յի-
 սուս ալ, Գուն ես, ըսաւ: Բայց Յուդա չզղջաց:
 Յիսուս զինքը ճամբեց ըսելով՝ Ինչ պիտի ընես
 նէ՛ գնա՛ ըրէ: Առաքեալք ասկէ բան մը չհաս-
 կրցան. արկղն ինք կրելուն՝ կարծեցին որ գնելու
 կամ աղքատաց բան մը տալու խրկեց: — Յու-
 դա երթալէն ետեւ Յիսուս աշակերտաց բոլոր
 իր գլուխը գալիքները պատմեց ու երկայն խրատ
 մը տուաւ, ու գլխաւորաբար յանձնեց որ իրար

սիրեն: Ասկէ ետքը սեղանն օրհնեց ու դէպ ի
Չիթենեաց լեռը ճամբայ ելան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ս Գ .

ՅԻՍՈՒՍԻ ՉԱՐՉԱՐՈՒԵԼԷՆ ՈՒ ՄԵՌՆԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆԵԼԸ

Հ. Յիսուս Գեթսեմանի պարտեզին մէջ
ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Չիթենեաց լեռան ոտքը Գեթսեմանի
անունով գեղ մը կար, պղտիկ պարտեզով մը.
Յիսուս առաքելոց հետ աս պարտէզը մտաւ եւ
ղիբենք հոն թողուց, ու ապսպրեց որ աղօթք
ընեն: Իսկ ինք զՊետրոս, զՅովհաննէս եւ զՅա-
կոբոս առաքեալները հետն առած պարտեզին
աւելի ներսի կողմերը գնաց: Քիչ մը ետքն անոնք
ալ հոն թող տալով՝ ինք քարընկէց մը հեռու
գնաց ու աղօթքի կեցաւ:

Հ. Յիսուս աղօթքի ատեն ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Աղօթքի ատեն երեք անգամ առա-
քեալներուն այցելութիւն ըրաւ եւ երեք ան-
գամ ալ զղիբենք քնոյ մէջ գտաւ: Աերջին ան-
գամ անոնց եկաւ ու իր թշնամիներուն ձեռքը
մատնուելու ատենը հասած ըլլալն իմացուց:

Հ. Յիսուս ի՞նչպէս մատնուեցաւ ու բռն-
նուեցաւ:

Պ. Յիսուսի առաքելոց խօսած ատեն՝ Յու-
դա խել մը բաղմուժիւն հետն առած՝ լապտեր-
ներով, ջահերով, սրերով ու բրերով պարտէզ
մտաւ եւ ուղղակի Յիսուսի գնաց, զինքը բա-

րեւեց. Ա՛ղջ լեր, վա՛րդապետ ըսելով պագաւ:
 Յիսուս սիրոյ հայեցուածով մը. Ը՛նկեր, ըսաւ,
 ինչո՞ւ եկար. զԱրդի մարդոյ պագնելով կը մատ-
 նեա: Ետքը բազմութեան առջեւը գնաց եւ իր
 Յիսուս Նազովրեցի ըլլալն անոնց յայտնեց: Աս
 որ լսեցին ամէնքն ալ ետեւ ետեւ երթալով՝ գե-
 տինը զարնուեցան: Թէ որ զիս կ'ուզէք, ըսաւ
 Յիսուս, զասոնք (առաքեալները) թող տուէք:
 Առաքեալք Յիսուսէն խնդրեցին որ թշնամիները
 սրով զարնեն. եւ Պետրոս մէկէն Մաղքոսի աջ
 ականջը զարկաւ կտրեց: Յիսուս Պետրոսի ըսելէն
 ետեւ թէ՛ Սուրդ պատեանը խոթէ, Մաղքոսի
 ականջը բժշկեց ու թողուց որ զինքը կապեն.
 առաքեալք նոյն ատեն զինքը թողուցին ու
 փախան:

Հ. Հրեայք զՅիսուս բռնեցին ի՞նչ ըրին:

Պ. Հրեայք զՅիսուս բռնեցին նախ Աննա
 քահանայապետին տարին, ուր Յիսուս իր տուած
 համեստ պատասխանին համար ծառաներէն մէ-
 կէն ապտակ մ'ընդունեցաւ: Աննա զՅիսուս կա-
 պած՝ Վայիափա քահանայապետին խրկեց: Հոս
 ալ Յիսուս սուտ վկաներէն զըսպարտութիւն
 կրելով լուռ կեցաւ, եւ ինք զինք Քրիստոս Արդի
 Աստուծոյ խոստովանելով՝ մահապարտութեան
 վճիռն ընդունեցաւ. եւ ամէն տեսակ չարչարանք
 ու թշնամանք կրեց:

Հ. Պետրոս զՅիսուս ի՞նչպէս ուրացաւ:

Պ. Յիսուս նոյն գիշերը քահանայապետին
 առջին քննուած ատեն, Պետրոս դուրսը սրահին

մէջ զՅիսուս երեք անգամ ուրացաւ: Յիսուս
ան սրահը մտած ատեն՝ անոր երեսը նայեցաւ.
Պետրոս զղջաց, դուրս ելաւ սկսաւ դառնա-
պէս լալ:

Հ. Յուդա ի՞նչ վախճան ունեցաւ:

Պ. Յուդա՝ Յիսուսի մահուան դատապար-
տուելուն լուրն առաւ նէ, բրածին վրայ զղջաց,
զՅիսուս ազատելու համար ուղեց ամէն միջոց ի
գործ դնել. բայց երբոր չյաջողեցաւ յուսահա-
տեցաւ ու ինք զինք կախեց:

Հ. Յիսուս՝ Նայիափայէն ո՞ր խրկուեցաւ
եւ ի՞նչ եղաւ:

Պ. Յիսուս Նայիափայէն կապուած Պիղա-
տոսի խրկուեցաւ: Պիղատոս Յիսուսի զանազան
հարցումներ ընելով՝ անմեղ ըլլալը ճանչցաւ. ու
Հրեաներէն անոր Պալիլիացի ըլլալը լսեց նէ,
բռնեց Հերովդեսի՝ ան տեղւոյն չորրորդապետին
խրկեց, որ զատկի տօնին պատճառաւ Երուսա-
ղէմ եկած էր: Հերովդէս Յիսուսի վրայ շատ
բաներ լսած ըլլալով՝ զինքը մէյ մը տեսնել
կ'ուզէր, յուսալով որ իր առջեւն ալ հրաշք
մը կը գործէ: Յիսուս անոր բրած հարցմանցն
ամենեւին պատասխան չտալուն համար Հերով-
դեսէն արհամարհուեցաւ ու նորէն Պիղատոսի
խրկուեցաւ:

Հ. Պիղատոս զՅիսուս ազատելու համար
ի՞նչ ըրաւ. ի՞նչպէս մահուան դատապարտեց:

Պ. Հրեայք, ամէն տարի զատկի տօնին
բանտարկեալ մ'ազատելու սովորութիւն ունէին:

Արդ Պիղատոս աս առթով ուղեց զՅիսուս անոնց
 ձեռքէն աղատել. եւ անոր անմեղութիւնն իրենց
 առջեւը դնելէն ետքը, հարցուց իրենց Չով
 կ'ուզէք որ աղատ թողում զՔարաբբա՞ խռովա-
 րարն ու մարդասպանը, չէ՞ նէ զՅիսուս Նազո-
 վրեցի: Քահանայապետներէն ու ծերերէն գրո-
 գուած ամէնքը մէկ բերան պոռացին որ զՔա-
 րաբբա արձակէ: Պիղատոս հարցուց թէ զՅի-
 սուս ի՞նչ ընեմ: Անոնք ալ խաչ հանէ, խաչ
 հանէ, պոռացին. Պիղատոս անսալով՝ զՔարաբբա
 արձակեց եւ զՅիսուս ձաղկելու խրկեց, յուսա-
 լով թէ անով իրենց միտքը փոխուի: Կսկ զի-
 նուորները զՅիսուս առին ու աղէկ մը ծեծեցին
 եւ արեան մէջ թաթխած նորէն Պիղատոսի տա-
 րին, որ խղճալով զինքը նորէն ժողովրդեան ցու-
 ցուց ըսելով՝ Ահա ձեր թագաւորը, կը խոստո-
 վանիմ որ վրան յանցանք մը գտած չեմ: Քայց
 անոնք խղճալու տեղ, աւելի եւս կատղեցան ու
 խաչ հանէ կը կանչէին: Պիղատոս տեսնելով որ
 ան ճար չկայ, ձեռուրները լուաց եւ զՅիսուս
 անոնց ձեռքը տուաւ որ խաչեն:

Հ. Հրեայք զՅիսուս ի՞նչպէս խաչեցին:

Պ. Օհնուորք՝ Յիսուսի վրայէն կարմիր
 վերարկուն մէկդի առին ու խաչն ուսը տուած՝
 Երուսաղեմի փողոցներէն անցընելով՝ Գողգոթա
 տարին: Յիսուս՝ ծանր խաչին տակ ճնշուած ըլ-
 լալով՝ զՍիմոն Նիւրենացի բռնադատեցին որ խաչը
 տանելու իրեն օգնէ: Գողգոթա լեռան ոտքը
 լեղւով խառն գինի տուին որ խմէ. բայց Յիսուս

չիմեց: Աերջապէս լեռան վրայ հանեցին ու խա-
չեցին. իր աջ ու ձախ կողմը մէյակէկ չարագործ
ալ մէկտեղ:

Է. Յիսուս խաչին վրայ եղած ատեն ինչեր
պատահեցան:

Պ. Յիսուս խաչին վրայ խաչահանուաց
համար աղօթք ըրաւ: Պիղատոս անոր խաչին
վրայ դնել տուաւ աս խօսքերը. Յիսուս Նազո-
վրեցի Թագաւոր Հրէից: Կսկ զինուորները Յի-
սուսի զգեստներն իրենց մէջ բաժնեցին: Անկէ
ետքը խաչին վրայ մնացած ատեն, քահանայա-
պետք ու դպիրք եւ նոյն իսկ զինուորք զինքը
ծաղը կ'ընէին. բայց չարագործներէն մէկը Յի-
սուսի աղաչելով որ զինքն արքայութեան մէջ
յիշէ. Յիսուս իրեն ըսաւ. Այսօր հետս դրախտը
պիտ'որ ըլլաս:

Ը. Յիսուս խաչին վրայէն Ս. Աստուա-
ծածնայ ի՞նչ ըրաւ:

Պ. Յիսուսի մայրը Ս. Աստուածածին, Յով-
հաննէս սիրելի աշակերտին հետ խաչին ոտքը
կը կենար, եւ բոլոր չարչարանաց ատեն միշտ
մօտ էր: Յիսուս աչուրները մօրը դարձուցած՝
զՅովհաննէս ցուցուց, ըսելով՝ Ահա քու որդիդ.
ետքը Յովհաննէսի նայելով եւ զՍ. Աստուածա-
ծին ցուցընելով՝ Ահա մայրդ ըսաւ: — Աս ատե-
նէն Յովհաննէս զՍ. Աստուածածին կը հողար:

Է. Յիսուս խաչի վրայ ի՞նչպէս հողին
աւանդեց:

Պ. Յիսուս խաչ ելլելէն երեք ժամ ետքը

կէսօրը երկինքը մթնցաւ, բոլոր երկիրը խաւար պատեց: Յիսուս բարձր ձայնիւ կանչեց. Աստուած իմ Աստուած իմ ինչո՞ւ զիս թող տուիր: Քիչ մը ետքը՝ Ծարաւի եմ, պռուաց, իրեն լեզուով խառն քացախ մատուցին: Յիսուս ճաշակելէն ետքը՝ Ամենայն ինչ կատարեալ է ըսաւ. եւ ետքէն բարձր ձայնիւ՝ Հայր հոգիս ձեռքդ կը յանձնեմ, կանչեց ու գլուխը ծռելով՝ հոգին աւանդեց:

Հ. Յիսուսի մահուանը վրայ ի՞նչ հետեւեցաւ:

Պ. Յիսուսի մահուանը վրայ մէկէն երկիրը շարժեցաւ, քարերը ճաթեցան, դերեղմանները բացուեցան ու տաճարին վարագոյրը վերէն ի վար ինք իրեն պատուեցաւ: Հոն կեցող հարիւրապետն աս տեսնելով վկայեց, որ Արդարեւ Աստուծոյ որդի էր:

Հ. Յիսուսի մեռնելէն ետքն ի՞նչ եղաւ:

Պ. Հրեայք՝ որովհետեւ ուրբաթ էր, որպէս զի չըլլայ թէ անոնց մարմինները մինչեւ շաբաթ խաչի վրայ մնան, Պիղատոսէն հրաման առնելով երկու չարագործաց ծնկուրները խորտակեցին, բաց ի Յիսուսէն, որովհետեւ արդէն մեռեր էր. միայն զինուորներէն մէկն ապահով ըլլալու համար՝ տիգով անոր կողը խոցեց եւ անմիջապէս արիւն ու ջուր վաղեց:

Հ. Յիսուսի թաղումն ի՞նչպէս եղաւ:

Պ. Յիսուսի թաղումն այսպէս եղաւ. Յովսէփ Արիմաթացի՝ Պիղատոսէն հրաման ընդունելով՝ Նիկողեմոսի հետ Քրիստոսի մարմինը խա-

չէն առաւ խնկեց, պատեց ու մօտ պարտեղի մը
մէջ գերեզման դրաւ: Քահանայապետներն ալ
զգուշութեան համար գերեզմանին քով պահա-
պան զինուոր կեցուցին:

Ք Լ Ո Ւ Խ Փ.

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԱՌԱՔԵԼՈՑ
ՔԱՐՈՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Յիսուս ի՞նչպէս յարութիւն առաւ ու
ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Արկրորդ օրը լուսըննալու մօտերը մեծ
դեմնաշարժ եղաւ, երկինքէն հրեշտակ իջաւ
գերեզմանին բերանը դրուած քարը մէկդի ա-
ռաւ, մըան նստաւ: Պահապաններն իրենց վախէն
ելան փախան: Յիսուս փառաւորապէս գերեզ-
մանէն դուրս ելաւ: Աւրիշ ննջեցելոց մարմին-
ներն ալ կենդանացան, իրենց գերեզմանէն ելան
ու Երուսաղէմ շատերուն երեւցան:

Հ. Իւզաբեր կանայք գերեզման եկան
ի՞նչ ըրին, եւ ի՞նչ տեսան:

Պ. Քանի մը բարեպաշտ կանայք ալ
առտուանց կանուխ գերեզման եկան՝ որ Յի-
սուսի մարմինն ազնիւ խնկով ու անուշահոտ
իւղով օձեն: Բայց գերեզմանը բաց տեսնելով՝
զարմացան մնացին. ան ատեն հրեշտակներէն
մէկը Յիսուսի յարութիւն առնելն անոնց
ծանոյց ու զիրենք խաւրեց որ աշակերտաց ի-
մացընեն: ✕

Հ. Յիսուս Մագդաղենացւոյն եւ իւղարբերից ի՞նչպէս երեւցաւ:

Պ. Մարիամ Մագդաղենացին գերեզմանին մօտերը լալու ատեն, Յիսուս երեւցաւ ու ինք զինք յայտնեց: Ասկէ ետքն իւղարբեր կանանց ալ տեսնուեցաւ: Ասոնք եկան ու տեսածնին առաքելոց պատմեցին, բայց անոնք չհաւտացին: Բայց Պետրոս ու Յովհաննէս գացին եւ իրօք գերեզմանը դատարկ գտնելով՝ տրտմած ետ դարձան:

Հ. Յիսուսի յարութիւն առնելուն համբաւը տարածուեցաւ նէ՛քահանայապետք ի՞նչըրին:

Պ. Արբոր պահապան զինուորներն եկան Յիսուսի յարութիւն առնելը քաղաքը պատմեցին, քահանայապետները ծերերուն հետ խորհուրդընելով՝ նոյն զինուորները կանչեցին, իրենց ստակ տուին, որպէս զի ամէն կողմ ըսեն թէ գիշերը մեր քնացած ատեն աշկերտները զինքը գողցան: Անոնք ալ ստակն առին եւ նոյն սուտ համբաւն ամէն կողմ տարածեցին:

Հ. Յիսուս յարութենէն ետքն Եմմաւուս ի՞նչ կերպով երեւցաւ:

Պ. Յիսուս՝ յարութիւն առնելէն ետքն անձանօթ մարդու կերպարանքով երեւցաւ երկու աշակերտաց ալ որոնք Եմմաւուս գեղը կ'երթային: Երբոր հոն մօտեցան, անոնց աղաչելովն իրենց քով մնաց ու կերակրոյ ատեն հացն առաւ օրհնեց ու բաժնեց, ան ատեն զինքը ճանչցան. բայց

Յիսուս մէկէն աներեւոյթ եղաւ: Երկու աշկերտ-
ներն անմիջապէս ելան Երուսաղէմ դարձան:
Հոն առաքեալները ժողովուած գտան. Յիսուսի
երեւալը լսեցին նէ իրենք ալ ճամբան ու Եմ-
մաւուս պատահածը պատմեցին: ✕

Հ. Աոյն իրիկուն առաքելոց ի՞նչպէս ե-
րեւցաւ, եւ ի՞նչ իշխանութիւն տուաւ:

Պ. Աոյն իրիկուն առաքեալները Գոյ դռնե-
րով մէկտեղ գտնուած ատեննին՝ Յիսուս անոնց
մէջ եկաւ զիրենք ողջունեց. Ես եմ ըսաւ. անոնք
չէին կրնար հաւատալ: Յիսուս ուտելու բան
ուղեց. անոնք առջեւը խորված ձուկ ու քիչ մը
մեղր դրին: Յիսուս անոնցմէ կերաւ ու աւելցուկն
իրենց տուաւ: Ետքէն իրենց՝ մեղքերն արձակելու
իշխանութիւն ու փշելով Հոգին սուրբ տալէն ետ-
քը, բաժնուեցաւ գնաց:

Հ. Յիսուս Թովմայի երբ երեւցաւ:

Պ. Յիսուս առաքելոց երեւցած ատեն
Թովմաս հետերնին չէր. ետքէն երբոր պատմե-
ցին նէ, անիկայ Հաւտաց: Մինչեւ որ անոր ձեռ-
քի գամերուն տեղը չեմ տեսներ եւ ձեռօք ան
գամերուն տեղն ու կողը չեմ շօշափեր՝ չեմ
հաւտար, ըսաւ: Աւթ օր ետքը Թովմաս ալ մէկ-
տեղ եղած ատեն՝ Յիսուս առաքելոց նորէն ե-
րեւցաւ, ու Թովմասին անհաւատութիւնը յան-
դիմանեց եւ իր վերքերը շօշափել տուաւ:

Հ. Յիսուս ուրիշ որո՞նց երեւցաւ: ✕

Պ. Աւրիշ անգամ մ'ալ Յիսուս Տիբերեայ
ծովին քով երեւցաւ, երբոր աշկերտներէն ու-

մանք ձուկ որսալու գացեր էին: Հարցուց որ ուտելու բան մ'ունի՞ն, երբոր չէ ըսին, նաևուն աջ կողմը ուռկանը նետել տուաւ: Աս որ ըրին շատ ձուկ բռնեցին: Յովհաննէս ճանչցաւ անոր ով ըլլալը. Պետրոս երբ որ լսեց թէ քրիստոս է, ծով նետուեցաւ ու Յիսուսի եկաւ: Յամաք ելան նէ կրակի վրայ ձուկ մը տեսան քովն ալ հաց: Յիսուս ձկէն բերել տուաւ կերաւ իրենց ալ տուաւ որ ուտեն: — Ճաշելէն ետեւ Յիսուս Պետրոսի երեք անգամ հարցուց թէ ջինք կը սիրէ՞. երբոր Պետրոս երեք անգամ պատասխանեց թէ կը սիրեմ, Յիսուս զինք իր եկեղեցւոյն գլուխ դրաւ, եւ միանգամայն խաչի վրայ մեռնելիքն ակնարկեց: — Ասկէ զատ ուրիշ հեղ մ'ալ Գալիլիայի մէջ՝ 500 էն աւելի հաւատացելոց երեւցաւ:

Ը. Յիսուս յարութենէ ետքն երբ եւ ի՞նչպէս համբարձաւ:

Պ. Յիսուս յարութենէ ետքը 40 օրւան չափ առաքեալներուն երբեմն երբեմն երեւնալէն ու իրենց հետ խօսելէն ետեւ, Պենտեկոստէի տօնին մօտ վերջին անգամ մ'ալ երեւցաւ ու իրենց ապսպրեց որ Երուսաղեմէն չելլեն, մինչեւ որ խոստացած սուրբ Հոգին չընդունին: Ետքը զիրենք առաւ Չիթենեաց լեռը տարաւ, հոն զիրենք օրհնեց եւ սկսաւ իրենց աչաց առջեւն երկինք համբառնալ: Արևսաւոր ամպ մը զինք ծածկեց: Առաքեալք տրտում կեցած ատեն երկու հրեշտակք երեւցան ու անոնց քրիստոսի եր-

կրորդ գալուստն իմացուցին: Աս լսելով Երուսաղէմ դարձան, եւ վերնատուն մը ժողովուած աղօթք կ'ընէին:

Հ. Առաքելոց թիւն ի՞նչպէս լեցուեցաւ:

Պ. Պետրոս առաքելալը Յիսուսէն ընդունած հովուապետութեան պաշտօնն սկսաւ ի գործ դնել. իր խորհրդովը Յուդայի տեղ վիճակով Մատթիան ընտրուեցաւ:

Հ. Խոստացուած Հոգին սուրբ առաքելոց վրայ ի՞նչպէս իջաւ:

Պ. Համբարձումէն տասն օր ետքն երբոր տասուերկու առաքելք, քանի մը բարեպաշտ կանայք ու Ս. Աստուածածին վերնատան մէջ աղօթք կ'ընէին, յանկարծ Հոգին սուրբ սաստիկ հով փչելու ձայնով մը հրեղէն լեզուներու ձեւով վրանին իջաւ. եւ Հոգւով սրբով լեցուելով, սկսան զանազան լեզուներ խօսիլ: Ժողովուրդն աս ձայնէն հոն ժողովուած էին. եւ օտարազգիներն իրենց լեզուները լսելով՝ ոմանք կը զարմանային շատերն ալ գինովցեր են, կ'ըսէին: Պետրոս մէկալ առաքելոց հետ առջեւնին ելաւ ու ազդու ձառով մ'անոնց հասկըցուց որ խաչին վրայ չարչարուելով մեռնողը քրիստոսն էր: Ժողովուրդն աս լսելով զղջացին, ու կը հարցընէին թէ ի՞նչ ընենք: Ապա շխարեցէք ու մկրտուեցէք, ըսաւ: Իրեն խօսքին շատերն անսալով՝ մկրտուեցան, անանկ որ նոյն օրը շուրջ 3000 հոգի դարձան Յիսուսի աշակերտեցան:

Գ Լ Ո Ի Խ Ե .

ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՔԱՐՈՉԵԼՈՒ ՍԿՍԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ՊԵՏՐՈՍԻ ՈՒ ՊՕԼՈՍԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

(33—67)

Հ. Պետրոս առաքեալն ի՞նչ բժշկութիւններ ըրաւ :

Պ. Պետրոս առաքեալը Յովհաննեսի հետ տաճար մտած ատեն, ի թիւ կաշ մը դռան քով իրենցմէ ողորմութիւն ուղեց : Պետրոս դարձաւ ու ըսաւ . Ոսկի եւ արծաթ չունիմ, բայց ունեցածս կու տամ . Յիսուս նազովրեցւոյն անուամբն ել քալէ : Աս ըսելուն պէս կաղը ոտք ելաւ ու քալելու սկսաւ : Աս առթով 5000 հոգի դարձան : — Աւրիշ անգամ մ'ալ Վիզգա քաղաքն Նիկաս անունով անգամալոյժ մը բժշկեց : — Գարձեալ Յոբբէ քաղաքը Տաբեթա անունով բարեպաշտ կնիկ մը ողջընցուց, որուն վրայ շատերը դարձան :

Հ. Առաքեալք ի՞նչո՞ւ բանտ մտան եւ ի՞նչպէս ազատեցան :

Պ. Առաքեալք ամէն կողմն երթալով շարունակ հրաշքներ գործելով՝ հիւանդներ բժշկելով՝ մեռածներ ողջնցընելով ու քարոզութեամբ շատերը կը դարձընէին : Քահանայք եւ իրենց կողմնակիցներն ասոնց քարոզութեանը դէմ ըլլալով՝ անգամ մը ղիրենք բռնել ու բանտ դնել տուին : Բայց դիշերը Աստուծոյ կող-

մանէ հրեշտակ մ'եկաւ ու զիրենք բանտէն ազատեց: Ասոնք նորէն տաճար գացին ու աներկիւղ սկսան քարոզել:

Հ. Քահանայք աս որ տեսան ի՞նչ ըրին:

Պ. Քահանայք աս որ տեսան զիրենք ատեան կանչեցին ու աղէկ մը ծեծել տալէն ետեւ, ապսպրեցին որ մէյ մ'ալ Յիսուսի անուամբ չքարոզեն: Անոնք Քրիստոսի համար նախատուելնուն վրայ ուրախանալով՝ ելան գացին եւ առջինէն աւելի կը քարոզէին:

Հ. Առաջին քրիստոնեայք երուսաղեմի մէջ ի՞նչպէս կ'ապրէին:

Պ. Առաջին քրիստոնեայք երուսաղեմի մէջ շատ միաբան կ'ապրէին. միշտ առաքելոց քարոզութիւնները կը լսէին. մէկտեղ ժողովուած աղօթք կ'ընէին ու Հաղորդութեան Խորհրդոյն մասնակից կ'ըլլային: Ամէնքը մէկ սիրտ մէկ հոգի էին, իրենց ամէն բանն ալ հասարակաց էր: Հարուստներն ինչքերնին կը ծախէին ու ստակը առաքելոց կը բերէին կու տային, որ անոնք հաւատացելոց կարօտութեան համեմատ գործածեն: X

Հ. Անանիա ու Սափիրա ինչո՞ւ պատժուեցան:

Պ. Անանիա եւ իր կինը Սափիրան ալ իրենց ազարակը ծախեցին ու ստակին մէկ մասն իրենց պահեցին: Պետրոս առաքելալն ասոնց ըրած խաբէութիւնն իրենց երեսը զարկաւ ու ըսաւ. Աս խաբէական գործքով չէ թէ մարդ հապա զԱս-

տուած խաբել ուղեցիք: Աս խօսքին վրայ երկուքն ալ ինկան մեռան:

Հ. Հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքն ո՞վ կը հոգար:

Պ. Հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքն ի սկզբան առաքեալները կը հոգային. բայց երբոր հաւատացեալներն երթալով շատցան, ան ատեն առաքեալք ժողովք ըրին եւ հաւատացեալներուն մէջէն եօթը հոգի ընտրեցին սարկաւազանուամբ. որոնք անկէ ետքը հաւատացելոց մարմնաւոր պիտոյքը կը հոգային: †

Հ. Ստեփանոս ո՞վ է եւ ինչո՞ւ քարկոծուեցաւ:

Պ. Ստեփանոս եօթը սարկաւազներէն մէկն էր. ասիկայ շատ հրաշքներ կը գործէր եւ զՀրեաներն իրենց անհաւատութեան համար կը յանդիմանէր: Ասոնք մէկ եղան եւ վրան սուտ յանցանքներ ձգելով զինքը քարկոծեցին: Ստեփանոս մեռած ատենը զինքը քարկոծողներուն համար աղօթեց: Ասոր մեռնելուն գործակից էր նաեւ Սաւուղ:

Հ. Սաւուղ ո՞վ է եւ ի՞նչ կ'ընէր:

Պ. Սաւուղ (Պօղոս) քրիստոնեաները հալածողներէն մէկն էր, եւ քաղքէ քաղաք պտըտելով հաւատացեալները կը բռնէր ու բանտ կը դնէր:

Հ. Սաւուղ ի՞նչպէս դարձաւ:

Պ. Անգամ մը հաւատացեալները բռնելու ու Երուսաղէմ բերելու համար Գամասկոս

գացած ատեն ճամբան յանկարծ չորս դին սաս-
տիկ լոյս մը փայլատակելով՝ սարսափած գետինն
ինկաւ: Նոյն ատեն ձայն մ'ալ առաւ որ կ'ըսէր,
Սաւուղ, Սաւուղ զիս ինչո՞ւ կը հալածես. Ես
եմ Յիսուս Նազովրեցին: Երբոր Սաւուղ դողա-
լով հարցուց թէ Տէր ինչ կ'ուզես որ ընեմ,
Յիսուս իրեն պատասխան տուաւ. Ե՛լ, քաղաք
գնա՛, հոն ի՛նչ ընելիքդ քեզի կ'ըսուի: Սաւուղ
ոտք ելաւ, աչքը բաց՝ չէր տեսներ, անոր հա-
մար քովինները ձեռքէն բռնեցին Գամասկոս
տարին, ուր երեք օր բերանը բան չդրաւ, շա-
րունակ կ'աղօթէր: Ետքէն Անանիա անունով՝
Յիսուսի աշկերտներէն մէկն, Աստուծոյ հրա-
մայելովը Սաւուղի եկաւ ու ձեռուրներն անոր
աչուրներուն վրայ դնելուն պէս բացուեցան.
Սաւուղ հոն անմիջապէս մկրտուեցաւ ու առա-
քելոց կարգն անցաւ:

Հ. Պօղոս առաքեալն իր դարձէն ետեւ
առաքելութեան պաշտօնն ի՞նչպէս կատարեց:

Պ. Պօղոս առաքեալն իր դարձէն ետեւ
ամէնէն եռանդնոտն էր Քրիստոսի հաւատքը
տարածելու մէջ: Ամէն կողմ ճամբորդութիւն
ըրաւ՝ Ասիա, Մակեդոնիա, Յունաստան եւ ուրիշ
երկիրներ, եւ ամէն տեղ մեծ յաջողութեամբ
Յիսուսի աւետարանը քարոզեց:

Հ. Պօղոս առաքեալն ալ հրաշքներ
գործեց:

Պ. Պօղոս առաքեալն ալ շատ հրաշքներ
գործեց. Վիւսդրայի մէջ ի ծնէ կաղ մը բժշկեց:

Տրովադայի մէջ՝ Եւտիքոս անուևով երիտասարդ մը՝ որ տան երրորդ դասիկոնէն վար ինկած մեռած էր, ողջնցուց: Աերջապէս այնչափ Տրաշքներ կը գործէր, մինչեւ անոր թաշկինակը հիւանդաց կը տանէին, որով անոնք իրենց հիւանդութիւններէն կը բժշկուէին:

Հ. Պօղոս առաքեալն ի՞նչ վշտեր կրեց:

Պ. Պօղոս առաքեալը շատ վշտեր կրեց. որովհետեւ հրեաներէն ու հեթանոսներէն միշտ կը հալածուէր. անգամ մը քարկոծուեցաւ, երեք անգամ ծեծուեցաւ, երկայն ատեն բանտ դրուեցաւ, բայց բան մ'ալ զինքը չվհատեցուց: Անգամ մ'ալ տաճարին մէջ վարդապետած ատեն՝ հրեայք զինքը բռնեցին ու կ'ուզէին մեռցընել. բայց ազատելով նախ Աեսարիա Փելիքս դատաւորին՝ անկէ նաւով իբրեւ գերի շոտ տարուեցաւ: †

Հ. Պօղոս առաքելոյն շոտ ի՞նչ պատահեցաւ. ինչպէս մեռաւ:

Պ. Պօղոս առաքեալը շոտ երկու տարի բանտ մնաց, ետքէն ազատեցաւ ու նորէն զանազան տեղեր պտրտեցաւ ու քարողեց: Աերջապէս Ներոնի ատեն երբ որ հալածանք ելաւ, նորէն բանտ դրուեցաւ ու շոտմայեցի ըլլալուն համար, գլխատուեցաւ (67 կամ 68):

Հ. Պետրոս առաքեալն երբ եւ ի՞նչպէս մեռաւ:

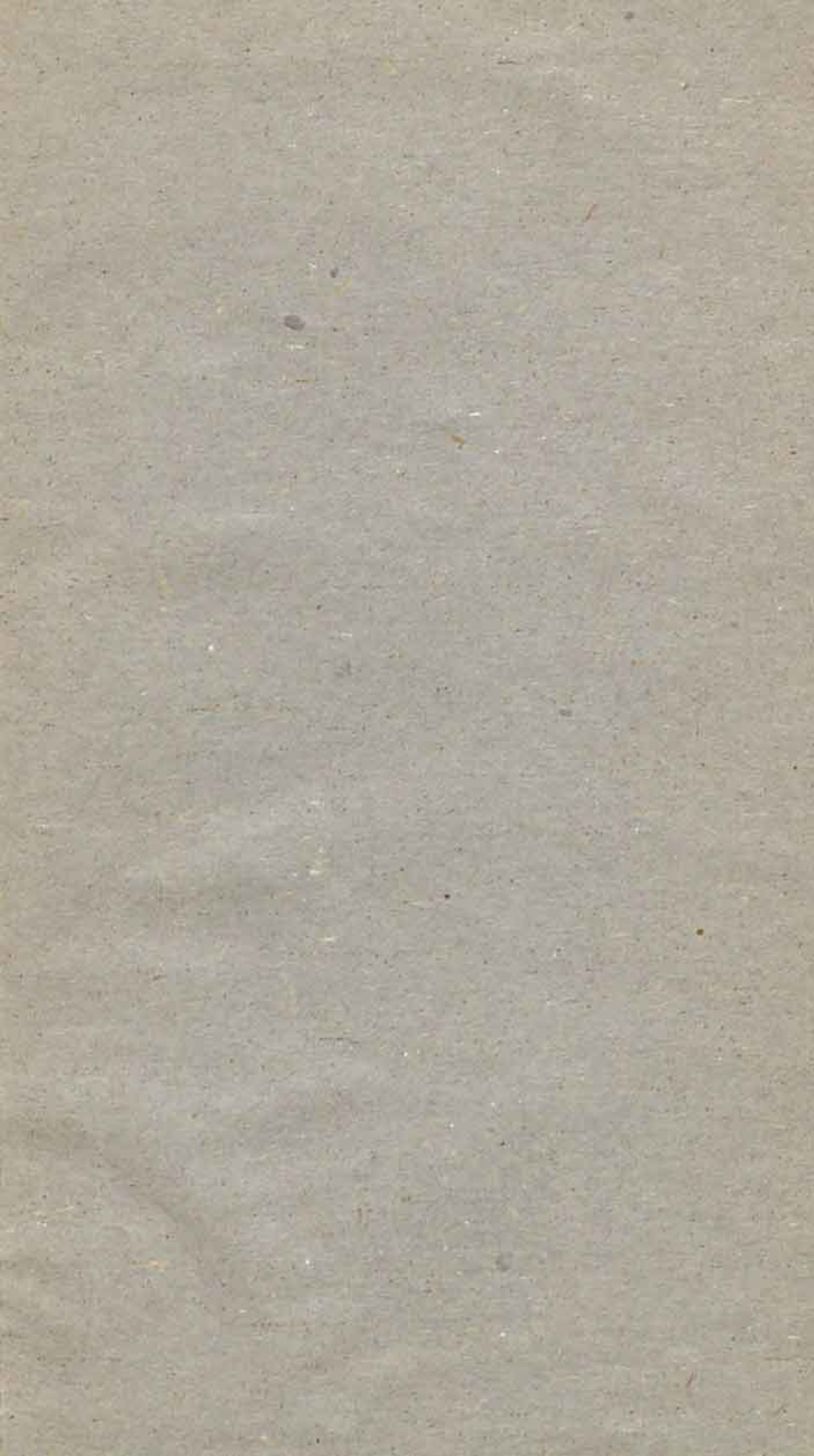
Պ. Պետրոս առաքեալն ալ նոյնպէս Պաղեստին, Անտիոք, Ասպադովկիա, Գաղատիա,

եւ Բիւթանիա քարոզութիւն ընելէն ետեւ,
 Հռոմ եկաւ ու հոն Ներոնի ատեն խաչուելով
 մեռաւ. բայց որպէս զի բոլորովին Քրիստոսի
 նմանած չըլլայ, աղաչեց որ գլխի վայր խաչեն եւ
 այնպէս ալ եղաւ, ինչպէս որ Քրիստոս ակնար-
 կած էր:

Զ. Մէկալ առաքեալներուն վրայ ի՞նչ
 գիտնալու բան կայ:

Պ. Մէկալ առաքեալներուն վրայ աս կայ
 գիտնալու՝ որ անոնք ալ զանազան երկիրներ
 աւետարանը քարոզեցին ու անոնցմէ շատերը
 մարտիրոսութեամբ մեռան:

60m 2h \$.

1410

0028303

<< Ազգային գրադարան

NL0028303

1410

1366